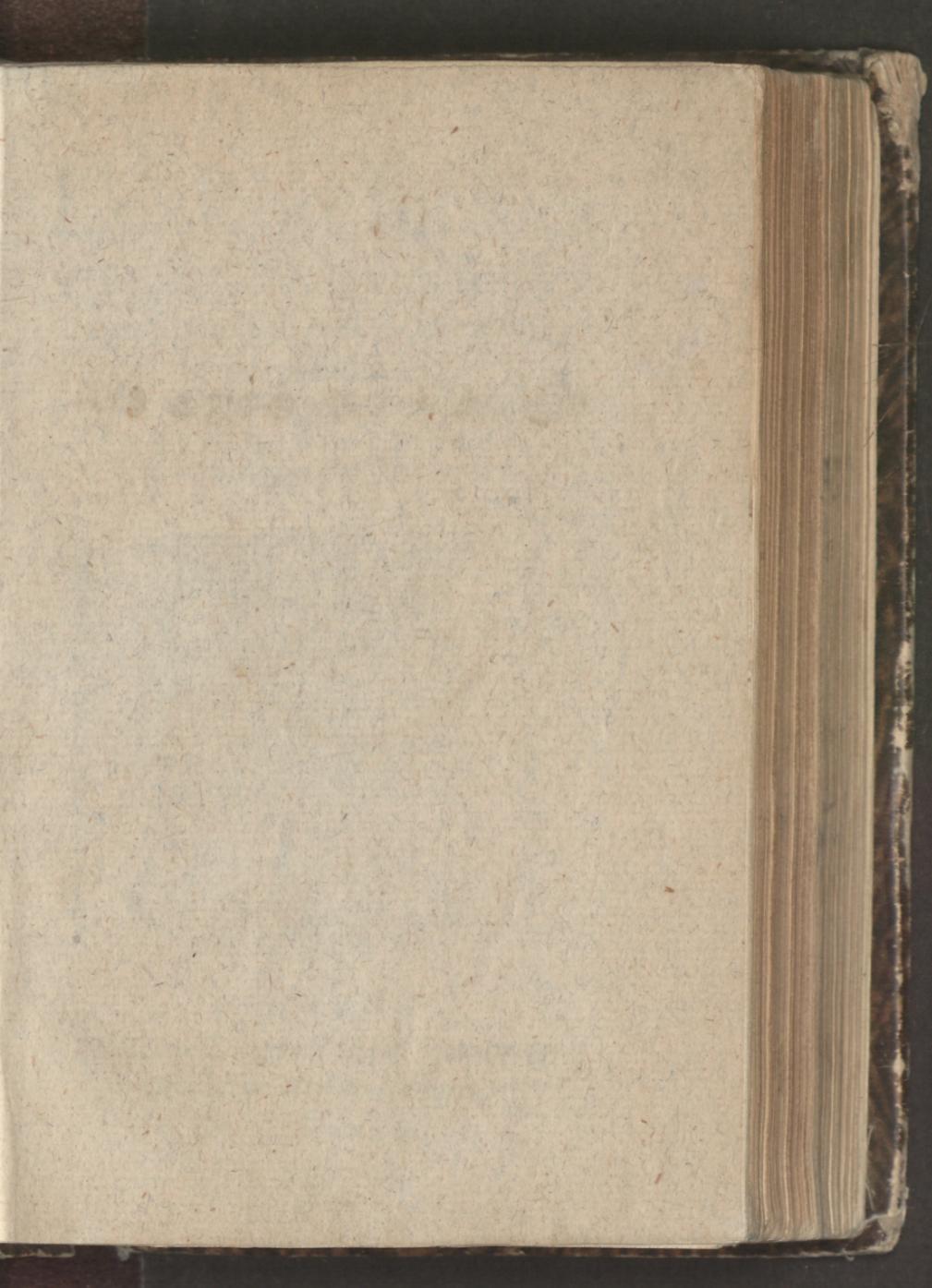

B.5912

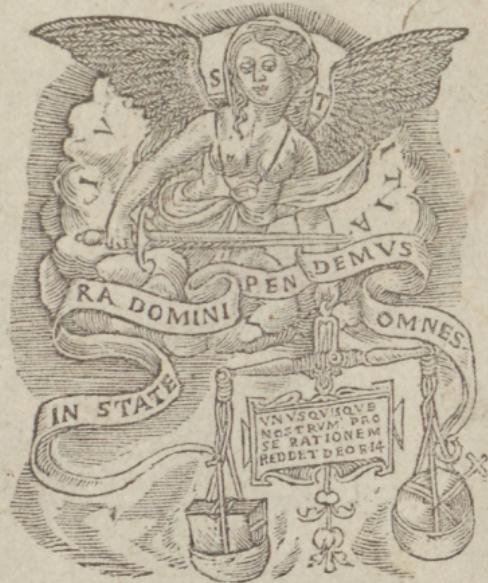
Q 7200

#

Lexicon Iuris ci VILIS, ADVERSUS quosdam insignes ACCURSII errores æditum,

ANTONIO NEBRISSENSI
uiro undecunque doctissimo autore.

Ex Antiquo
Explorium Biblio
- Reg. 24.
th

Comp. Fr. Jos.
Boduaue.
May. 1802.

Iustitia Domini manet in æternum.

L V G D V N I,
Sub scuto Coloniensi, Apud Ioannem &
Franciscum Frellæos, fratres.

M. D. XXXVII.

Sanctissimi Iuris

CIVILIS LEXICON, AB

ANTONIO NEBRISSENSI

uiro undecunque doctissimo, aduersus

quosdam insignes ACCVRSI

errores, ordine alphabe

tico æditum.

A

B A X, is, siue abacus i, tabula est, in qua
escaria & potoria uasa collocantur,
que sunt mensæ ministerio parata. Iu-
uenal. Lectus erat Codro Procula mi-
nor: urceoli sex, Ornamentum abaci.

Ausonius: Fictilibus fama est coenasse Agathoclea regē,
Atque abacos Samio sēpe onerasse luto. Cicero 5. Thu-
scu. quæst. Abacus complures ornauit auro & argento
cēlato. Idem in Verrem: Abaci uasa omnia ut exposita
fuerant sustulit. Sed abacus , id est, ab eo quod est aba-
cos Græcè, est inclinatum, quod teste Prisciano libr. 7. de
octo partibus orationis penultimam genitiui breuiauit,
quod significat præterea uasa quædam uiliora in quibus
preciosiora reponuntur. at aifor Pœni uocant . de quibus
Paulus Iurisconsultus lib. 32. dig. qui est de legatis tertius.
l. H̄eres. Cui Corinthia, inquit, uasa legata essent, & aba-
ces, huic quoque eorum uasorum collocandorum causa

paratos uideri Trebatius respondit. Pro quo in codicibus recentioribus mendose baces, a litera disiecta leguntur. Accursius non ratione aliqua, sed ueri similitudine ductus, capsulas esse interpretatur baces. Quod cum sit nihil uerbum, interpretamentum quoque erit inane. Philippus Beroaldus quodam in loco suarum commetationum, bases legit uocem uulgi sequutus. Sed de hoc lege uerbum, Corinthia uasa.

A BACTORES ab oratoribus & historicis appellantur, quos Iurisconsulti uocant abigeos. Ductum utrumque nomen à uerbo abigo is, quod inter alios sensus significat etiam à grege siue armento pecudem furto subducere: hinc abactores & abigei dicti huiusmodi fures. Quod genus hominum in Hispania maxime inuenitur, dicente Virgil. in 3. Georg. Aut impacatos à tergo horrebus Iberos. Quod Seruius interpretatur, abactores. & subdit: nam omnes ferè Hispani qui idem sunt & Iberi, acerrimi abactores sunt. Apuleius 7. de asino aureo: Abactorem indubitatum cruentumq; percussorem criminantes. Ambrosius in sermone de hostibus carnalibus non metuendis: Armenta diripiet, istud damnum abactorem tolerando iam didicit. Sed quemadmodum diximus, à Iurisconsultis potius abigei dicuntur, de quibus tit. est lib. 47. dig. In cuius prima lege Vlpi his uerbis scribit: Qui pecora ex pascuis uel armentis abigunt, hi proprie dicuntur abigei. Quod si quis oues aberrantes aut alias quadrupedes abduxerit, non erit reus crimine abigeatus, sed potius furti. Est enim abigeatus ipsum abigei crimen, quod in Hispania grauius quam alibi gentium debere puniti

IVRIS CIVILIS.

5

niri Hadrianus Cæsar consuli rescripsit: Abigei, inquit, cum duriſime puniuntur, ad gladium damnari solent. Puniuntur autē duriſime nō ubiq; sed ubicunq; frequētius est id genus maleficij. Atqui diximus ex autoritate Virgilij & Seruij Hispanos maxime hoc crimine laborare.

ABROGARE legem, idem est quod tollere siue antiquare, quia à magistratu qui eam potestatem habet, populo interrogato, an uelit iubeatq; eam legem tolli, illo annuente, antiquatur tolliturq; quemadmodum eodem populo interrogato fuerat promulgata: unde & lex plerunque dicitur rogatio. Cice. lib. 2. de legibus: Eas, inquit, tu leges rogabis, quæ nunquam abrogentur. Lilius libr. 22. Plebiscitum primus ego antiquo abrogoq;. Est itaque abrogare legem idem propè quod derogare. Iurisconsultus tamen de uerborum significatione inter utrumque uerbum nonnihil distare facit. Derogatur, inquit, legi, cum pars detrahitur: abrogatur, quum prorsus tollitur. Adde tu quod abrogatur, quum prioris legis infirmandæ causa promulgatur altera. Sermonis Latini ignari uulgari uoce decepti, pro eo quod esse debet abrogare siue derogare legem, ipsi reuocare dicunt, quum sit reuocare, ut autor est Varro de lingua Latina, rursus in cor uocare, hoc est renouare. Iuuenalis de Dominicano, qui legem Iuliam iam obliteratam dormientemq; excitauerat, sic inquit: Qui tunc leges reuocarat amaras Omnibus, atque ipsi Veneri Marti q; timendas. Virgilius primo Aeneid. Reuocato à sanguine Teucri. id est, renouato, quippe qui iam propemodum extinctus erat.

ACINACIVM uinum est quod ex uuarū folliculis

aqua addita diffunditur. Græci deuterion, id est, secundarium: Latini, tum loram, tum loream appellat. Varro in primo de re rustica: Acinorum, inquit, folliculi in dolia coniunctur, eoq; aqua additur, eaq; vocatur lora, quod lota acina, ac pro uino datur operarijs hyeme. Nonius quoque Marcellus: Loram, inquit, dicebant in uindemia cum expreßissent mustum ex acinis, et folliculos in dolium coiebissent. Plinius. lib. 30. Quæ Græci deuteria appellant, Cato et nos loream. Scripsit autem id Cato in libro de rustica, dicens: Lorea erit familiæ quod bibat. Vlpianus libr. 33. dig. titu. de uino et tritico legat. l. Si quis. Vinum, inquit, acinacium planè uino continebitur. Accursius acinaticiū pro acinacio legit: interpretaturq; esse uinum ad usum comparatum. Quid uero per tale uinum ipse intelligat, ego non uideo. Nam si uinum quod est ad usum comparatum, uinum est, quid ineptius dici potest, quam appellazione uini uinum contineri? Atqui iurisconsultus aliud prospiciebat, quod poterat in dubitationem uenire, an scilicet lora sive lorea, hoc est, uinum illud secundarium quod ex uuarum acinis expresso musto atque addita aqua maceratis conficitur, appellatione uini contineatur, quum præsertim maior pars aquæ sit in eo permixta.

A C A P N A ligna dicuntur que sunt in furno, aut ad solem exiccata, ita ut cum focis admoueantur, non fumigent, dicta ab a particula priuatiua, et capnos quod interpretatur fumus, quasi sine fumo. Apud Martialem in distichis, lemma est ligna acapna: et Srraboni lib. 9. mellis quoddam genus acapniston appellatur: quod ita purga

pugatum sit, ut non sapiat fumum. Vlpianus libr. 32. dig.
qui est de legatis tertius. l. ligni. Sed & titiones, inquit
Iurisconsultus, & alia ligna cocta ne fumum faciant: aca-
pna uolens significare.

A C O N I T U M , uenenī genus quoddam est celebra-
tiſimum, dictum ab acone quod interpretatur cos, quo-
nam ut inquit Ouidius ea herba ex cotibus colligitur:
ait nanque libro septimo Metamorph. Quæ quia nascun-
tur dura uiuacia caute, A grestes aconita uocant. Idem li-
bro primo: Lurida terribiles miscent aconita noueræ.
Iuuenalis: Sed nullis aconita bibūtur Fictilibus. A Grae-
cis quoque pardalianches dicitur, id est, pardi anima-
lis strangulator. Sed quod ferè ignoratur quæ sit ea her-
ba aconitū uulgò pro quocunq; ueneno accipitur. Mar-
cellus libro 48. dig. tit. ad legē Corn. de sicarijs & uene-
ficijs. l. eiusdē. Si quis, inquit, temere cicutā et salamandrá
& aconitū, pityocampas & buprestin dederit &c.

A D P R A E P O S I T I O composita cum dictioni-
bus à consonante incipientibus, mutat d in consonantem
quæ sequitur, id quod omnes qui de orthographia scri-
bunt, annotauere, ut accurro, quod ex ad & curro
componitur: affligo ex ad & fligo. In Pandectis ta-
men quas Florentini ex præda pilana in archiuo adser-
uant, semper reperiuntur præpositiones integræ, quod
& antiquos obseruasse ex numismatis & monumen-
tis literarum marmoribus incusis etiam hodie uidemus.
Itaq; in codicibus illis archetypis non legitur ex ortho-
graphorum ratione, accresco, affero, affinis, agnatus,
appono, arrogo, asscribo, assentio, assideo, assiduus,

LEXICON

astringo, & huiusmodi, sed adresco, adfero, adfinis, adnat
tus, adpono, adrogo, adscribo, advideo, adsiduus, adstrin
go, hoc est, ad, præpositione integra. Hæc namq; omnia
& similia (tametsi nō mutat sensum) retinēda est tamē
antiquorū librorū maiestas, in libris maxime legum, qui
quo sunt uetustiores, eo habentur maioris autoritatis.
Nam si quis per regulas artis grammaticæ conaretur ta
lia castigare, non minus peccaret, quām si pro repetunda
rum, & finium regundorum, & de familia herciscunda,
& de communi diuidendo contenderet, scribendum esse
repetendarum, & finium regendorum, & familia her=
ciscenda, & commune diuidendum, quod regulæ que tra
duntur à Grammaticis de formatione uerborum id fieri
debere præcipiant. Apud antiquos namq; gerūdia & par
ticipia futuri in dus, à uerbis tertiae & quartæ coniuga
tionis inclinata, in undus non in endus desinebant. Plau
tus in ipso statim initio Amphitronis: Ut uos in uostris
uoltis mercimonij emundis uendundisq; pro emendis &
uendendis. Permansit tamen hæc declinādi forma in hoc
uerbo Eo is, & ab eo compositis, ut eundi eundo eundū,
adeundus a, um, prætereundus a, um. Dicimus quoque
hodie præesse quempiam iuridicundo potius, quām præ
esse iuri dicendo.

ADDICO is, xi, pro eo quod est adiudico simplici=
ter accipitur, ut Cicer. in offi. addictus morti dixit, pro
adiudicatus. Et Horatius in 1. epist. Nullius addictus in=
rare in uerba magistri. Aliquando etiam inuenitur pro
eo quod est uendo, ut apud Martialem: Addixti Labie=
næ treis agellos. pro addixisti, hoc est uendidisti. Gellius
quodq;

quoq; lib. 10. Liberos uerberari addiciq; iusserunt ei, cui
furtum est. Et est unū de uerbis tribus quæ Prætori ac-
commodantur, de quibus intellexit Ouidius in 1. Fast.
scribens: Ille nefastus erit per quem tria uerba silentur,
Fastus erit per quem iure licebit agi. Erit igitur tūc ad-
dicere ex uenditione aliquid alicui adiudicare. Apud Iu-
risconsultos lib. 18. dig. titu. est, de in diem adiectione:
pro eo quod esse debuit de die in diem addictione: quem
errorem primus omnium deprehendit agnouitq; Lau-
rentius Valla. Verbum quoque ipsum nihilominus cor-
ruptum cum alijs in locis, tum in eodem titulo legitur,
adijcio uidelicet pro addico: ut in l. Vlpiani, cuius initiu-
est Quoties: Quoties, inquit, fundus in diem adiicitur.
Et ibidem. Si res in diem adiecta sit. pro addicitur, et
addicta sit: quod in emendationibus libris reperias. Item
lib. 40. dig. tit. de fideicommiss. li. saepe legitur adijcio et
adiectio in eadem significatione, sed corruptè, pro addi-
co et addictio.

A D R O G A R E et adrogatio, adoptare et adopta-
tio siue adoptio differunt, autore Gellio lib. 5. noct. Att.
ubi ex æquo distinguit adrogationem ab adoptione, nec
alteram sub altera cadere putat. Eius uerba sunt: Cum in
alienam familiam inq; liberorum locum extranei sumun-
tur, aut per Prætorem id fit, aut per populum. Quod per
Prætorem fit, adoptio dicitur: quod per populum, adro-
gatio. Adoptantur autem cum à parente in cuius pote-
state sunt, tertia mancipazione in iure ceduntur, atq; ab
eo qui adoptat, apud eum, apud quē legis actio est, uin-
dicantur. Adrogantur autem ij qui cum sui iuris sint, in

LEXICON

alienam sese potestatem tradunt, eiusq; rei ipsi autores
fiunt. Et subdit: Adrogari non potest nisi iam uesticeps,
id est, cum ad annum duodeuigesimum peruerterit. Adroga-
tio autē dicta, quia genus hoc in alienam familiā transi-
tus per populi rogationē fit. Eius rogationis uerba hæc
sunt. Velitis iubeatis Quirites, uti L. Valerius, L. Titio
tam lege iureq; filius sibi fiat, quām si ex eo patre ma-
treq; familiā eius natus esset, utq; ei uitæ necisq; in eum
potestas siet, uti pariēdo filio est. Hæc ita uti dixi, ita uos
Quirites rogo. Modestinus lib. 1. dig. tit. de adoption. l. 1.
adrogationem ab adoptione eo differre putat, quo spe-
cies distat à suo genere. Adoptionis, inquit, nomen gene-
rale est. In duas autem species diuiditur: quarum altera
adoptio similiter dicitur, altera adrogatio. quasi uelit di-
cere, adoptio duas habet species, quarum altera nomine
caret, & ex doctrina Aristotelis, nomine generis appel-
latur, altera uero est adrogatio. Accursius adrogationē
dicit appellari, non quod populus rogaretur, ut scribit
Gellius, sed quod adoptator interrogatur, an uelit eum
quem adoptat, sibi iustum filium esse: ex eo fortasse dece-
ptus, quod legerat libro primo Institutionum, tit. de ado-
ptionibus, adrogationem fieri solitam Imperatoris auto-
ritate, quia lege regia populus ei & in eū omne imperiū
suum & potestatem cōcessit. Quod si ita est, nō adopta-
tor sed imperator, qui in locum populi succēdit, in hu-
ijsmodi adrogationibus faciendis rogandus est.

A D V L T E R I N A res dicitur, quæ non est legitima,
sed supposititia, unde filij adulterini dicti, ex adulterio
concepti. Hinc adulterinæ literæ apud Apuleium lib. 4.
de asino

de asino aureo, & adulterina clavis apud Sallustium: & adulterina signa uocat Festus Pomp. quæ sunt alienis annulis facta. Ipse quoq; annulus quo signa imprimuntur, adulterinus dici potest, ut lib. 48. dig. tit. ad legē Corneliam de falsis legib. l. Cornel. ubi Modestinus ait: Qui signum adulterinum fecerit, uel exculpserit. Aphricanus quoque in eodem titulo. l. si quis. Quòd si testamentum, inquit, adulterinum non esset. In eodem quoq; quadragesimo octavo libro, titulo ad legem peculatus. l. sacrilegij. Vlpianus ait: Non uidentur adulterinam monetam exercuisse.

A E D I C U L A pro parua æde, hoc est, templo paruo accipitur. Nam ædes, is, in numero singulari semper accipitur pro templo: unde semper adiungitur illi cui deo sacrata est atque dedicata, ut ædes Iouis, ædes Castoris, ædes Concordiae. Dicitur quoque ædes sacra. Aedes, ium, in numero multitudinis significat domum priuatam, caretq; numero singulari. Ab æde igitur sacra, fit ædicula pro alicuius dei templo paruo: ut Plinius lib. 35. Supra ædiculam, inquit, iuuentutis: hoc est, deæ præsidis iuuætæ etatis. Iurisconsultus libro 48. dig. tit. ad legem Iuliam peculatus. l. sacrilegij. Qui ædicularis, inquit, incustoditas tentauerit. Quòd si ædiculariæ non essent sacrae, tentare illas non esset sacrilegium, atq; ex consequenti ad legem peculatus non pertineret crimen.

A E S T I M O , as, pro eo quod est taxare accipiatur uerbum freques in iure, scribiturq; per æ, diphthonum, quod ab ære & time quod est pretium componitur. Sic quoque in archetypis illis Florentinorum Pandectis

semper scriptum reperitur: neque scribendum extimo as,
id quod in libris recentioribus legitur. Hinc est apud an-
tiquos poena æstimata, ab ære, inquit Festus, quia æstima-
uerūt eam ouem decusse, id est, decem assibus: bouem cen-
tusse, id est, centū assibus. Hinc rursus fit æstimatio, æsti-
mator, & æstimatorius. ut Vlpianus libro 19. dig. tit. de
æstimatoria actione.

A G N U S pro fœtu ouis, dictio Græca est, significatq;
purum siue castum: dictusq; est agnus quod ea sit hostia
pura & immaculata. Varro tamen de lingua Latina,
agnum putat ab eo dictum, quod sit pecori agnitus.
Paulus libro trigesimosecundo digestorum, qui est de le-
gatis tertius. l. cum queritur. Agni, inquit, legati quate-
nus uiderentur, quidam aiebat tantum sex mensium esse.
Sed uerum est eos legatos qui minores essent anniculis.
Hinc pelles agninae dictæ, ut apud Vlpianum lib. 33. dige-
storum, de auro & argento legato. l. uestis. Pelles, inquit,
caprinæ & agninae.

A G R I P P I N E N S I S Colonia ciuitas est Germa-
niae inferioris siue Gallia Belgicae, autor Ptolemaeus. Tē
pestate quoq; nostra Colonia appellatur, de qua Paulus
lib. ultmo dig. tit. de censib. l. iuris Italicis sunt, in Germa-
nia inferiori Agrippinensis Colonia.

A G O N O T H E T A interpretatur certaminis dispo-
sitor: & est qui certantibus proponit præmiū quod de-
tur uictori. Hiero. pri. in Iouianū lib. Proponit agonothetes
præmiū, inuitat ad cursum. Idē ad Luciniū Bæticū:
Nō est iniuidus agonotheta noster, nec alteri palmā, alte-
ri parat ignominiam. Modestinus lib. so. dig. de pollic. l.
Septitia.

Septitia. Agonē inquit, cōstituo trietericū. & sequitur:
agonotheta existēte ac præsidēte uiro meo. Accur. agone
ta legit, nō minus falso interpretamento quām lectione.

A L B V M, tabula erat in qua iudicū nomina scribeban-
tur, quod leucoma Græcis dicitur, ut est apud Iuliū Pollu-
cem. Pli. in procœmio Nat. hist. Quid te iudicē facis? cum
hanc operā condicerē, non eras in hoc albo. Suetonius in
Claudio Cæsare: Iudicū inquit, albo erasit. Idē in Domi-
tiano. Equitem Romanum erasit iudicū albo. Seneca
lib. 5. epist. Turpes infamesq; etiam ad album sedentibus
exceptiones. Vlpianus lib. 4. ad edictū: cuius uerba tran-
scribuntur in secundum librum digest. titu. de edendo. l.
prima. Eum inquit, edere Labeo ait, qui producat aduer-
sarium suum ad album, & demonstret quid dicturus
est. Sic enim in Pandectis Florentinorū prototypis legi-
tur, nō ad alium. Quo in loco Accurs. multa hæsitatione
seipsum atq; alios torquet. Deprehendit hunc errorē pri-
mus omiū atq; monstrauit Angelus Politianus, cui sāpe
data fuit copia inspiciendi libros illos.

A L G I D V M, oppidum erat trans montes Tuscula-
nos, quindecim millibus passuum ab urbe Roma: nunc
urbis tantum uestigia extant. Horat. primo carminum:
Quæcunque aut gelido prominet Algido. Pomponius de
origine iuris. l. necessariū. Virgineus, inquit, recens à cæ-
de, madensq; adhuc filiæ cruore, ad cōmilitones confugit,
qui uniuersi de Algido monte, ubi tunc belli gerendi cau-
sa legiones erāt, relictis ducibus protinus signa in Auen-
tinum montem trāstulerūt. At qui Algidum, ut diximus,
oppidum fuit, in cuius agro eo tempore Romanorum

exercitus ab equis cæsus fuerat. Neque ab Algido, sed Auecilio monte tunc exercitus Romam uenit, ut autor est Liuius libro tertio.

A L L E G O allegis, penultima breui, pro eo quod est cooptare, hoc est, in collegium adsciscere: componitur q; ex ad & lego, gis. Vlpianus lib. 50. dig. tit. de decurionibus. l. generaliter. Allegi, inquit, id est, per electionem in ordinem assumi. Allego, gas, quod est compositum ex ad & lego, gas, penultima longa, est ad aliquem locum mittere. Vnde iuris professores consueuerunt allegare leges, id est, citare testes ad id de quo disputatione comprobandum, sed non sine barbarismi uitio, quod pro allego penultima longa, proferunt allego penultima breui.

A L V E V S, fluminis est uallis, siue fossa, siue concpectaculum, & locus per quem fluuius labitur, dum intra ripas notas currit, nam cum euagatur alueum transcedit. Pomponius Mela: Ora, inquit, Asia cum alueo Nili amnis descendit in pelagus. In hac significatione accipitur in iure, cum sepe alias, tum lib. 41. tit. de rerum dominio. l. ideo, quæ est Caij. Quod si in toto, inquit, alueo naturali flumen alias fluere cœpit, prior quidem alueus eorum est, qui prope ripam prædia possident, & ibidem sepe. Alias alueus est apium receptaculum: ut in eodem tit. l. naturalem. Antea quam apes, inquit, in alueo à nobis concludantur.

A M B I T U S ab ambitione distat, quod ambitus in actu est, ambitio uero in animo est habitu: ambitione nanque peccat, qui præter modū cupit honores, qui ambitiosus

bitiosus dicitur. Ambitum uero committit, qui largitio= nibus magistratum consequitur, que in rebus sacris sy= monia in religione Christiana uocatur: dictus ambitus, ut inquit Festus, ab ambitu ædificiorum, qui patet in la= titudinem pedes duos, & semissem, in longitudinem idem quod ædificium. lib. 48. dig. titu. est, ad legem Iuliam de ambitu. ubi Modestinus: Hæc, inquit, lex in urbe hodie cessat, quia ad curam Principis magistratum creatio pertinet, non ad populi fauorem, qui scilicet declaratur per suffragia.

A M P H O R A uas est, sed quantum capiat pauci no= uerunt, illi maxime quorum id scire plurimum intererat. Est itaq; spatiū quod circumscribitur, à sex (ut sic di= xerim) superficiebus, quarum latera sunt pedalia, anguli uero recti, de qua Priscianus in libro de ponderibus & mensuris: Pes longo spatio solido latoq; notetur. Angu= lus ut par sit, quem claudit linea triplex, Quatuor ex quadris medium cingatur inane. Amphora fit, cuius uim ne uiolare licet, Sacra uere Ioui Tarpeio in monte Qui rites. lib. 35. dig. qui est de legat. ij. Hermoge. in l. Si quis. Serui ex illo, inquit, dolio amphoras decem. Et ibidem: Vinum amphorarium. Item libro 33. titulo de penu le= gata. Scæuola in l. penum. Sin, inquit, & in horreis am= phore an hæc quoque deberentur. Accursius uasa tan= tum esse dicit.

A M I N A E V M uinum ex celeberrimis Campaniæ, de quo Virgilius secundo Georgicorum: Sunt Aminææ uites firmissima uina: dictum aminæum, ut putat Seruius, quasi sine minio, id est, rubore: nam, ut ait, album est.

Plinius lib. 34. Principatus, inquit, datur Aminæis propter firmitatem, senio quoq; proficientem. Idem quoque Falernum & Cæcubum dicitur. Macrobius in tertio Saturnal. de generibus uuarum: Aminæa, inquit, à regione dicta: nam Aminæi fuerunt ubi nūc est Falernum. Quod uero Aminæum Cæcubum & Falernum synonyma sint, testatur Galenus in sexto Decameridon: In musto, inquit, uuarum austeralium, quas uocant Aminæas, easdem & Falernas. Idem in libro de uinis: Aminæum quod antiqui Romani nominant Cæcubum. Idem in libro de Eu= chymia: Album, inquit, quale est Aminæum: nominat autem id antiqui Latini Cæcubum. Proculus lib. xxxiiij. tit. de uino & tritico legato. l. qui. Aminæum, inquit, Græcum, & dulcia omnia.

A M V R C A est sanies, siue succus ille aqueus atque niger, qui ex oliua simul cum oleo exprimitur, atq; subsidit: nam oliua ex quinque substantijs constat, osse, nucleo, salsa, oleo, amurca. Virgilius primo Georgicorum: Profuit interdum nigra perfundere amurca. quam Seruius interpretatur olei sordes, sed non exponit quas, cum sint duplices: nam, ut dixi, quod subsidit oleo, ex oliuarum expressione dicitur Amurca: quod uero post oleum in dolia conditum, quasi secundum purgamentum, Fraces appellantur. Plinius lib. 15. Oleum, inquit, in amurca & fratribus deterius fieri. Adseruabatur autem amurca ad multos usus. Vnde Cato de re rusti. Dolia, inquit, amurcaria decem habeat. Vlpianus lib. 33. dig. tit. de penu legata. l. cui penum. Aristo notat etiam quæ esui potuiq; nō sunt, contineri legato, utputa ea in quibus esse solemus, oleum forte,

forte, garum, amurca. Accursius falsamenta esse dicit, sed non quæ illa sint exponit. Cum uero in amurca nullus ci-
bus, quod ego legerim, esitari sit consuetum, fortè pro
amurca legendum est muria.

A N A D E M A simpliciter corona est. Nam diadema
propriæ regum habetur, dictū anadema ab anadeo, quod
est corono. Lucretius lib. 4. Fluunt anademata mitræ.
Paul.lib.33. dig. tit. de auro & argento leg. l. quamuis.
Sicut mitræ, inquit, & anademata.

A N A L O G I S T A E dicuntur tutores illi, qui nō te-
nentur reddere rationē tutelæ administratæ, ab ana præ-
positione, & logos ratio, ut ana tollat rationē. Julianus
lib.26.tit.de administratione tutorū.l.quidam decedens.
Eos, inquit, analogistas esse uolo. & paulò post: Testa-
mento comprehensum sit, ut analogistæ essent.

A N G A R I A , penult.longa, atq; in eodem accentu,
interpretatur coactio. Vege.lib.1.de re militari, loquens
de tyronibus: In angarijs, inquit, plurimū detinendi sunt,
proculq; habendi à ciuitatibus. Idem lib.ij.ad uigilias uel
angarias faciendas. Accursius in illud codicis Iustiniani,
tit.de sacrosanct.eccl.neminem in angarijs uel perangar-
ijs &c. Angariae, inquit, quæ sunt in operis personarū.
Perangariae in quibus utrumq; uertitur, scilicet persona-
rum & rerum impendia: uerbū quoq; angario, as, quod
interpretatur cogo, gis, sicut angaria est coactio. Matt.
cap.27. atque iterum Luc.15. Angariauerunt Simonem
quendam Cireneum. Vlpia. lib.50. dig. tit. de priuilegio
ueteranorum, naues inquit, angariare posse.

A N I M A D V E R T O , præter illam significationem

quam habet in promptu, hoc est considerare, significat etiam punire cū tantummodo, qui in alterū puniendi ha-
bet potestatem: differtq; cōstructione, nam dicimus ani-
maduerto te, pro cōsidero te. Sallust. in Catil. Ut prius,
inquit, in eos animaduerteatur. Et paulò post: Verberi-
bus animaduertebant in ciues. Vlpia. lib. 46. dig. ti. de in-
iurijs. l. item apud Labeonem. Ait prætor, ne quid insi-
nuandi causa fiat, si quis aduersus ea fecerit, prout quæq;
res erit, animaduertam. Et animaduersio pro punitione.
Vlpianus 47. lib. dig. tit. de furtis. l. meminisse. Extraor-
dinaria, inquit, animaduersione coērcendam.

A N C O N E S uasa sunt cubitalia, quoniā ancon Græ-
cè, cubitus interpretatur. Pau. lib. 33. de fundo instr. l. ta-
bernæ. Doliaria, inquit, uasa, ancones, calices, trulla.

A N N I C U L U S, inquit Valla, et si formā diminuti-
ui habet, diminutiū nō est, et dicitur tam de rebus ani-
matis, quām de inanimatis, quæ sunt unius anni, ut annicu-
lus puer, anniculus agnus, anniculū uinū. Paulus de uerb.
fig. l. anniculus. Anniculus, inquit, amittitur, qui extremo
die anni moritur. Et infrā: Anniculus, inquit, nō statim ut
natus est, sed trecētesima sexagesima quinta die incipiēte
planè nō exacta dicitur. Item Aphricanus de leg. iij. l. cū
quereretur. Agni, inquit, qui minores essent anniculis.

A N N O N A proprie dicitur de re frumentaria. Sed
de alijs quoq; rebus posse dici, autor est Cic. in secundo,
de diuinatione: Annonam, inquit, futuram cariore in ma-
cello. Erat autem præfectus annonæ. de cuius origine Li-
uius, libro quarto ab urbe condita. Dicta est autem an-
nona, propterea quod sit alimentum annum.

A N N V A,

ANNUA, bima, trima die, id quod multis in locis apud Iurisconsultos legitur, quo sensu accipi debeat, manifestauit Iurisconsultus de annuis legatis. l. si legatum. Si legatum inquit, sit relictum annua bima trima die, forte dena per singulos debentur annos, licet non fuerit adiectum æquis pensionibus. Ratio autem huius dicendi generis illa nimirum est, quod cum dies in genere foemino tempus significet, ut apud Ciceronem, longa dies adimit ægritudinem. Et illud poëta: Longa dies homini docuit parere leones. Annus autem significet quod est unius anni: bimus, quod duorum annorum: trimus, quod trium annorum, erit annua, bima, trima die, idem quod anno, biennio, triennio. Quod Iurisconsultus quoq; expressit in tit. de manumissis testa. l. si ita. Si ita, inquit, sit scriptum in testamento: Stichus seruus meus hæredi meo mille nummos annuo, biennio, triennio, si soluerit, liber esto.

ANTIADES & paristmi, à Græcis dicuntur, quæ sunt Latinis tonsillæ, & sunt inflamationes circa eas par teis, quæ mela, id est, poma, à recētioribus uero amygdalæ appellantur. Celsus lib. 7. cap. 11. Tonsillas quæ post inflamationem induruerunt, Græci antiades appellant. Galenus lib. 6. Decameridon: Hortulanū, inquit, ab uulua & antiadibus & paristmijs suffocationē patientē. Idē uero lib. x. de medicina simplici, paristmijs siue faucibus uulua & antiadibus. Vlpia.lib. xxij. tit. de ædil. edic. l. queritur. Et si quis habeat antiades, & si antiades sunt quas existimo, id est, inueteratas, & quæ iam discuti non possunt, utrobiq; mendum est: Antiachæ pro antiades. Ac cursius faucium tumores exponit, non tamen dicit quos

LEXICON

tumores : quod uero subdit ut scrofulæ , omnino falso sum est, cum scrofulæ sint apud iuniores medicos quæ ab antiquis dicuntur choerades Græcis, Latinis struma.

A N T I D O R V M ex Græco interpretatur remunere ratio, siue retributio, ab anti quod est re, & doron, donum, quasi doni redditio. Vlpianus lib. 5. dig. tit. de petitione hæred. l. sed & si. Planè si antidora acceperunt, dicendum est eatenus locupletiores factos, quatenus acceperunt. Locus est in quinto Ethicorum Aristotelis lib. hucusq; ab expositoribus non enarratus, ubi Leonardo interprete legitur, unde sacra gratiarum sunt: quo in loco Aristoteles de hac remuneratione loquitur.

A N T I D O T V M siue antidotus, est medicamentū, quo nos contra uenēnū præmūnimis, ex eo quod contra detur, dicta. A. Gellius lib. 16. Huius autē regis antidotus celebratissima est, quæ mithridaticos uocatur. Serenus: Antidotus uero multis mithridatia fertur Cōsociata modis. & Plin. lib. 7. cōtra uenena est præcipuum antidotū. Pau. lib. 33. dig. tit. de penu lega. l. nō omne. Quo, inquit, in numero antidotū nō est. Item lib. 18. tit. de cōtrahenda empt. l. quod sepe. Antidota, inquit, & alia quædam salubria medicamenta. Utrobiq; Accursius nihil aliud dicit, quam esse genus medicamenti, sed non quid illud sit.

A N T I N O M I A potest interpretari legū cōtrarias, ab anti contra, & nomos lex, ut in codice Iustiniano, tit. de ueteri iure enucleando. l. deo autore. Nulla, inquit, in omnibus prædicti codicis mēbris antinomia. Sic enim à uetustate Græco uocabulo nuncupatur. Et paulò post: Per suum uitium antinomias induxerunt.

ANTONINVS & Seuerus quoties in libris Digestorum legitur, mendum est insigne, pro eo quod esse debuit, Antoninus & Verus, tum ex codicibus illis uetustis Florentinorum, tum etiam ex ipsa temporum historia.

APOCHA dictio Græca est, interpretaturq; receiptio: nam tūc illam creditor dat debitori, cum ab illo pecunias numeratas, aut rem quam illi debebat recepit. Vopianus lib. 46. dig. de acceptill. l. si acceptillatum. Intra acceptillationem, inquit, & apocham, hoc interest, quod acceptillatione omnimoda liberatio contingit, licet pecunia soluta non sit. Apocha non alias quam si pecunia soluta sit. Item de fide instrument. l. plures apochis. atq; in eodem tit. est de apochis.

A POLIDES Græce dicuntur, qui extorres siue exules sunt, dicti uel ab apoleo, quod est desperdo, siue ab a particula priuatiua, & polis, quod interpretatur ciuitas, ut Martianus scribit lib. 48. dig. de poen. Quidā, inquit, apolides sunt, id est, sine ciuitate. Vlp. quoq; de leg. iij. l. i. Nec testamēti, inquit, faciēdi ius habēt, cū sint apolides.

APOSTOLI, orum, ex Græco interpretantur missoriæ literæ, ab apostolo, quod est remitto. Vnde est apostole, es, idē quod remissio. T. Li. Apostolos, inquit, fregit in senatu. Titulus est apud Iurisçōf. de libellis dimissorijs, qui dicuntur apostoli, lib. 50. dig. Modestinus quoque de uerborum signific. l. dimissoriæ. Dimissoriæ, inquit, literæ dicuntur, quæ uulgò apostoli.

APPARITO R E S dicuntur, qui apparent, & præsto sunt, obsequunturq; magistratibus. Virgil. 9. Aeneid. Quam ipsi cupiant regi apparere Latino. Gell. lib. 2.

Posteaquam lictor, qui illi apparebat, intellexit. Cic.lib.
tertio de legibus: Leges, inquit, sunt, quas apparitores no-
stri uolunt. Hieron. ad Saluinam: Nihil nocuit militanti
paludamentum & baltheus, & apparitorum ceterua.
Vlpianus lib. 21. tit. de euictionibus. l. si pignora. Si pi-
gnora, inquit, uaneant per apparitores.

A P P E N D I C I V S , a. um, dicitur quod ab alio pen-
det. Hieronymus ad Furiam: Pudicitia sine comitibus &
appendicijs suis cōtinentia & parcitate. Vlpianus lib. 20.
dig. de acquirenda hæred. l. si quis. Sunt, inquit, appendi-
cīæ præcedentis institutionis.

A Q V I M I N A R I V M uas est, quod quoquo uersum
fundit aquas: unde à Græcis ex Herodoto, interprete
Val. perirhanterion dicitur, à peri circū, & rantizo spar-
go, siue irroro. Pomponius lib. 34. de auro &c. l. et si. De
aquiminario dubitatum est. Et puto contineri: nam &
hoc propter escam paratur. Et eodem titu. l. in argen-
to. De aquiminario, inquit, Caſſius se consultum respon-
diſſe. Item de ſupellect. legata. l. id est. aquiminarij ſe-
pe meminit.

A R C A R I V S , is dicitur, qui pecunia publica adfer-
uat. Hieronymus in calce epistole ad Rom. pro eo quod
in Græco est œconomus ipſe arcarius interpretatus est:
Salutat, inquit, uos Erastus arcarius ciuitatis. Scœuola
lib. xl. dig. in tit. de fideicomiſſ. liber l. thais. Stichū, in-
quit, rationibus redditis manumitti uolo: Stichus arca-
rius probante domino nomina fecit. In codice quoq; Iu-
stiniano titulus est de ſuſceptoribus & præpositis & ar-
carijs. potest igitur arcarius eſſe publice & priuatim.

ARCHIATROS ex Græco interpretatur princeps medicorū, dictus ab archos quod est princeps, et iatros medicus. Aug.lib.3.de ciuit.dei. Vbi se, inquit, Aesculapius excusat, quod archiatrum se nō obsteircē profitebatur. Hieron.ad Euagrium: Ne fieret, ait, aliqua plaga, quæ scientiā nostri lateret archiatri. Iulius quoq; Firmicus lib.ij. matheseon. Mercurius in tertio ab horoscopo loco constitutus facit archiatros. In codice Iustiniano tit.de professorib. & medicis.lib.x. Medicos, inquit, & maxime archiatros, uel ex archiatris. & infra l.archiatri. Archiatri, inquit, scientes annuaria sibi commoda.

ARCHIGERON interpretatur princeps seniorū, quoniā gerontos Græcē est senior, siue senex. In cod.Iustiti. de episc.aud.l.archigerentes. Archigerōtes, inquit, & diœcetæ. Accur. quod mirū sit, archigerōtes archipresbyteros interpretatur recte: quod presbyteros & què senior interpretatur, ut idē sit archigeron quod archipresbyter.

ARCHIGUBERNIVS interpretatur gubernatorum princeps, siue classis præfetus: compositum nomen ex Græco & Latino, quod perquam rarum est: aliquādo fieri solet, ut Quintilianus lib.j. ostēdit. Iabolenus lib.36. dig.tit.ad Senatusconsultum Trebellianum.l.eius. Saturnius, inquit, archigubernius ex classe Britannica.

ARCHIMANDITA interpretatur agminis siue gregis princeps: mandra nanque multa significat apud Græcos. speluncā interpretatur frater Ioannes Carmelitanus. Iuuenalis mandram posuit pro mulione, cum in tertia Saty. scripsit, Stantis conuicia mandræ. Martialis pro ipsa mulorum concatenatione, dicens: Vixq; datur

LEXICON

longas mulorum uincere mandras. Atq; idem aliubi pro calculo in ludo, quem uocat uilgus scacorum, his uerbis: Sic uincas nouiumq; publumq; Mādris & uitreo latrone clusos. In codice tamen Iustiniano lib. i. pro pontifice accipitur. Reuerēdissimi, inquit, archimādritæ. Idē col. j. de monachis. Deo, inquit, amabiles episcopi & archimādritæ. utrobiq; pro pastore.

A R C H I M I M V S interpretatur princeps mimorū. Sunt autem Mimi poēmata lasciuientia in turpitudinē: de quibus scripsit Ouid. Scribere si fas est imitātes turpia mimos. Et Martialis: Mimos ridiculi Philistrionis. Mi- mus uero, autore Diomede, dictus est, quod omnia solus imitetur, à uerbo Græco mimeomæ, quod interpretatur imitor, nam cū alia poēmata idē faciant, hic tamen pecu liari quodam modo. Julianus lib. 38. de operis lib. l. patro nus. Nam si quis, inquit, archimimum uel pantomimum.

A R C H I T E C T V S interpretatur princeps fabrorum: nam tecton est faber, lignarius maxime, sed archite cti negociū ad plura se extēdit. Vitruvius lib. i. de archi tectonica: Archite cti, inquit, scientia est pluribus discipli nis & uarijs eruditionibus ornata, cuius iudicio probātur omnia, quæ à cæteris artibus proficisciuntur opera: ea na scitur ex fabrica & ratiocinatione. Hinc Paulus aposto lus trāslatione uteus dixit in epistola quadam: Quasi sa piens architectus fundamentū posui. Callist. lib. 50. de iu re immu. l. quibusdam. Veterinarij, inquit, architectus.

A R C H I V V M interiecta, u. à Latinis dicitur, quod est Græcis archion, quod interpretatur principiū, & est locus ubi monumēta literarū publicè adseruātur. Martial.

in phi

in philologiae nuptijs: Cloto & Lachesis librariæ superū archiuiq; custodes. Hieron. in prologo Ester: Librū, inquit, Ester uarijs translatoribus cōstat esse uitiatum, quē ego de archiuis Hebræorum reuelans uerbum ē uerbo expressius transtuli. Vlpianus libro 48. titu. de pœnis. l. moris. Quo loco, inquit, publice instrumenta deponantur archiuo fortè, uel grammatophylacio.

A R E A , inquit Festus Pompeius , locus est uacuus quasi exaruerit, & non posſit quicquam generare, qualis est in qua teruntur messes. Est quoque in urbe solum, siue terræ superficies, in qua nihil est ædificatum. Florentinus de uerborum signiſ. l. fundi. Locus, inquit, sine ædificio in urbe, area: in rure, ager.

A R E L A T E N S I S ab eo est , quod est Arelas, siue Arelate , ciuitas prouinciae Narbonensis: nunc est Arles. Pli. lib. 33. Pompeius Paulini equitis Arelatensis filius. Scæuola lib. 33. dig. de usu & usufructu. l. codicillis. Ad rem publi. inquit, Arelatensem pertinere.

A R E N A plerunque pro amphiteatro ponitur , quo in loco bestie conficiebantur, sic appellatus, ab eo, quod arena in solo spargebatur, quæ sanguinē effusum ex uulneribus, siue ferarum, siue gladiatoriū ebiberet. Iuuenali: Lenonibus atque lanistis Libertas iuriſq; idem cōtingat arenae. Vlpianus libr. 48. dig. tit. de accusatoribus. l. qui iudicio. Qui cum bestijs, inquit, depugnandi causa in arenā intromiſi sunt. Hinc & Arenarij dicti , qui operas suas locabant, aut obijciendo se feris, aut congregiendo cum altero gladiatore, cuiusmodi homines infames sunt. Callistratus lib. 38. de operis libertorum. l. hæc demum. Neq;

arenarius, inquit, manumissus &c.

A R E S E V S A nomen celebre est fœminarum in libris digest. In libris recentioribus mendose legitur Arethusa. Neque ignoro Arethusam nympham esse, & fontem eiusdem nominis in Sicilia. de utraque Virgilius in Bucolicis, & in quarto Georgicorum libro. Sed quod ad iuris ratione attinet, nihil refert Arethusam dicas, an Arethusam nos puritatem lectionis defendimus, quod grammatici proprium est officium.

A R G E N T A R I V S non tam argenti opifex est, quam is qui pecunias publicas exigit, aut pecunias sub fine publica permutat, qui uulgò Campores appellantur. Marcellus libro 40. de statuliberis.l. stichus. Aut argenteriae, inquit, mensæ exercitores. Item libro secundo digestorum, titu. de edendo.l. prætor. Prætor ait, Argentariae mensæ exercitores.

A R M E N T U M, inquit Varro de lingua Latina, dictum est quod boues maxime parabantur ut inde eligerent ad arandum: inde armenta dicta postea, tertia litera extrita, pro aramenta. Festus tamen Pompeius armatum id genus pecoris appellat, quod est idoneum ad opus armorum. Pomponius titu. de uerborum significatione.l. boues. Boues, inquit, armentorum magis quam iumentorum nomine appellantur.

A R M I L L A E, inquit Festus, erant ex auro, quas uiri militares ab imperatoribus donati gerebat, dictæ quod antiqui humeros cum brachijs armos uocabant, unde arma ab his dependentia sunt uocata. Vlpianus libro trigesimoquarto digestoru, de auro & argento legato.l. argumento

mento. Inaures, inquit, & armillæ.

ARRA, arræ: siue arrabo, onis, proprie illud est quod datur pro emptionibus confirmandis. Nam quemadmodum Vlpianus ait, sine pretio uenditio nulla est, neque precij numeratio, sed conuentio facit emptionem. Sed ut Caius Iurisconsultus ait, quod arra pro emptione datur, non eo pertinet, quasi sine arra conuentio nihil proficiat, sed ut evidentius probari posset conuenisse de pretio. Sed quur in sponsalibus contrahendis ab sposo arra dentur sponsæ, undeq; ea res habeat originem, pauci nouerunt. Consuetudo fuit apud maiores nostros, ut sponsus & sponsa inituri fœdus matrimonij se inuicem coëmerent: facta igitur pretij conuentione, & sponsa emebat sponsum dotis pretio. Id quod Plautus expressit dicens: Imperium accepi, dote libertatem uendidi. & Iuuenalis: Veniunt an dote sagittæ Libertas emitur. Econtrario sponsus emebat sponsam. Vnde est illud Virgiliatum ex primo Georg. Teq; sibi generum Tethys emat omnibus undis. Sed quia utrumque pretium futurum erat in potestate uiri, accipit ille dotem, quia emptus est ab sponsa: illa uero tantum accipit arras, quod est quasi quoddam emptionis signum. Aliquando tamen arra pro pignore simpliciter accipitur apud autores.

ARTEM O onis, trochlea genus est, machina ad sublevanda onera, quæ Græcè dicitur epagon. Vitruvius lib. decimo de Architectura. In radice, inquit, machinæ collocatur tertia trochlea: eam Græci epagonta, nostri artemonem appellat. Lucas in apostolica historia cap. 27. Artemone quasi Græca dictione utitur, cum dicit: Et le-

uato artemone secundum auræ flatum, tendebant ad litus. Nam in Græco artemona posuit. sed fieri potest ut à sermone Latino acceperit Lucas, cum præsertim qui cum Paulo erant in ea nauigatione Romani essent, aut saltem Romanè loquerentur. Quod si artemo dictio Latina est, non potest per th aspiratum legi, id quod Isodus putauit, cum nulla dictio Latina th, sed neque ullam aliam consonantem aspiratam recipiat. Iabolenus de uerborum significatione.l. malum. Malum nauis esse partē, artemonem non esse, Labeo ait.

ASSESSORES dicuntur qui assident iudici, non ut iudices, sed ut approbaturi iudicis sententiam, quomodo Saluator noster discipulis dicit: Sedebitis & uos super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israël. Iulius Firmicus libro secundo matheseon. Mars, inquit, assessores maximos iudicum facit. Paulus libro primo dig. titu. de officio assessoris.l. omne. Officiū assessorum, quo uiri studiosi partibus suis funguntur, in ijs causis constat. In codice quoque Iustiniano titulus est de assessoribus & cancellarijs.

ATHLET A interpretatur pugil sive certator, quia athlos est certamen, & athlon ipsum certaminis præmium: res quidem honorifica: non quemadmodum eorum qui artem ludicram exercent, infamis. Iuuinalis: Læuibus athletis & uasa nouissima donat. Vlpianus libro 27. titulo de excusationibus. Athletæ, inquit, habent à tutela excusationem. Vlpianus libro 2. dig. titu. de ijs qui not.l. athletas. Athletas autem artem ludicram non facere.

ATRIENSES sive atriarius, seruus est, qui alijs servis à do-

uis à domino præponitur, dictus quòd atrio, hoc est, pri-
mæ domus parti, ubi apud antiquos diuiciæ adseruabam-
tur, custos adhibebatur, de cuiusmodi seruo Virgi. intelle-
xit cum in Aeneid. dixit: Fidusq; ad limina custos. Et qua-
lis est aut fingitur Plautinus ille Saureas atriensis, qui sit
quasi œconomus, siue uillicus. Plinius Cæcilius in episto-
lis: Sumptus atriensium, topiariorum & fabrorum. Sene-
ca quoque in epistolis: Sed habet uillicus atriensis colo-
nus. Vlpianus lib. 33. titu. de fundo instructo. l. instrumen-
ta. Si uilla, inquit, cultior est, ueluti atrienses & scoparij.
Item de uerborum signifi. l. in lege. Vtrum, ait, dispensa-
tores, insularij, uillici, atrienses. Accursius atrienses inter-
pretatur, qui purgant atrium.

ATTELLANVS, na, num, ab Attella urbe Campa-
niæ, de qua Silius lib. undecimo Punicorum: Iamq; Attel-
la suas, iamq; & Calatia adegit. Inde Attellani ludi, &
Attellanæ comoediæ. Iuuenalis: Vrbicus ex odio risum
mouet attellanæ Gestibus autonoës. Scœuola titu. de le-
gatis tertio. l. patronus. Fundū, inquit: in regione Attel-
lana legauit.

A V T O R A R E aliquem, est illum sibi obnoxium fa-
cere atque obligare, quoniam autores dicuntur, qui ha-
bent potestatem aliquid faciendi, & sine quorum auto-
ritate non potest aliquid fieri. Vnde tutores dicuntur auto-
res pupillorum, & milites dicuntur autorari à duce siue
præfecto exercitus, id est, obligari in illorum uerba iu-
rantes. Vnde titulus est apud iurisconsultos, de legendō
uel autorando milite, & inde autoramentum pro ipsa
obligatione. Vnde Seneca dicit, Nullum sine autoramento

malum est. Et Cicero in primo offic. Est enim illis ipsa
merces autoramentum seruitutis. Vlpianus libro^{26.} tit.
de autori. & con.tut.l.etsi pluribus. Si tutor, inquit, auto
retur cui administratio tutelæ concessa non sit. pro obli-
getur. Inde cōponitur exautorare, pro eo quod est ab obli-
gatione soluere. lege in uerbo exautorare.

A V R V M coronarium dicebatur, quod erat coronis
faciendis aptissimum, & quantum possumus coniectura
assequi, est illud quod ex insulis Indorum nuper repertis
aduehitur, nō quodcunq; sed quod uulgò dicitur Guanin:
neque enim est eiusdem speciei cum auro communi, quo-
niam igni purgatum, non pertinet gradum uigesimum.
In sacris literis hoc genus auri Cethim dicitur, & inde
Cether dicta est corona auri. Huius generis auri memi-
nit Iustinianus in suo codice, titu.de Iudeis.l. Iudeorum.
Quam formam, inquit, patriarchæ quondam coronarij
auri nomine postulabant. Item libro decimo de auro co-
ronario, lege unica. Ad collationem, inquit, auri corona-
rij placuit neminem absque consuetudine esse cogendum.
Sed quur illud auri genus destinaretur coronis, illam pu-
to fuisse causam, quod splendore quodā peculiari fulget.

B

B A L V C A aurum est nondum purgatum, neque ad-
huc in massam redactum. Græce chrysamos dictum,
quasi ab eo quod sit aurum imperfectum. Neque est uer-
bum Latinum, quod Accursius putauit, sed Hispanū. scri-
bit Plinius libr .33. Natur. histo. Hispani, inquit, aurum
quod minutum est, balucā uocant. Iustinianus libr. unde-
cimo

cimo, in titu. qui est de metallarijs: Octonos, inquit, scrupulos in baluca. Et infra. l. ob metallum. Quatuordecim inquit, uncias in baluca. Cuius legis sensus hic est, quod si metallarij conduixerunt à principe aurifodinam aliquot auri libris, puta centum, id debere esse purgatum, quod soluendum est. Quod si uoluerint soluere in baluca, debe re pendere pro singulis libris quatuor denas uncias, hoc est, pro intertrimento & spurcitia duas ultra duodecim. Est operæ pretium audire somniantem Accursium. Baluca, inquit, uas lucens, quasi in eo uase aurei illi uectigales principi deferrentur. Sed quia hæc interpretatio sibi nō placebat, adiecit aliam non minus ridiculam. Vel baluca, inquit, quasi baiulans lucem, hoc est, auri splendorem. Dic mihi, ô Accursi, hoc est de quo tu gloriaris, accurrere uel succurrere legibus, an potius ea quæ dilucide à legislatore dicuntur, tenebris inuoluere?

B A N N V M à recentioribus dicitur illa species exiliij, quæ ab antiquis dicebatur proscriptio. Encartados huiusmodi exules Hispani appellant. Itali bannitos, iij sunt de quibus in iure ciuili & apud autores Latinos dicitur, quod carent iure togæ, quibus aqua & igni interdictum est. Codice de episcopis & clericis, in noua constitutione Frederici: Banno, inquit, imperiali subiaceant.

B A P H E V S interpretatur tinctor, & baphe tinctura, utrumque ductum à bapto, quod est tingi, siue colore inficio. Seruius in illud Virg. libro quarto Georg. Hyali saturo fucata colore: iuxta Tarentum, inquit, sunt Baphia, ubi tingitur lana. Iustinianus libro undecimo codicis, titu. de murilegulis. l. baphei, inquit: Per quos & priuata no

LEXICON

uata nostra substantia tenuatur, & species gynecij confectæ corrumpuntur. Idem in titu. de uestibus holoberis l. purpuræ. Ad baphia, inquit, Phœnices.

BASTAGARII siue bastazontes, dicuntur baiuli & corbulones, qui ferunt onera humeris, dicti à bastazo uerbo Græco, quod est porto as, Latine. Iustinianus libro undecimo codicis, titulo de murilegulis & bastagarijs. Quod ad præsens, inquit, remedium pertinet, quintum animal bastagarijs pro reparacione præbeatur. Accurſius nihil plus succurrit quam solitus est. Sunt, inquit, bastagarij, qui cogunt rusticos ad hoc, uel sunt becharij de domo principis. Becharios Itali uocant lanios siue laniones; sed diuinat, ut solitus est alijs in locis.

BERYTOS ciuitas est Syriæ Phœnices, prope Tyrum & Sidona, patria Vlpiani iurisconsulti. Plinius libr. quinto. Berytos, inquit, colonia, quæ Felix Iulia appellatur. Sceuola libro 45. dige. titu. de uerborum obligatione. l. qui Rome. In prouincia, inquit, Syria, in ciuitate Beryto. Paulus quoque in titu. de censib. Berytos, inquit, in Phœnicia. Hinc berytius tia, tiuum. Vnde Plinio uina beryta celebrantur. lege statim biblij.

BIBLIVS a,um, à Biblo oppido quoque Phœnices, de quo Strabo, Plinius, Mela. Est & in eadem prouincia Palæbiblos, id est, antiqua biblos. Bibliorum meminit Iezechiel propheta, cap. 26. & 27. Iustinianus libro decimo Codicis, titu. qui est de municipibus & originarijs. Cum te Biblium origine, incolam autem Berytum esse proponas. Vtraque enim Syriæ Phœnices est ciuitas, & altera alteri finitima est.

BIBLIOTHECA locus est, ubi reponuntur libri, nam biblos interpretatur liber, theca repositorium: quē admodum Dactylotheca, ubi reponuntur annuli: Oporo theca, ubi fructus arborum: Pinacotheca, ubi tabulæ. Vlpianus lib. 32. dig. qui est de legatis tertius. l. librorum. Libris, inquit, legatis bibliothecas non contineri.

BIDENS, tis, genus est instrumenti fossorij, dictum ex eo, quod duos habeat dentes, quemadmodum rastri, quod habent plures. Iuuenalis: Viue bidentis amans, ex culti uillicus horti. Vlpianus lib. xxxiiij. dig. l. instrumen=ta. Ligones, inquit, sarculi, falces putatoria, bidentes.

BINI, æ, a, nomen est numerale distributiuum, siue diuiduum, hoc est, quod significat tot res illarum quæ diuiduntur singulis competere, ut si dixeris, bini argentei sunt uiritim distribuendi, intelligimus quod singulis uiris competit duo argentei. Poëta abutitur hac significatio=ne, accipiētes bina pro duobus simpliciter. Virg. l. Aene. Bina manu lato crispans hastilia ferro. Idem in s. Fre=naq; bina meus quæ nunc habet aurea Pallas. Accursius huiusmodi nomina in bis tantum interpretatur: ut bina pro quatuor, quina pro decem, dena pro uiginti, contra mentem legislatoris, magnoq; sensus detimento. Lege in dictione deni. Est alia significatio huiusmodi nominum cum iunguntur nominibus pluraliter declinatis, ut si dicas, binas literas tuas accepi, intelligo quod accepi duas epistolæ, sed binas dixi, quia literæ literarum pro episto la caret numero singulari. Hinc est quod M. T. reprehendit filium Ciceronem, quia scripserat se accepisse duas li teras, cum debuisset dicere binas: nam dicendo duas, si=

LEXICON

gnificabat quod duo tantum elementa accepit, puta a,
b. Neratius lib. 39. titu. de damno infecto. I. quod Cor
nelius. Binarum, inquit, ædium. & in alia lege de seruitu
tibus urbanorum prædiorū, cuius initium est, Binæ ædes
habeo, alteras tibi lego: utrobiq; significat duas domos.
Nam ædes pluraliter declinatum (ut diximus in dictione
ædicula) domum priuatam significat. Quòd si dixisset
duas ædes, intelligēdum esset quod habebat duo templ:
quandoquidem ædes templum significat in utroq; nume
ro, aut quemadmodum Accursius interpretari cōsueuit,
in his tantum, quatuor templis.

B I S S E X T U S appellatur dies ille intercalaris, qui
in quarto quoq; anno interponitur, mense Februario, die
sexti Calendas Martis: unde bissexturn dicitur, quod bis
numeramus sexto Calendas Martij. Sed ut alterum ab al
tero distinguiatur, in priori dicendum est sexto Calendas
Martij die intercalari, in posteriori simpliciter sexto
Calendas Martij. Est autem intercalare ferè interpone
re. Causa uero adiiciendi illum diem ea nimirum fuit, ut
cursus solis cum numero dierum congrueret, quod fieri
non posset, nisi quarto quoq; anno dies unus adderetur,
qui colligitur ex quadrante, hoc est sex horis, quæ ad cō
plendum solis cursum post trecentos sexaginta quinque
dies supersunt, de quo multa apud Macrobius in primo
Saturn. Celsus de uerborum signifi. l. cum bissexturn. &c.
ubi Accursius multa delirat.

B Y S S I C U S a, um, siue byssinus a, um, est res ex byssi
materia constans. Est autem byssus genus lini cādidiſſimi
circa Elidem Achaiæ nascens, neque usquam ferè alibi:
quemad

quemadmodum Carbasus in Hispania iuxta Tarraconē.
de utroq; Plin. est autor lib. 19. Natu. historiae. Byssi me=
minerunt sacræ literæ in utroq; testamento. Martianus
lib. 39. tit. de publicanis. l. fin. Xylocinnamomum, opus
byssinum. ubi pro byssico mendose buſſicum legitur.

B O M B Y C I N V S a, um, quod est à bombyce. Est
autem Bombyx uermiculus ex cuius capillamento depe=
ctitur quod uulgò dicitur firgo sive seda. Nam Sericum
longe aliud est, quam quod putat uulgaris incertus loquē=di artifex, de quo in uerbo Sericum. Sunt igitur uestes
bombycinæ, quas ignari harum rerum uocant sericeas. Iu=uenalis: Hæ sunt quæ tenui sudant in Cyclade, quarum
Delicias & pāniculus bombacinus urit. Vlpia. lib. 33. tit.
de auro & argento leg. l. uestis. Vestimentorum, inquit,
sunt omnia lanea lineaq; serica uel bombycina.

B O N A orum, inquit Festus, dicuntur substantia re=rum: sic dicta, quod uiris bonis digna sunt. Sed aliter uul=guis accipit bona, aliter sapientes. Vulgaris nanque impe=ritum ea tantum appellat bona, quæ sunt fortunæ subie=cta, cum illa infimum gradum in genere bonorum obti=neant, imò uero secundum Stoicos neque omnino sint
bona simpliciter, cetera uero bona cum additamento,
aut bona utilia, aut bona iucunda. Iurisconsulti tamen
quia cum uulgo & ad uulgum loquuntur, bona uo=cant patrimonium & censem cuiusque, ut Vlpianus ti=tulo de uerborum significatione. l. bonorum appella=tione &c.

B R A C T E A R I V S est ille, qui fecat aurum in te=nuiſſimas laminas, quæ dicuntur bractæ, ut apud Virg.

lib. 6. Aeneid. Tenui crepitabat bractea uento. Inde bractearius dictus. Iulius Firmicus lib. 3. matheseos: Venus, inquit, aurifices, inauratores, bractearios, & argentarios facit. Iustini lib. 11. cod. l. q. Artifices, inquit, bractearij. Ac cursus Petaburgos interpretatur, id est, qui faciunt quedam uolubilia circa frenos: sed in qua lingua dicantur huiusmodi artifices petaburgi, ego fateor me ignorare: quemadmodum possum persancte iurare, Accursium omnino non intellexisse, quid bractearij nomine significaretur.

BREPHOTROPHIVM, locus est, ubi infantes expositi publice aluntur, nam brephos interpretatur infans, & trophe alimentum: sic orphanotrophium dicitur, ubi aluntur orphani, & ichthiotrophium ubi pisces: peristerotrophium ubi columbae. Iustinianus in codice tit. de sacrosanct. eccl. l. illud. ubi medose bephotropiū legitur, expuncta secunda litera. Item & iterum l. sancimus. atq; iterum l. ut inter. habetq; accentum in penultima.

BVBVLCVS est custos boum, aut qui bobus utitur. Quid. quarto de ponto. Per medias Istri plastra bubulus aquas. Cato de re rustica: Bubulcum unū habeat, asinariū unum. Paulus lib. 33. dig. de fundo instr. l. cum de lanionis. De bubulco, inquit, siue de eo qui ibi bobus arat. Inde bubulonicus, a, um, res ad bubulcum pertinens, ut in eodem titu. l. sed & stragulas, uestes, & bubulonicas, que equis insterni solent.

BVCCINVM, genus conchyliorum est, ex quibus purpureus color inducitur, nam purpuræ annumerantur murices. Buccina que à Græcis dicuntur ceryces, & que proprio nomine dicuntur purpuræ. Ylpianus lib. 32. qui est de

est de legatis tertius. I. si cui. Purpuræ appellatione omnis generis purpuram contineri puto, sed coccum non continebitur: buccinum autem & Ianthinum continebitur. Accursius coloris genus dicit.

B V P R E S T I S, ut scribit Plini. bestiola est rara in Italia, simillima scarabeo longipedi. Idem lib. 13. Pollet, inquit, contra cantharides buprestim, & Pityocampas. Apud Marcellum 48. digestorum. I. eiusdem. ubi pro bupresti & pityocampis mendose legitur bubostris & pituocarpas. Siquidē buprestis dicitur quasi bouis prester, id est, serpens: nam subit nares boū, atq; ita enecat illos.

B V R D O, partus est ex equo & asina; sicut ediuersus mulus ex asino & equa. Hispani burdieganos appellant. In quarto Regum lib. cap. quinto, Hieronymo interprete: Obsecro, inquit, concede mihi seruo tuo, ut tollā onus duorum burdonum de terra. hos Græci ginnos vocant. Theodorus Gazes ex Aristotele in libro de animalibus, Inos interpretatur. Vlpianus lib. 32. dige. qui est de legatis tertius. I. item legato. Vel lectica, uel burdones.

C

C A B A L L U S ab equo eo distat, quod caballus ferè nunquam sine derisione dicitur, atq; ideo Satyrici poëtæ, qui dum risum excutiant nemini parcunt, caballo potius, quam equo utuntur. Lucilius apud Nonium Marcellum: Successatori tetri tardiq; caballi. Et Horat. Saturreiano circueſtare caballo. Equus uero non dicitur, nisi de apto, & qualē Virg. 3. Georg. describit, dices: Cui ardua ceruix, Argutumq; caput, breuis aliuis, obesaq; terga, Luxuriatq; thoris animosum pectus, &c. Pomponius

lib. 3.; tit. de fundo instruc. l. si ita. Caballos, inquit, qui in pistrinis essent. Nam pistrinis non delegantur nisi mali, & de quibus Iuuensis dixit: Dominos pretijs mutare iubentur Exquis, tritoq; trahunt epirhedia collo. Segnipes digniq; molam uersare nepotis. Hos Hispani rocines, illos cauallos appellant.

C A C A B V S olla grādior est, siue illa sit ex argilla, siue ex stanno, siue ex argēto, uel alia quacūq; metallica materia. Columella lib. 13. de re rustica. In cacabo figlino nouo coquitur uel stanneo musti arbustui aminæi urna. Ecclesiaſt. 13. Quid communicabit cacabus ad ollā? quādo enim se colliserint, confringentur. quasi cacabus sit ex metalli tantū materia, & olla ex creta dūtaxat figlina. Pomponius lib. 34. tit. de auro & arg. leg. l. & ſi. Cer te, inquit, ſi cacabos argenteos habebat, uel miliarium argenteum, id est, uas ad coquendum milium.

C A D V C V M, ex lege Papia, legatū erat relictū sub conditione, qua deficiente, uel uiuo, uel mortuo testatore cadebat, & redibat, uel ad testatorē uiuum, uel ad substi tutum eo mortuo. Vnde tit. est in cod. Iustiniano. de toll. caducis. Iuuens. Legatum omne capis, nec non & dulce caducum. Commoda præterea iunguntur multa caducis.

C A E D V V S a, um, à cædēdo, id est, ſcindēdo dicitur: unde ſylua cædua dicta, quod illius arbores licitū est ſcindere, siue lignorū, siue materie cauſa. Nam ſylua nunquam dicitur niſi de arboribus. Plin. Cæcilius in epistolis: Cæduæ, inquit, ſyluae cum monte ipſo descendunt. Cato de re rusti. ſylua, inquit, cædua &c. Papinia. 24. dig. ti. ſolu. matrim. l. diuortio. Si arbores, inquit, cæduæ fuerunt, uel
germi

germinales. Item de uerborum signific.l. sylua cædua.

CAEMENTVM dicitur à cædō, nec est quod uul-
gus putat, ædificij fundamentum, sed sunt lapides, ut ait
Nonius, quibus ædificia cōsurgunt, citatq; Sisennā in 4.
historiarum: Formidine, inquit, oppressis quod humilē cæ-
mentis instructū oppidi murū sciebat. Vitru.lib.1. Saxa
quadrata, siue filex, siue cæmentū, siue coctus later. Vlp.
lib.41.ti.de riuis.l. Seruius. Si riū cæmentitiū uelit face-
re, audiendum esse. hic pro lapidibus quadratis posuit.

CAIUS Iurisconsul. fuit, pace aliorum dixerim, peri-
tiſſimus omniū. Eius consulta cōſultiſſima citātur quam
ſepiſſime in libris Pandectarū, sed in illis Florētiniſ ſem-
per per C, Caius: in recētioribus uero per G, Gaius. Cau-
ſa uero erroris ab eo eſt orta, quòd Seruius grāmaticus
ſcribit in 1. Georg. Virg.lib. tria eſſe nomina quæ ſcribū-
tur per c. proferri debent per g, Cneius, Caius, Amurca.
de Amurca ſuperius diſtū eſt in ſuo loco: de Caio per c,
debere ſcribi, Quintil. eſt autor lib.1.orat.inſtit.

CALATA, comitia dicebantur, autore Gellio, quæ
pro collegio pontificū haberi ſolebant, aut regis, aut Fla-
minum inauguandorū cauſa. Ea autē in duo genera di-
uidebantur, curiata uidelicet, & cēturiata, de quibus Dio-
nysius Halicarnasseus, & Liuius in primo ab urb. cond.
ſcripſerunt. Comitia uero calata dicebantur ex eo, quod
populus uocatus in unum locum ad ferenda suffragia
conueniebat. Calo enim eſt uocare. Comitia præterea à
coēundo, hoc eſt, cōueniendo diſta ſunt. Iustinianus lib.2.
Institutionum, tit.de testamentis ordinandis: Testamēto-
rum, inquit, duo genera in uſu fuerunt, quorum altero in

pace & otio utebantur, quod calatis comitijs appellabant, id est, ad cuius solennitatem requirebatur populi uocati consensus. de reliquo lege ibidem.

CALCARIA est fornax, ubi calx ex coctis lapidibus conficitur. Vnde Plin. in histo. natu. scribit, oliuas cinere ex calcarijs lætari. Imperator in ti. de pœn. l. aut damnū. pro fodina posuit lapidum, ex quibus igni resolutis calx ipsa conficitur: nam de damnatis ad metallum loquitur, sunt autem lapides in genere metalli. Nam quod Accur- sius dicit calcariam esse opus calcandi terram, etiam pue ri qui nondum æte lauantur, intelligunt esse perinane.

CALCULATOR propriæ dicitur, qui per lapillos rusticorum more cōputat, nam calculus est lapillus: unde calculare, per lapillorū signa cōputare. Martial. Nec calculator inquit, aut notarius uelox. eosdē appellamus & calcularios. Modest. lib. 37. dige. de excus. l. spadonū. Neq; calcularios, inquit, quos uulgò ratiocinarios dicimus.

CALENDARIVM, liber erat rationum, non qua-
rūcunq; sed earum taniū, quæ ad fœnus pertinebāt, & in
quo debitorū nomina scribebantur: dictum calendarium,
quia primo cuiusq; mensis die, hoc est Calendis, pecuniæ
dabantur fœnori, & exigebantur cū usura. Ouid. Si pu-
teal Ianūq; times celeresq; calendas. celeres dixit, quia de-
bitoribus cito redire uidetur terminus debiti soluēdi. Ho-
ratius: Qui nisi cum misero tristes uenere Calēde. tristes
autem ab effectu uocauit, quæ debitorem faciunt tristem.
Idem quoq; in Epodo de Alphio fœneratore: Omne re-
degit Idibus pecuniā, querit Calendis ponere, scilicet ad
usuram. Seneca lib. primo de beneficijs: Nemo beneficia
in calen-

in calendario scribit, id est, in libro fœneraticiarum ratione, ut inde sortem cum usura recipiat. Idem in quinto eiusdem: Quid fœnus ex calendarium ex usura, nisi humanæ cupiditatis extra naturam quæsita nomina? Atq; adhuc in epistolis: Forum conterit, calendarium uersat, fit ex domino procurator. Scœuola libr. 33. digest. titu. de fundo instru. l. nepoti. Legauerat, inquit, prædia ut structa sunt cum uino, grano, calendario. Item Aphricanus de legatis tertio. l. qui filium. Certa prædia nepoti per fideicommissum dederat, excepto calendario. Atque ibidem l. nomen. Nomina, inquit, ex calendario quæ elegerit. Ac cursius nomina debitorum calendarium interpretatur, uerè quidem, non sufficienter: neque enim quodcunque debitum uenit appellatione calendarij, sed tantum quod ex fœneratione conflatur.

CALIGATVS miles dicebatur, qui erat manipularis. Manipulus autem exercitus. Varro de lingua Latina appellat minimas manus, quæ unum sequuntur signum. ex manipulis autē cohors componitur. Caligatus autē dicitur à caliga, hoc est, tibiali siue ocrea, quod erat crurū armatura, de qua Tranquillus in uita Caij Cæsarj: Caligula, inquit, cognominatus est, quia manipulari habitu est inter milites educatus. De milite igitur caligato, hoc est, manipulari siue infimæ conditionis, dixit Iuuenalis: Cum duo crura habeas offendere tot caligatos. Quintilianus in declamationibus. Parere caligatum tribuno lex iubet. ex paulo post: Commendem tibi ordinem caligati militis. Vlpianus in titulo, de ijs qui notantur infamia. Ait, inquit, Prætor, qui ab exercitu dimissus erit, dimis-

sum accipere debemus militē caligatum, uel si quis alias usque ad centurionem uel præfatum cohortis, uel ale, siue legionis. Item de custodia et exhib. reorum. l. de mili tibus. et de re militari. l. omne delictum.

CAMELASIA, siue camelaria, est curatio camelorum, qui publice et ad usus publicos alebatur: et Camelarij ipsorum camelorum curatores, quorum duo sunt genera, alterum bactrianū, quod unum tantū habet tuber, alterum arabicum, quod duo tubera in dorso habet. eosdem et dromedarios ob uelocitatem cursus uocant. Aradius lib. 50. tit de muneribus. l. munerū. Camelasia, inquit, personale munus est. Et ibidem de camelario.

CANNABIS herba est et materia netilis, ex qua non modo texta fiunt, sed etiam funes torquentur. Vnde Persius: Tibi torto cannabe fulto Coena sit in transtro. Vlpianus libr. 14. de exercitoria actione. l. j. Præpositus, inquit, est legumini et cannabi.

CANCELLI sunt ligna inter se modicis intervallis in transuersum connexa, quibus tribunalia, scænae, et fenestræ muniri consueuerunt. Cicero in Verrem: Circundati cancellis uidentur in sua prouincia. Idem primo de oratore: Forensibus cancellis circumscripamt sententiam. utrumque per translationem. Sed proprie Sidonius libro primo de turba satellitum Theodorici regis: Exclusa, inquit, uelis, inclusa cancellis. Canticorum capi. secundo, Hiero. interprete: Respiciens, inquit, per fenestras, prospiciens per cancellos. id est, per foramina cancellorum. Huiusmodi quoque fenestræ Clatratae dicuntur. Aphricanus libr. 30. qui est de legatis primus. l. cætera. Si cancelli

cancelli, inquit, sint, uel uela. Item titulo de fundo instru-
cto. l. quæsum. Cancellos quoque instrumento contineri
puto. & alijs in locis.

CANCELLO as, uerbum uidetur esse ductum à can-
cellis, in quibus ut transuersaria necuntur ligna, ita cum
scripta expungenda sunt, transuerso calamo lineæ indu-
cuntur: quod proprie illinere, siue allinere est. unde litu-
ra. Horatius in arte poëtica: Incomptis allinet atrum
Transuerso calamo signum. ac si dicat, cancellabit. Vlpia
nus libro 28. titu. de ijs quæ in testamento delentur. l. can-
cellauerat quis testamentum uel induxerat. & ibidem. l.
proxima: Si omnem scripturam cancellasset. Item lib. 22.
titulo de probationibus. l. si chirographum cancellatum
fuerit.

CANTHARIS, cantharidis, scarabei quædam spe-
cies oblongioris est, maculas rubras transuersarias habēs,
Hispanè in Bætica mea cubiculas uocant, alijs in locis
Abadeios: in quo falluntur tempestatis nostræ medici,
pro cantharidibus utentes quibusdam uermiculis ad mu-
scarum similitudinem. Plinius libro 18. Est, inquit, cantha-
ris dictus scarabeus parvus. Galenus præterea de medi-
cina simplici: Cætharidum, inquit, siue scarabeorū. Nam
cantharus est scarabeus, cantharis uero scarabei habens
effigiem. Marcellus libro 48. titulo ad legem Corneliam,
de sicarijs & ueneficis. l. eiusdem. Et quòd quis, inquit,
lustramenti causa dederit cantharidas.

CANTHARVS uas erat, quo utebantur in sacrís
Liberi patris, habens ansas, atque ut ait Acron, patulum
erat. Virgilius in Buco. Et grauis attrita pendebat can-

tharus ansa. Plinius libro 33. Cantharis potasse exemplo Liberi patris traditur. Est preterea cātharus illud aquæ conceptaculum, unde salientes erumpunt, quemadmodū apud Africanum libro 30. dig. tit. de legatis primo. l. cæ tera. Canthari, inquit, per quos aquæ saliunt.

C A P I T A L E odium, capitale supplicium, capitalis morbus, quod caput alterius, id est, uitam petit. Capitalis homo, & capitale crimen, propter quod caput committentis peti debeat ad pœnam. Festus Pompeius: Capitalis, inquit, lucus est, ubi si quid uiolatum est, capite uiolatoris expiatur. Cicero de senectute: Nullam capitaliorem pestem, quam uoluptatem corporis hominibus à natura datam. Paulus libro 48. de publicis iudicijs. l. publicorum. Capitalia, inquit, iudicia sunt, ex quibus pœna, mors, aut exilium est. hoc est aquæ & ignis interdictio: per has enim pœnas eximitur caput de ciuitate.

C A P I T I V M est capitis tegmen, ut inquit Nonius, citatq; Varronem in quarto libro de uita patrum. In libro tamen de origine lingue Latinæ, ab eo capitum dicitur, quod capit pectus, id est, ut aliqui putat, indutum comprehendit. Iob cap. 30. Quasi capitio tunicae succinxerunt. ubi interpres capitum pro collario uidetur accipere. Ulpianus libro 34. de auro & argento legato. l. uestris. Muliebria, inquit, sunt, ueluti stolæ, pallia, tunice, capitia, zonæ.

C A P I T V L V M à Plinio libro tertio naturalis historie, est oppidum Italie: unde possessuum gentile ponitur, capitulensis. Paulus libro 50. digest. tit. de censibus. l. fina. Similes sunt Capitulenses.

CAPSARI dicuntur, qui filijs nobiliorum ciuium ad scholas euntibus, libros deferunt in capsula. Iuuenalis de seruo capsario: Quem sequitur custos angustæ uer-nula capsæ. Suetonius in Nerone: Constat quosdam cum paedagogis & capsarijs uno prædio pariter necatos. Vl-pianus libr. 40. tit. de manumiss. uin. l. si collactaneus. ubi exprimitur capsarij officiū, id est, qui portat libros. Item de iure immunitatis l. quibusdam.

CAREVM genus est aromatis myropolis cognitū, nobis uero incognitum, quippe quod peregrinum sit. Plinius lib. 19. Peregrinum, inquit, est careum gentis suæ no mine appellatum, culinis principale. Galenus ad Pater-nianum, cap. de careo. Utitur eo quoque Apitius de re co quinaria. Paulus libro 33. digestorum, tit. de penu legata. l. non omne. Sed quod quidam negauerunt piper ligusticum careum, & laſer, eiusmodi in penu non esse, improbatum est.

CARRVM siue carrus & Carruca, plausta sunt oneraria: hoc est comparata ad ferendum tantum onera. Cæſar in primo comment. Iumentorum, inquit, & carrorum quam maximum numerum coēmere. In commentario quoque Hispaniēſi: Per uiarum angustias carra complura. Martialis: O iucūda Couine solitudo Carruca magis effedoq; gratum. Consultus libro 39. titulo de donationibus. l. si id. Vel grex, ait, uel carrum, uel Carruca. Item Scœuola, titulo de auro & argento legato. l. uxori. An Carruca dormitoria debeatur.

CARTHAGINIENSES post n literam per i, nō Carthaginenses i litera dis̄puncta, ut nunc uulgu loqui-

tur, debere scribi & proferri ad stipulantur Florentiniorum Pandectæ, in quibus quoties Carthaginensium fit mentio, sic scribi adnotauit Lodouicus Bononignus, data sibi copia libros illos sœpe legendi. Sed & Priscianus lib. quarto de octo partibus orationis: Si nomina, inquit, sunt tertiae declinationis, abiiciunt s, extremā genitiui, & assument ensis, ut pistor pistoris pistoriensis: Carthago carthaginis carthaginensis: hoc est sex syllabarum. Atque ita in omnibus codicibus uetustis propè semper legitur. Ostendit hunc locum primus omnium Laurentius Abste mius, atque ab omnibus uiris doctis eius inuentio est admissa.

CASSIOPA ciuitas & promontorium est Epiri, Strabone, Ptolemæo, Plinio, atq; alijs autoribus. Vlpian. 12. libro digest. titulo de exercitoria actione, lege prima. Sunt, inquit, naues que à Brundusio, uel à Cassiopa, uel à Durachio uectores traijcunt.

CASTELLVM est aquæ conceptaculum, unde ex aquæ ductu publicitus distribuenda est per urbē aqua. Fe stus ab antiquis ait, castellum diuidiculum fuisse appellatum, ex eo dictum, quod inde aquæ diuiderentur. Apud Plinium, Vitruvium, & Frontinum, de aquæ ductibus, sœpe castellum in ea significatione legimus. Aphricanus de leg. primo. l. cætera. Si cancelli, inquit, sint, uel uela, legari poterunt, non fistule uel castella. Item libro 43. de aqua cotidiana. l. prima, quid sit, Vlpianus satis clare interpretatur: Ex castello, inquit, id est, ex eo receptacio lo quod aquam publicam suscipit. Castellanos Frontinus quoq; illos appellat, qui castellorum curam gerunt.

CATADROMVS interpretatur decursus, nam catadromeo est decurro, decursio autem per catadromum non sine periculo erat, quod & Iurisconsultus significat libr. 19. digestorum de actionibus empti.l. si seruus tuus. Eum, inquit, fuisse seruum, qui per catadromum descendere, aut in cloacam demitti solitus esset. Suetonius in Nerone: Notissimus eques Roman. elephanto superdens per catadromum decurrit. Quod autem ludicri genus catadromus esset, nemo dicit, quod ego sciam, neque ausim diuinare.

CAVM A, atis, calor siue incendium interpretatur, cauo enim est calefacio siue incendo. Vlpianus de legatis primo.l. cum res. Si fundus, inquit, caumate perierit. Atq; aliubi: Prædia, inquit, quæ caumate perierūt. Atq; adhuc alibi: Si caumate alio'ue casu pars fundi perierit. quibus in locis casma pro caumate legitur. Chasma nanque per ch aspiratum aliud significat: hoc est coeli hiatum siue recessum. Autores sunt, Aristoteles in Meteorologicis, Plinius in secundo natur.hist. Seneca in primo naturaliū questionum. Seruius libro nono Aeneid.

CAVILLATIO, inquit Nonius Marcellus, est iocosa calumniatio, & cauillari, iocari. Valla: Cauillatio, inquit, est subdola quedam ratio, quam nos consciij nobis mendacijs, uincendi causa proferimus. Vlpianus titulo de uerborum significatione.l. natura cauillationis &c. Item de regulis iuris. Ea, inquit, est natura cauillationis, quam Græci scomma uocant.

CAVPO, dicitur proprie qui uinum uendit: caupona uero est mulier quæ uinum quoque uendit. Est etiam

capona locus in quo uinum uenditur, autor est Priscianus. Apuleius libro primo de asino: De quadam, inquit, amica capona ilico percontor. Gellius libro septimo: Quod in capona delitesceret, quod ad uesteram perpotaret. Apud iurisconsultos titulus est libro 47. digestorum, furti aduersus nautas, capones, & stabularios. ubi ea propemodum que apud Horatium in primo sermonum, leguntur.

C A V S A R I I dicuntur, qui causam habet ex morbo ut muneribus uacent. Liuius libro sexto ab urbe condita. Tertius, inquit, exercitus ex causariis & senioribus. Seneca libro sexto epistolarum. In animo nostro sunt quasi causariae partes quibus adhibenda curatio est. Spartianus in Hadriano: Omnes causarios subleuauit. Plin. libro 25. Causariis uel latere uel faucibus. Martianus libro 49. titulo de re militari. l. milites. Causaria, inquit, missio est, que propter ualeitudinem laboribus militiae soluit. Medestinus de excusationibus: Propter & gritudinem, inquit, causariam uocatam, causariam remissionem acceperint.

C A V S O R, aris, est causam rei gestae afferre siue excusationem. Quintilianus: Ne causanti pupillo sic tutor irascatur. Virgilius in Bucolicis: Causando nostros in longum ducis amores. Ulpianus libro 40. titulo de fideicomiss. lib. l. generaliter. Neque enim causari debere quo minus illi relictum sit.

C A U T E R I V M, ferramentum est chirurgicum ad inurendum uulnera. Est præterea cauterium instrumentum pictorum, quo utuntur in ea pictura, que dicitur encaustice, de qua Plinius lib. 35. & Martialis: Encaustus

Phaeton

Phaëton tabula tibi pictus in hac est. Quid tibi uis Di-
pyron qui Phaëonta facis? De eadem quoq; Ouid. dixit:
Tabulasq; coloribus uris. Martianus de fundo instructo.
l. pictoris. Peniculi, inquit, & cauteria & conchæ. ubi
mendose pro cauteria, cautheria legitur.

C E D E R E diem, significat incipere deberi pecu-
niam. Venire diem, significat eum diem uenisse, quo pecu-
nia peti possit. Ex Vlpiano in tit. qui est de uerb. oblig. l.
cedere diem. Cedere possessionem uel usumfructum, uel
ius, est alteri possessionem, uel usum, uel ius tradere. Am-
bos ad Marcellum: Quid sibi profuturum quòd iura
possessionis cederes. Virg. u. Aeneid. Cedat ius propriū
regi. Idem in tit. de leg. ij. l. & similiter. Si usumfructum,
inquit, mortis causa cessero. Et in tit. de acq. poss. sēpe.

C E L L A R I V M , dicitur locus à reponendis celan-
disq; esculentis poculentisq; dictus. Apud Columellam de
re rusti. caput est quo pacto uillica tractare debeat cel-
laria. Iurisconsultus de leg. iij. Cellarium, inquit, iunctum
eidem diætæ. Cellarius uero est qui cellæ uinariæ præser-
tim præponitur. Plautus in captiuis: Sume, posce, prome
quiduis, te facio cellarum. Vlpia. lib. 33. de fundo instru.
l. quæstum. Cellarium, inquit, id est, qui ideo præpositus
est, ut rationes saluæ sint. Et aliubi sēpe.

C E N O T A P H I V M interpretatur inane sepul-
chrum, id est, quod sine cadavere in memoriam tantum
defuncti constructum est: quale apud Virg. iij. Aeneid.
Hectoreum ad tumulum uiridi quem cessite inanem. Vl-
pia. lib. ii. de religiosis &c. l. uel quæ. Si cenotaphium,
inquit, sit, uenire dicendum est. & infra l. monumentum.

Monumentum, inquit, memoriae causa factum, quod Græcè cœnotaphium dicitur. Et tunc scribitur per eam simpli-
cem. Nam per æ diphthongum, significat cœnotaphium
nouum sepulchrum, quale fuit illud in quo Saluator no-
ster fuit sepultus, de quo in Euangel. Sed per æ diphthon-
gum, Cœnotaphium significat commune multorū sepul-
chrum, quod Græcè polyandron quoq; dicitur. Taphos
nanq; sepulchrū interpretatur. Cenos autē sine diphth.
uacuus, cœnos per æ diphthongum significat cōmune.

CENSEO es, est arbitrari, unde censores dicti, ad
quorum censionem, id est, arbitrium censeretur populus,
ut scribit Varro de lingua Latina. Festus quoq;: Censo-
res, inquit, dicti sunt quod rem suam tanti quisq; aesti-
mare solitus sit, quanti illi censuerint. Hinc dicūtur Cen-
siti, quorum res est aestimata certa quadā summa & per
eam in classem suam redacti, qui etiā Opiteensi, id est,
opibus censiti dicebantur: & Capitecensi, qui nullo aut
paruo ære censebātur. Autor est Gel. lib. 15. & Valerius
ubi de Mario. In codicis Iustiniani lib. 11. tit. est de agri-
colis censitis, & infra, In quibus causis coloni capite cen-
siti dominos accusare possunt. Pomponius tit. de acquire-
do rerum dom. ergo. Censitorum, inquit, uice fungitur.

CENTONES sunt cilicia ex pilis caprarū, siue pā-
ni crassiiores ex lana diuersorum colorum consuti. Plaut.
in Epidico. In alium queras cui centones sarcias. Iuuenal.
Intrauit calidum ueteri cētones lupanar. Cato de re rust.
Prius ueterem sagam accipito, unde siant cētones. De hu-
iusmodi rusticis centonibus loquitur consultus Vlpianus
lib. 33. dig. de fundo instru. Cētones, inquit, funes perticæ.

Accur

Accursius Vgutij autoritate, cētones interpretatur puluinaria, id est, opus factum ad modum puluinariū. Quid uero per puluinaria ipse intelligat, ego non uideo, cum auctore Seruiō puluinaria sint lectuli qui sterni templis conſueuerunt. Principū quoq; puluinaria dicūtur, ut apud Iuuenal. Lupanaris tulit aī puluinar odore. Catullus quoq; de nuptijs Pelei: Puluinar uero diuē geniale uocatur.

CENTVRIO miles dicebatur qui praeerat centum militibus, & cohors illa cui praeerat, appellabatur Cētria. Centurionis insigne, uitis erat, siue ſarmentū ex uite. Plinius: Centurionū, inquit, in manu uitis. Iuuenal. de Maario sub cētrione cōſtituto: Nodosam post hæc frāgebat uertice uitem. Lucanus in & de Lælio centurione: Latia longo gerit ordine uitē. Et Silius lib. 6. Leuinus ab alto Priuerno uitis Latiae præsignis honore. Et Martialis: Varre Paretonias Latia modo uite per urbes. De uite quoq; centurionū meminit Iurisconsultus lib. 40. dig. ti. de re milit. l. milites agrū. Si uitem tenuit, militiam mutat.

CERTAMEN pro ludo in quo est contentio, ubi etiam uictori ab agonotheta præmium proponitur. Scæuola tit. de annuis leg. l. liberto. Certamina, inquit, sub nomine ipsius celebrarentur. id est, ludi.

CERTIOREM facere quempiam eleganter dici-
tur, & non facere certum. Nam quod Virg. in Aeneid. di-
xit: Anchisen facio certū. carminis neceſſitate excusat, quod certiorē in uersu nō potuit collocare, quoniā sylla-
ba breuis est inter duas longas, quod heroicū carmē refor-
midat. Utūtur Iurisconsulti hoc uerbo Certioro, as, quod
apud eos qui pure loquuntur in uisu nō est. Vlp. lib. 27. dig.

LEXICON

de eo qui pro tute. l.j. Sed necessarios, inquit, pupilli nō certiorauit. Idem quoq; lib. 17. tit. mandati. l. si fideiussor. Cum certiorare posset, inquit, eum, nō fecit. Certifico uero & certificatio nusquam quod meminerim legitur, nisi in lib. dig. tit. de excusationib. Honores, inquit, & immunitates certificauit scribens. Item de pignoribus & hypothecis. l. cum tabernam. quæ est Scæuolæ, lib. 20. dig. Non certificationem, inquit, sed suppositionem à me accipere.

C E R V I S A, uel ceruisia, uel ceruisum, potio est ex hordeo siue tritico, siue ex pane concinnata, & est ferè quam sacræ literæ ex Hebræo sermone interpretatur Si-
ceram, & idem quod zithum. Sicera uero, Hierony. ait, est omnis potio quæ potest inebriare, præter uinum. Vl-
pia. lib. 33. dig. de tritico & uino leg. l. si quis. Nec camū,
inquit, nec ceruisa cōtinebitur. Et paulò ante. Certe zi-
thum quod in quibusdā prouincijs ex tritico uel ex hor-
deo, uel ex pane conficitur. Strabo lib. 27. in descriptione
Aegypti, scribit commune illis populis esse poculum &
fieri modis uarijs. appellatur autem à Græcis zithum, ab
interprete ceruisum.

C H A R A C T E R, eris, interpretatur figura, uel si-
gnum, uel forma. Cic. ad Brutum in oratore: In omni re
difficillimum est formā, quæ character Græcè dicitur, ex-
ponere. Sed & stili genus character ab autoribus dici-
tur. Vlpia lib. 28. dig. tit. de testa. l. ad testiū. Dum tamē,
inquit, habuerit characteres, dixit pro figuris literarum.

C H A R T A est pagina scriptioṇi apta, ex quacunq;
materia illa sit, siue ex plumbo, siue ex cortice, siue ex lin-
teis, siue ex papyro, siue ex corio, quæ dicitur membrana.

De char

IVRIS CIVILIS.

55

De chartarum generibus Plin. multa lib. 23. Natur. hist. Vlpia. tit. de leg. iij. l. librorum. Librorum, inquit, appellatione omnia uolumina continentur, siue in charta, siue in membrana sint, siue in quavis materia: neq; enim membrana excluditur à chartæ appellatione, cum charta mē brana appellatur. Idem quoq; ibidem: Si quis, inquit, chartas legauerit puras, membrane non continebuntur. quasi dicat, nisi addatur, charta membrana. Idem quoq; Vlpia. tit. de bonorum posseſſ. secundum tab. l. chartæ appellatione, etiam ad nouam chartam refertur.

CHIROGRAPHVM, est pictura ex manu propria, quam autographum etiam appellant. Sueto. in Augusto: Nihil aequè elaborauerat, quam ut imitaretur chirographum suum. Differt autem chirographum à syngrapha, quod in chirographo tantū quæ gesta sunt scribi solent, in syngrapha etiā contra fidem ueritatis pactio scribitur. Idem in eodē: Cuius pacti non dubitauit à quibusdam iusurādum, à quibusdā syngrapham petere. Per syngrapham intelligit Sueto. chirographū propria eorū qui paciscebantur manu scriptum, in quo talis pactio scripta erat, nec negare possent. Paul. lib. 42. dig. tit. de priuilegijs cred. l. bonis. à chirographo chirographarium formauit, quod significat eum qui à debitore autographum debiti habet. Chirographarijs, inquit, creditoribus.

CHOMA, atis, ex Græco interpretatur agger, eris. Est autem agger, ut inquit Seruius in illud Virgil. 10. Aeneid. Atq; ipsis prælia miscent Aggeribus. terra illa que facta uallo propius ponitur. Vnde tit. est apud Iurisconsultos de aggeribus Nili non rumpendis. Illi igitur

aggeres proprie dicuntur chomata Græce. Vlpia.lib.47.
dig.tit.de extraordinarijs criminibus.l. saccularijs. Cho=
mata,inquit,sunt aggeres qui solent aquam Niloticam
cōtinere.Et ibidem sēpe.Vbi semper pro choma per ch
o longum,coma,atis,per c, exile mēdosē legitur.

C H R Y S A M O S Græcè dicitur, quam ut ait Plin.
Hispani balucam appellant, de qua satis multa scripsi=
mus in uerbo baluca,dicta à chryso siue chrysion, quod
est aurū.Iustiniani codicis lib.11.tit.de metallarijs. Octo
nes,inquit,scrupulos in baluca, quæ Græcè chrysamos di
citur.Accursius non minus in chrysami delirat interpre
tatione quam suprà fecerat in baluca: Chrysamos, in=
quit,Græcè: Latinè utilitas,ut sit chrysamos,id est,in uti
litate publica:cum tantum distet chrysamos à chresmos
quod interpretatur utilitas,quantum Thais ab Hermio=
ne.Illud nanq; per ypsilon,hoc per eta scribitur.

C I D O N I V M mālum,idem est quod cotoneum, et
uinum cidonium,quod ex malorum cidoniorum confici=
tur succo.Vlpia.tit. de uino et tritico leg.l. si quis. Ci=
donia,inquit,et si qua alia sunt uina, quæ non ex uinea
fiant.Ea uero,ut diximus,sub ceruisia siue zitho conti=
neri uidentur.

C Y M B I V M poculi quoddam genus est, dictum à
similitudine cuiusdam nauigij. Est autē cymbium in for
ma diminutionis ab eo quod est cymba. Virg. Inferimus
tepidō spumantia cymbia lacte.Paul.34.dig.tit.de auro
et arg.leg.l.pediculis.Cymbia, inquit, argentea crustis
aureis illigata.

C I L I C I V M proprie dicitur textum ex lana ca=
prina

prina, ad usum maxime tentiorum, siue castrorum, ut dicit Virg. lib. 3. Georg. Vnde cilicina saga siebant ad pluias arcendas. Exodi cap. 26. Facies, inquit, & saga cilicina undecim ad operiendū tectum tabernaculi. Vegetius quoq; lib. 4. de re militari, saga cilicina prætendi præcipit, ad excludendos impetus sagittarum. Vlpia. lib. 33. dig. tit. de fundo instructio l. instrumenta. Vela, inquit, cilicina instrumenta esse Cassius ait, quæ ideo parantur, ne ædificia uento laborent.

CINGERE arborem est illam deglabrare, siue delibrare, hoc est decorticare, siue corticē detrahere, encenadar Hispani dicunt, quo factō arbores inarescūt. Paul. lib. 47. dig. tit. arborum furtim cæsarum. l. cädere. Cingere, inquit, arborem, est illam deglābrare. Item infrā l. furtim. & Alphenus lib. 19. dig. tit. locati & cond. l. in legge locationis. Né ue quem cingere, cädere, urere finito.

CIRCEIENSIS, e, nomen possessuum gentile ab eo quod est Circeij, orum, oppido Italiae in Latio ueteri, atq; promontorium eiusdem nominis, quondam insula, ut inquit Plinius autoritate Homeri, uasto mari circūdata. Hic Circe uenefica illa decantatissima regnasse dicitur, quo tempore Ulysses orbem pererrabat. Hinc Plinius de ostreis: Cädidiora, inquit, circeiensibus. Liuius: Circeiensium quidā cogniti & coloni à Vclitris. Paul. lib. 22. dig. tit. de iuris & facti ignor. l. regula est. Ad opus, inquit, aquæ ductus reipub. Circeiensium.

CIRCENSES ludi appellantur qui in circo magno Romæ siebant, atque inde dicti ea forma qua ab Hispali Hispalensis. Ex quo Seruij grammatici,

Et quorundam aliorum error conuincitur, qui putat circenses ludos esse dictos, quod ubi suo tempore metae fuerunt, olim gladij ponebantur, quos circuibant: unde ludi circenses, quasi circum enses. Virg. lib. s. Aeneid. Magnis Circensibus actis. Et Iuuenalis: Si potes auelli Circensibus optima Sorae. Hermog. lib. 50. dig. tit. de muneribus. l. j. Equorum, inquit, circensum spectacula. Et Paulus lib. 30. dig. qui est de legatis primus. l. ciuitatibus. Ludos, inquit, scenicos uel ludos circenses.

CIRCITORES dicuntur, qui uigilias nocte circumueunt. Hispani rondas uocant. Veget. lib. 5. de re militari. Tribuni, inquit, eligunt qui uigilias circumueunt, ut renuntient si qua emerserit culpa, quos circuitores appellat, nunc militiae factus est gradus. Ouid. in Priapeia: Quid mecum tibi circuitor moleste? Ad me quid prohibes uenire furem? Vlpianus lib. 14. dig. tit. de institoria actione. l. quicunq; circuitores uocat, qui circumferunt merces per uicos et urbes, uendendi causa.

CIRCULATORES circunforani dicuntur qui publicè officias quasdam et præstigias faciunt, ut uideantur deuorare gladios, et irritare serpentes, et talia quedam facere. Apuleius in primo de asino: Circulatorem aspexi equestrem spatham preacutam mucrone infesto deuorasse, ac mox eundem inuitamento exiguae stipes uenatoriam lanceam qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse. Paulus lib. 42. digest. titu. de extraordinarijs criminibus. l. In circuitores qui serpentes circumferunt et proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est.

CIRCUNSCRIBERE est fraudibus cauillationibusq; in iudicio uti, ut causam obtineas, uincasq; aduersarium. Ambrosius in Luc.ca.quarto: Utitur diabolus testimonijs scripturarum, non ut doceat, sed ut circumscribat & fallat. Idem ad Constantimum: Nec quisquam aut uiduam spernat, aut circumscribat pupillum. & ibidem: Quid circunscribitur frater? fraudatur mercenarius? Inde circumscrip^{tio}. Idem Ambrosius ad Irenaeum: Omnia plena fraudis, plena circumscriptionis. Et circumscriptor, oris. Iuuinalis: Pupillum in iura uocantem Circumscriptorem. Iulianus libro 44. titulo de exceptionibus.l.exceptiones. Quæ minori, inquit, uigintiquinq; annis circumscrip^{tio}.

CIRCUMVENIRE in eadem propè significatione accipitur, qua circunscribo. unde illi proprie dicuntur circumuenti, quos grassatores quasi ex insidijs adoriuntur. Cæsar in cōmentario Hispaniensi: Cum undiq; se circuumueiri animaduertisset. Ambro. in illud euange. Reddite quæ sunt dei deo: Nec interest apud deum utrum ui aut circumuentione res alienas occupet. titulo de dolim. l.apud Celsum.

CISTERNA, pluialis aquæ conceptaculum est, dicta, ut inquit Festus, quod inest in terra. Martialis: Sit cisterna mihi quam uinea malo Rauennæ. Vlpianus lib. 43. dig. de fonte deducendo. l.j. Cisterna, inquit, nō habet perpetuam causam, nec uiuam aquam. Sed si uinum condatur in conceptaculo cisternæ simili, cisterna quoque per translationem potest appellari. Vlpianus lib. 47. de furtis.l.uulgaris. Et quidem, inquit, si cisterna uini sit.

LEXICON

C I T R E A E mensæ, id est, ex citri materia, celebratur apud autores, & fuerunt in tanto precio, ut cum aliquando uiri obiecissent fœminis nimios sumptus, quos in coemendis margaritis faciebant: & uos, inquiunt, mensis citreis utimini. Sed cum apud omnes constet, citrum arborēm & mala citrea esse quæ postea cœpta sunt cognomina malā rancia, quorum materia neq; firma neq; odorata, neque quicquam habens quod laudabile sit, suspicor aliquid erroris subesse circa hæc arbores iam inde ex antiquitate contractum, ut citrum uidelicet procedro accipiatur, hoc est, alerze, cum præsertim arbor illa sylvestris sit, copioseq; proueniat in monte Atlante. Vnde Martialis de mensa citrea dixit: Accipe felices Atlantia munera syluas. Idem aliubi: Cum possint Libycas sustinuisse trabes. Paulus libro 19. digestorum, de actione empti & uenditi. l. si sterilis. Veluti si mēsas quasi citreas emat, quæ non sint.

C L A N D E S T I N V S, na, num, à clam particula derivatur, notamq; habet significationem, neque ob aliam causam hoc in loco posuimus, nisi quod uulgò accentu barbaro ab omnibus profertur, hoc est accentu in antepenultima, cum penultimam habeat longam, & iuxta regulas latinæ linguae in eadem accentus debeat collocari. Quod uero penultima sit longa, probatur carmine Manili in primo Astronomicō dicentis: Et clandestinis surgentia fraudibus arma. Silius quoq; Italicus in libris Punicorum: Ceu clandestino traheretur foedere bellum.

C L A V V S in ueste erat uerruca ex auro, uel ex cocco, aut alijs coloribus uesti intertexta, ad ipsius uestis splendorē

dorem adhibita. Quintilianus libro octavo: Ut affert,
inquit, lumen clavis purpuræ solo insertus. Hinc et la-
ticlavis et angusticlavis dicebatur ab antiquioribus, qui
poterat huiusmodi genere uestium uti. Varro de lingua
Latina: Si quis, inquit, tunicam ita consuat, ut altera pla-
gula sit angustis clavis, altera latis, utraque pars carebit
analogia. Suetonius in Augusto: Vsus est togis neque re-
strictis neque fusis, clavo neque lato, neque angusto. Vl-
pianus libr. 34. de auro et arg. lega. l. cum aurum. Clavi
aurei et purpuræ pars sunt uestimentorum.

CLAVVS morbus est in similitudinem tuberculi co-
loris albi: fit in plantis digitisq; pedum maxime. Celsus
libro quinto de clavo eiusq; curatione multa ponit: Cla-
vus, inquit, nonnunquam etiam alibi, sed in pedibus maxi-
me nascitur, sed præcipue ex contuso: à Græcis helos dici-
tur, ut apud Galenum libro decimo et undecimo, de me-
dicina simplici. Hoc morbo perijt Silius Italicus, ut au-
tor est Plinius Cæcilius in epistolis. Vlpianus libro 21.
titulo de ædili. edicto. l. qui clavum. Qui clavum, inquit,
habet, morbosus est.

CLIVOSA dicuntur loca in sublime clementer sur-
gentia, nam clius est montis latus. Vnde declivis ex mon-
te descendens, acclivis ad montem ascendens. Virgil. pri-
mo Georg. Clios trahitis undam Elicit. Et Iuuenalis:
Clios ueheris dum per monumenta Latinæ. Vlpianus
libro 43. titulo, ne quid in loco. l. prætor. Via cum plana
fuerit, si cliosa fiat.

CLOACA aliueus est per medium urbem in quem la-
trinarum fordes confluunt. Itaque latrinae sunt quemad-

modum Hispani dicunt, priuatæ: dictæ ab eo quod latent, Cicerone autore. Cloacæ uero sunt publicæ, quod eleganter Columella uno uersu expressit, dicens: Immunis quæcunque uomit latrina cloacis. id est, quod ex fo-
ricis priuatis fordes confluent in cloacas publicas, & inde emittuntur extra urbem. Vnde Iuuena. de Tiberino
pisce dixit: Pinguis torrente cloaca. Vlpianus libro 43.
de cloacis.l.1. Cloaca est, inquit, locus cōcauus, per quem
colluuius quædam fluat. Inde cloacarius qui cloacæ curā
habet. Vlpianus libro septimo de usufructu, & quemad
modum quis utatur.l.1. si pendentes. Si quid, inquit, cloa-
carij nomine debeatur.

C O A L L V E R E est per alluisionem aliquid auge-
re. Pomponius libro 41. titulo de acquirendo.l. ergo. Pau-
latin aliquid coalluendo locum eminentem supra alueum
fecit, & eum alluendo auxit.

C O C C U M, est granum quod in quisquilia inueni-
tur frutice, grana Hispani appellant, unde purpura adul-
teratur. Plinius libro nono: Coccum Galatiæ rubens gra-
num, aut circa Emeritam Hispaniæ in laude est. Idem li-
bro 16. Quercus dotes ilex solo prouocat coco . Gra-
num hoc, primoq; ceu scapus fruticis paruæ aquifoliae
ilicis. cusculium uocant: pensionem alteram tributi pau-
peribus Hispaniæ donat. Vlpianus libro 32. digestorum,
qui est de legatis tertius.l. si cui. Purpura, inquit, & coc-
cum quia nihil natiui coloris sunt, contineri arbitror.
Quod Accursius exponens nescio quas nugas affert: Coc-
cum, inquit, bis tintum in constructione tabernaculi
erat quidam pannus sericeus duorum colorum, & ui-
detur

detur extra uiridis, & intra ruber.

C O E L I A C I dicuntur fluxu uentris laborantes, qui à Latinis aluini dicuntur. Nam cœlia Græcè, Latinè interpretatur aluus. Consistit autem morbus ille in uentri=culi porta, quæ à Græcis piluros dicitur. ex Cornelio Celso lib. quarto. Iurisconsultus in tit. de ædilitio edicto.

C O E M I T E R I V M interpretatur dormitorium, dictum à cœmomæ quod est dormio, non cimiterium quemadmodum uulgs nunc loquitur. Conditoria uero siue sepulchreta mortuorū in nostra religione dicuntur cœmiteria, id est, dormitoria, quoniam propter spem re=surrectionis, mortuos consueuit dormientes appellare, & eosdem dormire in domino.

C O E N A C V L V M, inquit Valla, & si formam di=minutiui habet, diminutuum non est, neque est locus in quo coenatur tantum, sed superior domus contignatio. Fe stus: Coenacula dicuntur ad quæ scalis ascenditur. Liuius libro 39. ab urbe cond. Coenaculum super ædes datum est scalis ferentibus. Paulus lib. 43. dig. tit. uti possidetis. l. si duo. Sed si supra ædes quas posseideo, coenaculum sit. & ibidem sœpius. Item in titulo de ijs qui eiecerunt aut effuderint, sœpiissime.

C O E T V S, conuentus est siue congregatio, à coœun do dictus. Virgilius primo Aeneid. Et cœtu cinxere po lum. Vnde in decre. distinctione decimaquinta. Qui cœ=tum fecerit, ut inquit Seneca in declamationibus, capita=le est. id est, dignus morte.

C O L L E G I V M, ut scribit Neratius Priscus titu. de uerborum significa. l. Neratius. à tribus fieri potest,

quum plures uideantur in collegio cōtineri. Sed cum duo tantum sint consules, atque alter alterum collegam appellat, non ne dicemus collegium consulum? quandoquidem collega et collegii coniugata sunt. Numa Pomplius instituit collegium tibicinum, aurifcum, architectorum, tinctorum, coriariorum, fabrorum, et figulorum. Erit itaque collegium illorum qui sunt eiusdem ordinis et professionis: ut Papin. libro 27. titulo de excusationibus. l. qui in collegio pistorū sunt, à tutela excusantur. Item lib. 47. dig. de collegijs illicitis, sēpe.

COLLVDERE, in fraudē tertij est cōuenire. Vnde est collusio dictum, quod simul ludant, id est, illudant tertium: quod in libris dig. sēpe legitur. Est præterea titulus de collusione detegenda.

COLVM niuarium, instrumentum erat ad percolandum aquam siue uinum ex niuibus, eratq; colum illud aut ex uiminibus, ut apud Virgilium in secundo Georgiorum: Tu spisso uimine quallos Colaq; prælorum fumosis diripe tectis. aut ex sacco cilicino, siue lineo: ut Martia. in disticho cuius index est, Saccus niuarius: Attenuare niues norunt et linteae nostra. Frigidior colo non salit unda tuo. Aut erat ex argento: ut Pomponius de auro et argento lega. l. in argento. In argento, inquit, potorio, utrum id duntaxat sit in quo bibi possit, an etiam id quod ad præparationem bibendi comparatum est, ueleti colum niuarium et urceoli. pro quo mendose legitur, columnarium, nihili uerbum. Ex Martiale poëta, in disticho cuius titulus est, Colum niuarium: Setinos moevo nostra niue frange trientes. Sed de hoc in obseruationibus

nibus nostris plura.

C O M E S cum sit nomen ad aliquid dictum, referaturq; ad ducem, quod utrumque nomen est honoris, aliquando tamen dicitur absolute. ut apud Horatium in primo Sermonum. Hospitio modico rhetor comes Heliodorus. Comitus uero dignitas multiplex fuit, puta comes consistorij, comes largitionum, comes sacri palatiij, comes rerum priuatarum, comes provinciae, comes orientis, comes scholarum, de quibus cum alijs in locis, tum in Codice Iustiniani multa leges.

C O M I T I A dicebantur apud Romanos, conuentus populi: dicta à coēundo, hoc est conueniendo in unum locum ad suffragia ferenda, aut aliquid aliud faciendum. Fuerunt autem comitia calata, quæ rursus in centuriata & curiata diuidebantur, quemadmodum supra diximus, in uerbo calata comitia.

C O M M E A T V S duo significat, nam omnia quæ ad iuctum publicum pertinent, commeatus nomine continentur. Sallustius in Catilina: Commeatus abunde, municipia atque coloniae patebunt. Est præterea comeatus facultas quæ datur militi abeundi ex exercitu ad præscriptum tempus. Festus: Commeare, inquit, est ultro citroq; ire: unde commeatus dicitur tempus quo ire ex redire quis possit. Liuius libro 21. ab urbe condita, de Hannibale milites suos post expugnatam Saguntum alloquente: Si quis, inquit, uestrum suos uisere uult, commeatum do. Idem libro uigesimo secundo: Magna pars militum sine commeatibus dilabebatur. Marcellus libro 4s. digestorum, titulo de poenit. l. relegati. Commeatum, inquit, re-

meatum' ue darem. Item de re militari.l.j. ex.l. desertorem. Item ad municipales.l. quoties. ex.l. titius.

COMMEATALIS miles , dicitur qui in stipendijs partem accipit alimenta ex commeatu, id est, ex alimento publico: nam, quemadmodum diximus, commeatus in priori significatione accipitur pro cibarijs atque alimentis exercitus. Iustinianus in titulo de praefecto praetorio Aphricæ. l. quas deo. Nullum audeant duces uel tribuni commeatalem de ipsis dimittere, ne dum sibi lucrum student conficere, incustoditas nostras relinquant prouincias. ex infra: Non de commeatibus militum, aut de eorum stipendijs lucrum facere.

COMMENTVM , ti, est fictio, ab eo quod est comminiscor comminisceris. Terentius in Andria: Ipsis commentum placet . Virgilius in secundo Aeneidos: Timidi commenta retexit Naupliades animi. Papinianus libro 48. digestorum.l.miles. Socer cum nurum adulterij accusatum se libellis praesidi dati testatus fuisse, maluit ab accusatione desistere, ex lucrum ex dote magis petere: queritur, an eiusmodi commentum eius admitti existimes ? Accursius pro commento, commeatum legit. Item Marcellus libro 49. digestorum. titulo de iure fisci.l. res quæ. Dignum fuisse puniri pro tam turpi tamq; inuidioso commento. hic Accursius pro uoluntate inspecta expavit. Item Vlpianus titu. de rebus eoru. l. quamuis. Tam callidum commentum in exemplum coercere debeat.

COMMENTARIENSIS ab Asconio Pediano is dicitur qui praest à commentarijs, id est, libris et rationibus publicis. Hierony. in secundo Regum, cap. octauo:

Iosaphat

Iosaphath autem præerat à commētarijs. Paulus lib. 49.
dig. de iure fisci. l. in fraudem. Ea, inquit, manu commen-
tariensis annotanda sunt. Neque dictus est quia acta ei
cōmittuntur, ut ait Accursius. Alias pro carceris custode
accipitur, ut C. de custod. reo. l. ad commentarienses.

C O M M I T T E R E inter alia significat etiam pu-
gnam conserere: ut apud Lucanum in primo: Exiguū do-
minos commisit asylum. & Martialis: Victores cōmitte
Venus. Iurisconsultus lib. 9. dig. ti. si quadrupes pauperiē.
l. j. Cum arietes, inquit, & boues commisissent, & alter
alterum occiderit. subaudiendum est enim pugnam.

C O M M U N E pro repub. ut uulgò dicitur communi-
dad. Ouidius 12. Metamorph. Gentisq; simul commune
Pelasgæ. Horatius 2. Carm. Priuatus illis census erat
magnum commune. Cicero tertio in Verrem: Quomo-
do iste commune miliadum uexauit. Scæuola lib. 46. tit.
de appellat. l. Imperator Alexander communi &c.

C O M P E N D I V M , in uia est contractio quædam,
& breuitas, quāmaxima esse potest, sicut econtrario
dispendium uia per ambages. Modestinus lib. 50. digest.
tit. de legationibus. l. eundem. Itineris, inquit, compen-
dium subeat. & per translationem tit. de administratio-
ne. l. Titium. Vtrum compēdium negotiij, an usuras præ-
stare debeat &c.

C O M P E T E N T E R , pro eo quod est mediocriter
& conuenienter, & competentia pro ipsa mediocritate
& conuenientia. Gellius lib. j. Omnium membrorū inter
se competentia. Idem lib. 13. Plures simul ad eandē compe-
tentiam nasci non queunt. Martianus: Memoratum arbi

tror competenter quæ sint fastigia literarum. Iurisconsul
tus ti. sol. mat. l. si cū patri & filiæ cōpetenter cōsulatur.

C O M P I L A R E, est facto impetu in quempiā grā-
sari, quod proprie latronum est. Horatius primo Serm.
Serui ne te compilent. id est, te adorti trucidēt. Aliquādo
accipitur pro eo quod est aliorum scripta & inuenta fu-
rari: ut idem in eodem, Ne Crispini scrinia lippi Compi-
lasse putas. Macrobius lib. 1. Saturn. Possem pluribus edo
cere, quantum sē mutuo compilari int bibliothecæ ueteris
autores. Paul. lib. 48. tit. ad leg. Iuliam pecul. l. sacrilegi.
Sunt, inquit, sacrilegi qui publica sacra compilauerint.

C O M P I N G E R E, est res diuersas in unum coagmē
tare atq; conglutinare. Vnde est illud Job cap. 10. Hiero-
nymo interprete: Osibis & neruis compagisti me. Cel-
sus lib. 6. Tenuissimis minutissimisq; osiculis caput com-
pingeret. Paulus lib. 46. dig. de solutionib. l. qui res. Si na-
uem, inquit, eisdem tabulis compegerit.

C O N C A M E R A T I O, est structura fornicate siue
testudinea: nam camera est fornix siue testudo, unde con-
camerare est camerā struere. Plinius lib. 34. Dinocrates
Alexandri architectus Archinoës templum cōcamerare
instituerat. Vitruvius lib. 2. Neq; paries, inquit, concame-
rationes recipit. Idē lib. 6. Si hypogea concamerationesq;
instituerentur. Labeo lib. 32. dig. de legat. iij. l. si cui ædes.
Aliquod, inquit, conclave, quod supra concamerationem.

C O N C L A V E, quid sit omnes norunt: nam est in do-
mo locus secretior. sed ideo posuimus hoc in loco, quia in
proferendo accentu pleriq; omnes peccant: cum enim in
penultima collocari debeat, in tertia à fine ponunt. Ho-
ratius

ratus 2. Serm. Currere per totum pauidi conlaue. Clavis nanq; primam producit. Vlpia. lib. 25. titu. de uentre inspic. l. 1. In quo, inquit, conlaui mulier paritura erit. Item Neratius lib. 39. dig. tit. de damno inse. l. quod Cornelius. Conlaue, inquit, binarum ædium.

C O N C I N N A R E, inquit Festus, est apte compone= re: nam cinnus, ut ait, mixtio est. Plinius lib. 14. Cato iubet uina concinnari ad cinnum. Inde cōcinnatorius, a, um, res ad concinnandum apta. Paulus lib. 33. dig. tit. de penu= legata. l. instrumentum. Vasa, inquit, concinnatoria in= strumento non continentur.

C O N D I T V R A, est illud quod ferculis alijsq; escu= lentis concinnandi condiendi ue gratia solet adhiberi. Apud Columellam lib. 3. de re rust. caput est de oliuarū conditura. Vlpianus lib. 33. dig. de tritico & uino leg. l. si quis. Quod potius, inquit, condituræ loco fuit.

C O N G I A R I V M, sportula erat que diurni cibi no= mine comitibus, anteambulonibus, affeclis, stipatoribusq; suis potentiores ciues distribuebant: dictum à congio uini mensura sextarios sex capiente. Plinius lib. 14. Tribus cōgijs epotis uno impetu. hinc cōgiarium. Martialis: Cen= tum miselli iam ualete quadrantes Anteambulonis con= giarium laſsi. Paulus lib. 33. de fundo instru. l. taberne. Vrnae, inquit, æreæ & congiaria & sextaria.

C O N T I G N A T I O, est trabium coassatio ad tabu= lata cœnaculaq; cōstruenda. Plin. lib. 35. Sesquipedalis pa= ries non amplius qui unam contignationē sustinet. Liuius lib. 21. ab urbe cond. Bouem in tertiam contignationem sua sponte scandisse refert. Papinianus lib. 5. de seruitut.

urb.prædio.l.binas quis.Binas,inquit,quis ædes habebat
una contignatione teſtas.

C O N T I N E N S plerunq; pro continuus,hoc est,con-
tinuatus accipitur.Cicero primo Tusc.quæſt.Continen-
tem orationem audire malo.Celsus lib.3.Et multo magis
ſi continentes febres ſine remiſſione ſunt.Triphonius lib.
27.de excuſationibus.l.Titius.Testamento,inquit,Ro-
mæ concepto ut in continentibus.Item Vlpia.lib.39.de
aqua pluiali arc.l.j.Noceat loco qui eſt intra continen-
tia ædificia.Paul.de uerborum ſignificat.l.urbis.Romæ,
inquit,continentibus ædificijs.

C O N T U R B O, as, præter illum ſignificatum quem
habet in promptu, ſignificat etiam decoquere, ſive fidem
frangere,nec creditori uelle aut poſſe ſoluere.Martialis:
Conturbabit Atlas & non erit uncia cœlo.Decidat tecū
qua pater ipſe deūm.Iuuenalis:Sic pedo conturbat, Ma-
tho deficit,exitus hic eſt.Alphenus lib. 11.in tit. de in rē
uerſo.l. quidam fundum.Postea,inquit,conturbauerat
qui boues uendiderat.Idem de iſtitoria act.l. quicunq;.Si
quis pistor ſeruum ſuum ſolitus fuit ad certū mittere
locum ad panem uendendum,deinde conturbauerit.Ac-
cursius,id eſt,non fecit quod conuenit,exponit.

C O R B I S, textum eſt uimineū,quod Græcè,ut Pri-
ſcianus ait,cophinus appellatur,ſed proprie corbis eſt
quo messes excipiuntur.Varro de lingua latina:Corbis,
inquit,dicta ab eo quod ſpice aliud'ue quid eo corru-
bat.Sed cum grammaticis ſub genere foemino relinqua-
tur.Seruius in primo Georg. autoritate Ciceronis ſub
foemino proferendum eſſe dicit,qui dixit messoria ſe
corbe

corbe cōtexit. Vlpia.lib.33.dig.de fundo instr.l.instrumēta. Instrumenta,inquit,cogendi fructus,quemadmoū torcularia,corbes,falces messoriae,falces foenariae.

C O R I N T H I V M æs, & uasa corinthia, ab ære corinthio dicta, quod Corintho urbe Achæa Romanis euersa & incensa, ex uarijs sit metallis conflatum. Plinius de ære corinthio: Casus inquit, hoc miscuit, Corintho cum caperetur incensa. Sed autor ostendit opifices nobiles corinthiorum uasorum Corinthis excidium præcessisse. Martialis: Consuluit nares an olerent æra Corinthon. Suetonius in Augusto: Propter uasa, inquit, corinthia inter proscriptos curasse referendos. Iabolenus Priscus, de legat. iij.l.hæres. Cui Corinthis inquit, uasa legata essent, & sequitur: Proculus uero recte ait, si æneæ quidem sint abaces: si autem corinthia, non deberi. Accur sius corinthia, id est, de uili materia, puta palea uel herba palustri exponit, putans preciosiora esse uasa ænea, quam uasa corinthia: atq; ita lectionem cum sensu perturbat. Erit igitur ordo & literæ sensus talis: Proculus uero recte ait, subaudi abaces deberi, quia uasa corinthia erant in tanto precio, ut una libra permutaretur aliquando quingentis. Aequitas itaq; legis in hoc consistit, quod abaces ex uiliori materia debentur, ex preciosiori tamen non debentur.

C O R P V S pro collegio à Iurisconsultis nonunquam accipitur, ut Calistratus lib.27.de excusat.l.non tantum. Non omnia, inquit, corpora uel collegia uacuationem tutelarum habent. Item Pomponius lib.41.tit. de usus corporibus.l.rerum. Corporum, inquit, tria genera. Iusti-

nianus quoque Codice de legibus & constitutionibus.l.
quæ ex relationibus. Quibuslibet corporibus, inquit, aut
legatis.

C O R R A D E R E pecunias, est undecunq; illas, eru-
scare atq; conquerire. Terentius in Adelph. Minas decē
corradet alicunde. Idem in Phormione: Munus hoc ei
corraditur. Vlpianus tit. de bonis damnatorum.l. diuus.
Plerunque, inquit, corrasas pecunias Præfides ad fiscum
transmiserunt.

C O R R I V A L E S , dicuntur qui ex eodem riuo si-
mul aquantur, & per translationem, qui eandem ami-
cam habent communem. Vlpianus lib. 43. de aqua æsti.
l.j. Corriuales, inquit, id est, qui per eundem riuum aquā
deducunt.

C O T I D I E per c, & non quotidie per q, debere
scribi Quintil.est autor lib.1.de Orator.instit.Frigidio-
ra,inquit,his alia,ut,quicquid,c,quartā haberet:& quo-
tidie,non cotidie.uerū hæc iam inter ineptias euamuerūt.
Frigida esse & inter ineptias numerat Quintil. quod
quotidie per q, literam debeat scribi. Victorinus quoq;
in lib.de orthographia cotidie per c, literam debere scri-
bi his uerbis ostendit: Quamuis,inquit,coccus à coquen-
do, & cotidie à quoto & die deriuata sint, per c, non
per q, scribenda sunt. Adnotarunt & hoc Angel. Poli-
tianus,& Laurent. Abstemius, & Ludouicus Bonogni-
nus in adnotationibus suis.

C O T O R I A , æ, uena est unde cotes excinduntur,sicut
Sulphuraria, unde sulphur eruitur, Stypteria unde alu-
men. Alphenus lib.39. de publican. & uectigal.l. Cæsar

cum

cum insulæ Cretæ cotorias locaret, legem dixerat.

CRETAE FODINA, dicta est unde creta effodiatur. Sed cum multa sint Cretæ genera, cymolia, sarda, umbrica, saxeæ, argentaria, figula: de cymolia creta intel ligendum est dixisse Iurisconsultum lib. 27. dig. tit. de reb. eorum qui l. sed si. Cretæ fodinas, inquit, uel argentifodinas, uel aliud simile. Caius lib. 39. de publicanis & uectig. l. sed & ij. Est autem creta cymolia qua utuntur in lani ficio pannarij, ad lanae duriciem molliendam.

CRINALE, ornamentum capitis est ad fingendum capillos ne turbentur euagenturq;. Ouid. iij. Metamor. Nec torques collo, nec habens crinale capillos. Idem in s. Curuum crinale capillos. Virg. Aeneid. ii. Pro crinali au ro pro longæ tegmine pallæ. Vlpia. lib. 34. de auro & ar gento leg. l. argumento. Fasciæ, inquit, crinales pedulesq;. Philippus Beroaldus non legit crinales, sed fasciæ cruru les pedulesq;: quasi fasciæ sunt crurum pedumq; muni menta quædam.

CVCVMA, quid sit nondum liquet mihi, neq; enim ego is sum, qui incognita pro cognitis habeam. Angelus Politianus obseruationem fecit de cucuma, sed quid ea esset non ostendit. Nam cum dicit Martialis ad Torquatum, Cucumam fecit Otacilius. uidetur esse genus ædificij tugurij pauperis. Ambrosius in uita beatæ Agnes pro uase quodam æreo uidetur posuisse: Diij, inquit, tui ærei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt. Vnde cucumelam inter uasa posuit libro octavo digest. Vlpianus, titulo si seruitus. l. si quando. Seius inquit, syluam seuisset, in qua labra & crateras & cucumelas positas haberet.

Pro genere uerberis cuiusdam posuit Martianus lib. 24. ad legem Corneliam de sicarijs.l.1. Si claua, inquit, percussit, aut cucuma. Petronius arbiter pro fornace uidetur posuisse.

C V L L E V S , uter est ex corio bous, capiens uiginti amphoras. Priscianus de ponderibus & mesuris: Culleus hac maior nulla est mensura liquoris. Plinius lib.14. Septenos culleos singula iugera musti. Vlpia. lib.33. dig. de fundo instructo.l. quæ situm. Cuppæ, inquit, & cullei. Itē Scœuola eodem lib. tit. de annuis legatis.l. legatum. Vini, inquit, falerni quod domi nasceretur quotannis binos culleos. Est præterea culleus mensura frumentaria tantundem capiens. Scœuola, lib. 13. dig. tit. de pignoratitia actione.l. ultima. Pecuniam sub pignore culleorum accepit. Est præterea culleus publica paricidarum poena ex lege Pompeia. de paricidis. Hinc Iuuenalis de Nerone paricida: Cuius suppicio non debuit una parari Simia, nec serpens unus, nec culleus unus.

C V P P A & cuppula, uasa sunt uinaria, hoc est, in quibus uina conduntur. Nonius Marcellus de generibus uasorum cuppas ponit & tinas. Vlpianus de fundo instructo.l. instrumenta. ubi cuppas exponit uasa uinaria lapidea, uel de terra facta, cum illa sint dolia, cuppæ uero ex lignis constent. Item de legatis tertio.l. cuius. Vasa, inquit, uinaria: id est, cuppæ & dolia, quæ in cella defixa sunt. Inde cuppula parua cuppa, ut de tritico & uino legato.l. si cui. In cuppis, inquit, siue cuppulis.

D

DACTYLOTHECA interpretatur annulorum repositorum: nam dactylus digitus, & annulus interpretatur, & theca repositorum. Plinius libro 37. Dactylothecā primus omnium habuit Romæ priuignus Sylla Scaurus. Martialis: Dactylothecam, inquit, non habet. Pau. lib. 32. de lega. tertio. l. argento. Annulis legatis dactylothecæ non cedunt. atq; ibidem. Iterum in dactylotheca, inquit, legata.

D A M N O damnas, præter illam notam significatio= nem significat etiam obligare, ut Virgi. in Buco. Dam= nabis tu quoque uotis. titu. de diuortijs. l. si filius. Dam= nandū, inquit, eum quanti mulier litē iurauerit. Itē de le= ga. j. l. cum filio. Heredem, inquit, mihi dare damnauerit. Hinc sēpe legitur damnatus pro obligatus. nam mēdum est ubicunque legitur damnas nihil uerbum, cum legi debeat damnatus. ut apud Horatium secundo Sermonū: Gladiatorum dare centum damnati populo paria.

D A P H N E N S I S lucus, nemus est suburbanum An= tiochiae epidaphne, id est, ad Daphnem positæ: id est lau= retū, quod decē mille passuum ambitu patet in Syria cur= ua, quo in loco Antiochenium conuentus agitabatur. ex Strabone. fuit autē hic lucus à Cneo Pompeio magno cō= secratus, Eusebio autore. Est quoque Antiochiae porta Daphnitica, de qua Hierony. in uita Ignatij: Reliquiæ, in= quit, corporis eius Antiochiae iacent extra portam Da= phniticam in cœmiterio. Iustini. libro Codicis undecimo, de cupressis luco daphnensis. l. Si quis autem daphnensis luci in Syria arborem amputauerit.

DARDANARIVS, dicitur qui imitatur Dardanum quendam hominem sceleratum, de quo Sidonius libro quinto: Omnia in Dardano crimina simul execrantur. ab hoc Columella dixit in horto: Dardaniæ ueniant artes. Dardanarij quoque dicuntur propolæ, qui omnia præemunt, ut postea carius uendant. Cicero contra Pisonem: Panis tibi de cuppa atque propola. Plautus in Dardanarij præpropera emptione: Flagellabat, inquit, annonam. Vlpianus libro 47. de extraordinarijs criminis. l. annonam. Annonam uexare dardanarij solent. Item de pœnis. l. in dardanarios &c.

DECEDERE, contrarium est ei quod est succedere. ut si dixeris: Appius Claudius successit in prouincia Ciceroni, & Cicero deceſſit Appio. Vnde dicti sunt successores & decessores. Vlpianus libro 48. digest. ad legē Iuliam maiestatis. l. qui ue. Qui ue, inquit, de prouincia cum ei successum esset, non discessit.

DECIDO decidis, est cum creditore super debito transigere. Cicero tertia in Verrem: Nisi cum muliere, inquit, decideretur. Idem quarta in eundē: Cū reo transigat, cum accusatore decidat. Idem in quinta: Qui septingentis decidere noluisset, mille promisit. Plinius libro septimo: Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non queat felix. Martialis: Conturbabit Atlas, & non erit uncia cœlo. Decidat tecum quā pater ipse deūm. Scœuola libro 26. de administra. & periculo tutorum. l. cum hæreditas. Cum plerisq; inquit, creditoribus ita decidit. & infra: Cum plerisque creditoribus ita deciderunt.

DECISIO, onis, ab eo quod est decido idis, in superiori significatione ut sit decisio idem quod transactio. Cicero de prouincijs consularibus: Cum tyranno, inquit, decisiones & direptiones. Ambrosius ad Titianū: Promptior esto decisioni cuius & spes potior & fructus est. Paulus libro 35. ad legem Falcidiam. l. si hæres. Si hæres, inquit, cum creditoribus deciderit, ne solidum solueret, & ob eam decisionem factum sit ut aliquid retineret.

DECOCTORES, dicuntur qui cum non sint soluendo, uertunt solum atq; aufugiunt. unde Catullus: Decoctoris amica formiani. & Valerius de uarietate casuum: Postea inopia turpem decoctoris superlationē. Sene ca libr. quinto de beneficijs: Quomodo foenerator quosdam debitores non appellat, quos scit decoxisse. Iustinianus lib. decimo de decurionibus. l. Quilibet principalis uel decurionum decoctor pecuniae publicae si fraudulentus. Hic decoctorem uidetur posuisse non tam pro eo, qui cum soluendo nō sit, fidem publicam frangit, quam pro eo qui depeculatus est pecuniam publicam in quo significatu accepit Martialis, cū ait: Nihil colonus uillicusq; decoxit. hoc est defraudauit atq; intercepit. Accursius nō intelligens quid esset decoctor, officij nomen esse dixit.

DECVRIONES, in colonijs & municipijs dicuntur qui Romæ Senatores appellantur: dicti à numero equitum quibus in militia præerant. Autores sunt Nonius Marcellus, & Festus Pompeius: dignitas uero ipsa, Decurionatus dicitur. de officio decurionum & de illorum dignitate, lege in libris digestorum titulum, ad municipales. l. quoties. & l. libertus. Item de decretis. l. ambi-

tiosa. Omnino decurionum officium est pecuniam publicam habere, tractare, et exigere.

D E D I T I T I I serui, dicuntur qui ex obsidione se dediderunt in potestatem uictoris. formam autem deditio-
nis scribit Liuius libro primo ab urbe condita: Obses-
sor, inquit, interrogauit: Estis ne uos legati oratoresq;
missi à populo Collatino: ut uos, populumq; Collatinum
dederitis? Sumus. Est ne populus Collatinus in sua po-
testate? Est. Deditis ne uos, populumq; Collatinum, ur-
bem, agros, aquam, terminos, delubra, utensilia, diuina,
humanaq; omnia in meam Romaniq; populi ditionem?
Dedimus. Et ego recipio. De seruis dedititijs Iustinianus
in primo Institutionum lib.titu.de libertinis, et quomo-
do manumissi obtinebat infimum libertinitatis gradum:
quoniam illorum, inquit, pessima conditio est.

D E F I N I O & definitio, non diffinio & diffinitio
notatum à Ludouico Bonognino, semper legi in Pædictis
Florentinis: & ferè nunquā aliter legitur in libris uetu-
stissimis, qui reperiuntur scripti etiā in alijs facultatibus.

D E F R U T V M, mustum est quod decoquitur quo-
usque pars tertia relinquatur. Plinius tamen libro 14. Sa-
pa, inquit, fit musto usque ad tertiam mensuræ partem
decocto, quod ubi factum ad dimidiam est, defrutum uo-
camus. Virgilius quarto Georgic. Aut igni pinguis mul-
to Defruta. Vlpianus libro 33. digest. de fundo instructo.
l. que situm. Vas, inquit, æneum in quo sapia coqueretur,
& defrutum fieret. Item de uino & tritico legal. qui ui-
num. Mulsum, inquit, passum, defrutum. Defrutum di-
ctum est quod autore Plinio sit ad dimidiis defraudatu-
aut

aut quemadmodum uult Nonius Marcellus, quod ad tertiam redactum sit. Nō quod Accursius hallucinatur, quod de usu sit sublatum, ut quamdiu possit seruetur. quasi sit dictum à fruor, eris.

D E G L A B R A R E, est delibrare siue cingere, hoc est arborem decorticare: nam glaber proprie dicitur qui laevis est, & pilis caret, sed hic deglabrare pro lauem facere posuit Iurisconsultus Paulus libr. 47. dig. tit. arborū furtim cæsarum. l. cædere. Cingere, inquit, arborem, est deglabrare siue delibrare.

D E L A T O R, est alicuius criminis denunciator, dummodo ad officium suum non pertineat ea denunciatio. hoc genus hominum odiosum habetur. Martialis de delatoribus: Turba grauis paci placidæq; inimica quieti, Quæ miseræ semper sollicitabat opes. Idem: Et delator habet quod dabat exilium. Pro denunciatore tantum posuit Iurisconsultus Papinianus tit. de diuersis. l. intra. Intra quatuor, inquit, annos uacantium bonorum delator. In titulo tamen de iure fisci, propria delatoris significazione utitur sœpe.

D E L I B R A R E, quod est librum, hoc est corticem arbori detrahere. lege suprà in uerbo cingere arborem, & in uerbo deglabrare.

D E L P H I, orum ciuitas est Phocidis, ad montis Parnassi radices posita, ubi Apollo solitus erat responsa dare: sed quemadmodum ait Iuuena. Nunc cessant oracula Delphis. titu. de censibus.

D E L P H I C A E mensæ à Delphis urbe Apollini sacra dictæ sunt, & erant ex ære, quas ueteres Cortinas uo-

cabant. Plinius libro 34. Ex ære, inquit, factitauerunt corinas tripodum nomine delphicas. Cicero sexto in Verrem: Mensas delphicas è marmore. Martial. Argentum atque aurum non simplex delphica portat. Florentinus titulo de supelle etili legata. l. id est. Trapezophora, inquit, delphicæ subsellia.

D E M I N V O, is, & deminutio, onis, non diminuo & diminutio, ut paßim legitur in libris digestorum, debere scribi adnotauit Ludouicus Bonogninus in Pandectis Florentinorum. Est autem capite deminutus, ut ait Festus, qui ciuitate mutatus est, & ex alia familia in aliam adoptatus, & qui in hostium potestate uenit, & cui aqua & igni interdictum est.

D E M O L I O R demoliris, est illud quod extructum est diruere. Nam moliri est ædificare, cuius contrarium est demoliri. Virgilius primo Aeneid. Moliriq; arcem, & manibus subuoluere saxa. Apud antiquiores demolio is, declinabatur, ut Diomedes testimonio Varronis ostendit, quem citat in libro poëtico: Non demolio, inquit, astra. Et Næuius in corollaria: Hæc demolite, inquit. Vlpianus titu.de usufructu.l. hæres. Antequam usufructu prohibuerit, demolierit. Et demolitus paſsiue, ut in titu. de usuſcapionibus.l. eum qui.

D E N I denæ dena, nomē est diuiduum distributuum, quale illud bini binæ bina, & similia, cuiusmodi nomina Accursius solitus est exponere in his tantum, cum re uera significant cuilibet tantum, quod latuit Bartolum. Is enim exponens legem quæ habetur de legatis 3. si quis testamēto Titio & Seio decem dari iusserit. nullam hæc uerba

uerba recipiunt ambiguitatem, ut dena dixisse uideatur qui decem dixit: putauit per dena uiginti intelligi. Ait nanque: Qui reliquit decem, non uidetur relinquere uiginti. Nam cum inter decem & dena illa sit differentia inter oratores obseruata, quod decem numerum simpli-
cem, hoc est, decem unitates significet, dena uero cuilibet decem, erat sensus legis: quod qui Titio & Seio legauit decem, non legauit dena, id est, cuilibet decem, sed decem simpliciter, hoc est, cuilibet quinque. In titulo de uerbo-
rum obligatione. l. si ita. Accursius dena pro bis decem interpretatus est. Idem de annuis legatis. l. si legatum. ex-
ponens illud, Si legatum forte sit relictum annua bina tri-
na die, forte triginta dena per singulos debentur annos.
licet non fuerit adiectum aquis pensionibus, dena pro de-
cem interpretatus est, cum dena non simpliciter decem,
sed per singulos annos decem significet.

D E P E C T V S participium est, ab eo quod est depe-
ciscor, quod significat turpiter pacisci. unde depector apud Apuleium in oratione pro magia: Est, inquit, litiū depector, omnium falsorum commentator. Vlpianus li-
bro tertio de calumniato. l. & generaliter. Hoc, inquit,
edicto tenetur qui depectus est.

D E S E R E R E proprium militum est, qui relinquunt locum in acie, aut sine commeatu discedunt ex castris: unde est desertor & desertio, de quibus sēpe in libris di-
gestorum, tit. de re militari.

D E S I D E R O præter illam notam significat etiam deficere. Cæsar in commentarijs: Desiderati sunt, inquit, eo die sagittarij circiter ducenti. id est, defecerunt: hoc

est, interempti sunt. Suetonius in Augusto: Desiderauit nonnunquam M. Agrippæ patientiam, & Mecœnatis taciturnitatem. Quem locum Eutropius & Sextus Au- relius non intelligentes, decepti huius uerbi ambigua si- gnificatione putauerunt, quod Augustus uoluisset esse æquè patiens atque Agrippa, & taciturnus ut Mecœ- nas: Cum apud Suetonii desiderare accipiatur pro defi- cere illud quod desideramus. In quo sensu accepit Iurisconsultus in tit. si libertus ingenuus esse dicatur. l. quoties. Siue officium, inquit, desideretur. id est, deficiat in eo qui debet obsequi & obtemperare.

DIAETA locus est in domo, ubi per ocium uersa-
mur. Papinius in secundo Syluarum: Vna tamen cunctis
procul eminent una diætis. Sidonius Apollinaris in episto.
Ex triclinio fit in diætam siue coenaculum transitus. Iu-
risconsultus titulo de legatis tertio: Cellarium, inquit,
iunctum eidem diætæ. Inde diætarius dictus est seruus si-
ue minister in diæta deseruiens. Meminit Vlpianus in
titulo de fundo instructo. l. quæsumus. Est præterea diæ-
tarius, qui ex diæta quippiam furatur, ut Vlpianus in ti-
tulo de effractoribus: Simili, inquit, modo & dietarij &
saccularij puniuntur. Pro quo mendose legitur detracta-
rij. Idem in titu. de effractoribus. l. saccularij. Qui diæ-
tarij, inquit, appellantur: hoc est, qui in aliena coenacula
se dirigunt furandi animo.

DIATHETVM, uidetur genus esse poculi, sicut
syntheton siue synthesis. Iurisconsultus ad legem Aqui-
liam. l. si seruus. Si calicem, inquit, diathetum faciendum
dedisti. Iustinianus quoq; lib. 10. l. j. Artifices, inquit, dia-
thetarij

thetarij, id est, calices diathetos fabricantes.

DIENSES populi sunt Macedoniae, à Dio colonia dicti. hos Pausanias Diaetas appellat, apud quos gymnicum certamen agebatur. Paul. lib. ult. in tit. de censib. In Macedonia, inquit, iuris Italici sunt Dienses.

DIFFINDE RE diem, & diffissio diei, quid significet, non est in promptu, neq; cur sic dicatur. Gell. lib. 13. Iussi, inquit, diem diffindi. Et iterum: In dierum diffissionibus & comperendinationibus. Vlpia. lib. 2. digest. tit. si quis cautionibus. l. non extinguemus. Si quis, inquit, cautionibus in iudicio sistendi causa non obtemperauerit. Si quis, ait, in iudicio se sisti promiserit, & ualeotide uel tempestate, uel ui fluminis prohibitus se sistere non potuit, exceptione adiuuatur: nec immerito. Cum enim in tali promissione praesentia opus sit, quomodo poterit se sistere, qui aduersa ualeotide impeditus est? Et ideo etiam lex Duodecim tabularum, si iudex uel alteruter ex litigatoribus morbo sottico impediatur, iubet diem iudicij esse diffissum. Sic enim legitur in Pandectis archetypis Florentinorum, non diffusum: uideturq; significare diem intercissum, siue intercapeditatum atq; dilatum.

DIFFUNDI uina proprie dicuntur, quæ postea quam defecata sunt, in dolis conduntur transuasanturq;. Iuuenalis: Ipse capillato diffusum consule potat. Et Hora tius: Vina bibes iterum tauro diffusa. Vlpianus lib. 32. de leg. iij. l. cum quereretur. Nam si uina diffudisset, habitus usui. Item Proculus lib. 33. de tritico & uino leg. l. cum uinum. Cum uinum, inquit, quod in amphoris seu casis diffusum est.

LEXICON

DIGITVS aquæ, est modulus unde salientes tali mensura censentur. Frontinus de aquæ ductibus: Aquarum moduli aut ad digitorum, aut ad unciarum mensuram redigendi sunt. Est autem digitus sextadecima pars pedis, uncia uero duodecima. Quemadmodum igitur inter unciam & digitum diuersitas, ita & ipsius digitum alius uocatur quadratus, alius rotundus. Hæc Frontinus. Paul.lib.s.dig.de seruitutib.rusti.præd.l.Lucius Tius. Digitum tibi dono aquæ. Accursius per aquæ digitum intelligit quantum fluit per digitum statuæ.

DIOECESIS per œ diphthongum in secunda scribitur, & non dioesis, ut uulgò legitur: neq; accētu in tercia à fine, ut omnes proferunt, sed in penultima. Item diœcetes, non diocetes, pro diœceseos præfecto. Est autē diœcesis gubernatio siue dispositio, & diœcetes gubernator siue procurator. Cicer.in Epist. Ex prouincia Ciliciensi cui scis tres diœceses astaticas attributas esse. Iustinianus tit.de episcopali aud.l.archigerontes & diœcetæ.

DIPLOMATA, sunt codicilli siue libelli, in quibus beneficia à principibus impetrantur, quales nostro sunt tempore quas appellant bullas: dicta quod in duplicitibus tabellis solitæ sunt concedi supplicibus. Sueton.in Augusto: In diplomatis libellisq; & epistolis signandis. Idem in Nerone: Diplomata ciuitatibus singulis obtulit. Cice. in Epist.ad T.Appium: Diploma, inquit, statim non est datum. Apud Iurisconsult. accipitur pro itineris festinatione, hoc est, cum per dies singulos duplia itinera conficiuntur. Venuleius lib.45.dig.de uerb.oblig.l. cōtinuus. Quibus, inquit, quasi interpretatio quædam inserta est. is qui

is qui Ephesi daturum se spoponderit: ut neq; diploma=ta, id est, diebus ac noctibus, & omni tempestate cōtempta iter continuare cogatur. Et sequitur: Quod si diplo=mate usus, ac felici nauigatione, maturius quam quisque peruererit Ephesum: confessim obligatus est. Modesti=nus lib. 48. ad legem Corneliam, de falsis. l. falso, inquit, di=plomate comaeauit.

D I S P V N G E R E siue expungere est transuerso ca=lamo rationē cancellare. Seneca de breuitate uitæ. Dispūge, inquit, ac recense uitæ tuæ dies. Apuleius de deo Socra=tis: Si cotidiana eorum dispungas, inuenies multa rationi=bus prodigè diffusa. Item de uerb. sign. l. cognoscere. Di=spungere, inquit, est conferre accepta & data, & ex ea collatione, ut ait Accursius, cancellare quod est redditū. Hinc est dispunctio, onis, pro ipsa rationis cancellatura, ut apud Tertul. in Apologetico: Ad utriusq; inquit, me=riti disunctionem. Vlpia. lib. 42. dig. tit. de bonis autor. iud. possid. l. cōplures. An recognitio, inquit, & dispunctio concedenda sit creditoribus. nam quod in quibusdam co=dicibus legitur disputatio, pro dispunctio, mendum est.

D I S S I D I V M inter uirum & uxore idem est quod diuortium, hoc à diuertendo, illud à diSSIDendo appella=tum. Terent. in And. Valeant qui inter nos diSSidia quæ=runt. Idem in Ecyra: Nihil mali est quod sit diSSidio di=gnum. Papinius lib. 48. dig. ad leg. Iuliā de adult. l. miles. Quero, inquit, an causam diSSidiij præstitisse uidear.

D I S T R A H E R E, pro eo quod est uendere, aut au=ctioni exponere. Suetonius in Vespasiano: Coëmendo quædam tantum ut postea distraheret. Gellius libro 19.

Sicut nunc, inquit, bona uenum distrahuntur. Vlp. in tit. de transactionibus. l. si uni. Si uni, inquit, pluribus ue fundus fuerit distractus. Titulus est præterea lib. 20. dig. de distractione pignorum.

D I V O R T I V M, ut paulò ante diximus, idē est pro pè quod diſsidium. hoc dictum ab eo quod uir & uxor diſsideant, id est, dissentiant inuicem, illud quod in diuerſas partes uertantur. Fiebat autē diuortium per illa uerba quae sunt apud Plaut. Res tuas tibi habe, quae mea, redde mibi. Paul. in tit. de uerborum significatione. inter diuortium & repudium hoc interesse dicit, quod repudiari etiam futurum matrimonium potest, non recte autem sponsa diuertisse dicitur, quod diuortium ex eo dictū est, quod in diuerſas partes eunt qui discedunt. Est præterea titulus de diuortijs, lib. 23. dig.

D O L I V M, uas fictile est, uino atq; alijs rebus cōden- dis aptissimum. Plin. lib. 13. Mitiores, inquit, plagæ dolis condunt uina, infodiuntq;. Cato de reruſt. Dolia olearia decē habeat. Vlp. lib. 33. dig. de fundo instr. l. instrumēta. Dolia, inquit, licet de fossa non sint & cuppæ. Idem de au ro & argento leg. l. Dolia, inquit, fictilia, quibus terra adiecta est. Inde doliarus, qui facit dolia: & dolarius, a, um: & dolaris, re, ad dolia pertinens. Plinius lib. 3. A fīglinis, inquit, doliariorum. Et Paul. de fundo instr. l. tabernæ. Dolaria, inquit, uasa & ancones. Item. l. si uimum. Si doliare, inquit, uinum emetis.

D O L O N E S, hastæ sunt in quibus tanquam in uagi nis laient pugiones: dicti ab eo quod dolus subeat. Virgil. lib. 7. Sæuosq; gerunt in bella dolones. Sueto. in Claudio:

Cum do

Cum dolone ac uenatorio cultro præstolantes. Alphenus lib. 9. dig. ad legem Aquil. l. si ex plagis. Flagello, inquit, quod in manu habebat, in quo dolon inerat, vulnerare tabernarium cœperat. ubi mendose pro dolon legitur dolor, neque minus falso Accursij interpretamento locus enarratus.

DONARIA, inquit Valla contra Seruum, non sunt loca in templo ubi dona reponuntur, sed potius ipsa quæ offeruntur dona. Virgil. 3. Georg. Imparibus ductos alta ad donaria currus. Luc. in 9. Neq; eois splendent donaria gemmis. Paul. lib. 49. de re militari. l. qui excubias. donarium pro donatiuo posuit. Item C. de sacrosanct. eccl. l. sancimus. pro dono posuit Iustinia. dicens: uasa uel uestem cæteraq; donaria.

DURACINAE uiuæ dicuntur, & duracina persica. De uuis duracinis lemma est apud Martialem in disti. de persicis duraciniis. Pli. lib. 15. Duracinis, inquit, hæret corpus. Iurisconsultus de uerb. sign. l. qui fundum. Qui fundum, inquit, uendidit, pomumq; excepit, ficus, nuces, & uvas duracinas, duntaxat & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, & quas non uini causa haberemus, quas Greki trozimus appellant. Lege in uerbo trozimos.

E

DITVS bouis, pro stercore quo in quibusdam regionibus utuntur, dictus ab edēdo, id est, extra mitendo. Iurisconsultus in titu. de legat. iiij. l. ligni appellatione. In quibusdam prouincijs editu boum ad hanc rem utuntur.

EFFRINGERE, est furādi causa ianuas frangere.

Terent. in Adelphis: Fores effregit, atque irruit in ædes alienas. Inde effractores dicti. Iulius Firmicus: Mercurius, inquit, in ariete octauo ab horoscopo loco effractores facit. Vnde in libris dig. tit. est de effractoribus, siue de ijs qui carcerem effregerunt, siue ijs qui furandi causa ianuas domorum priuatarum inuaserunt.

ELECTRI duo sunt genera, alterum est lachryma defluens ex arbore glessaria, in insulis Germaniae septentrionalibus, quas Glessarias siue Electrides dicunt, quæ deinde congelascens in lapidis duriciem uertitur. Virgil. in Buc. Pinguia corticibus sudent electra myricæ. A Latinis succinum appellatur: de quo in uerbo succinum. Alterum electri genus est metallicum, idq; duplex, aut cui per artem in auro argeti quinta pars miscetur, aut quod per naturam sic mixtum reperitur. Plinius lib. 33. Vbicunq;, inquit, pars quinta argenti portio est in auro, electrum uocatur. Silius lib. 1. Punicorum: Electri gemino pallent de semine uen. Iustin. in libris Institutionum, in tit. qui est de rerum diuis. Si diuersæ, inquit, materiæ sint, et ex ijs diuersa species facta sit, ut ex auro et argento electru. Item de leg. iij. l. pediculis. Vasis, inquit, electrinis legatis, nihil interest quantum ea uasa argenti atq; electri habebant, sed utrum argentum electro, an electrum argento cedat. Illud quoq; de leg. j. Si quis putat electri appellatione argetum uel aurichalcum contineri. Accursius nūc dicit esse preciosam materiam que iungitur argento, nunc genus metalli, nunc genus uasis.

ELENCHVS, lapillus est ex genere margaritaru. Plin. lib. 9. de unionibus, hoc est, grandioribus margaritis loquens:

loquens: Elenchos, inquit, appellat fastigata longitudine. Et iuuenalis, de inauribus foeminarum: Auribus extensis grandes cōmisit elenchos. Paul. in tit. de auro & arg. leg. l. pediculis. Itē cū inaures, in quibus duæ margaritæ elēchi & smaragdi duo legasset, & postea elēchos detraxisset.

ELOGIVM, est testificatio de aliquo, honoris uel uituperationis causa. Cicer. in primo Tuscul. Quid ipsa monumenta, quid elogia significant. Idem de senectu. In quem illud elogium unicum plurimæ consentiunt gentes. Vlpianus lib. 21. de ædilitio edicto. l. ædiles aiunt. paululum deflexit significationem cum dicit: Elogium huic edito subiectum est. De elogio in propria significatione, hoc est pro testimonio, sed in malam partem, Martianus lib. 48. digest. titu. de custodia & exhibitione reorum. l. Diuus Hadrianus. Qui cum eo, inquit, elogio mittuntur, ex integro audiendi sunt. Et infrā in eodem tit. in l. Celsi, cuius initium est, Non dubium. Remittat, inquit, illum cum elogio ad eum qui ei prouinciae præest, unde is homo est.

ELVSCO, as, est aliquem altero oculo orbare: nam luscus est qui altero oculo caret, non ut quidā putauerūt, qui lumine adhibito nihil uidet. Vlpia. lib. 13. dig. de conditione triticaria. l. in hac actione. Si quis, inquit, post moram seruum eluscatum dederit. Idem lib. 9. ad leg. Aquil. Julianus, inquit, scribit Aquilia teneri eum qui eluscauerit in disciplina discipulum. Inde elusatio, onis, pro elusandi, hoc est, altero oculo priuandi actione. Nam quod Vlpianus scribit in tit. de ædilitio edi. l. idem Offilius. Elusationem eam quidā putant ubi homo lumine adhibito

nihil uidet, qui id dixerunt non sunt audiendi, quia nulla freti autoritate id dicunt. Quid enim luscus significet suo in loco uidebis.

E M A N S O R, miles, is dicitur, qui extra castra uagatur animo reuertēdi, eoq; distat à desertore, quemadmodum & erro dicitur seruus, qui eo quoque animo erat, ut ad tempus reuertatur, sicut fugitiuus qui non habet animum reuertendi. Modestinus lib. 49. dig. de re militari. leg. desertorem. Emansor, inquit, est qui diu uagatus ad castra reuertitur.

E M B L E M A T A, sunt quedam ornamēta uasorum quae addi atq; detrahi possunt: dicta ab emballo, quod est impono siue intersero. Plin. lib. 33. Vlysses, inquit, & Diomedes erant in phialæ emblemata. Cicero quoq; in Verrem, emblematum in uasis meminit. Vlpia. in tit. de auro & arg. leg. l. si gemma. Emblemata recte legātur & separantur & præstanta sunt. Et in eodem ti. l. & si, quæ est Pomponij: Ea quæ inaurata sunt non deberi, neq; aurea emblemata. Item Vlpia. lib. 10. tit. ad exhibendum. l. tigni. Si ansam scypho iniunxeris uel emblemata phialæ.

E M E R I T I, dicuntur milites qui sunt ex auctorati, hoc est militie sacramento soluti, quibusq; iam donatum est persolutum: dicti ab eo quod mereri, hoc est, stipendium facere desierint. Lucan. in primo: Quæ sedes erit emeritis. Modest. de re mil. l. desertorē. Si expleto tempore militiae redeat, ueteranus restituatur, et emerita accipiatur.

E M E R I T A, & Emeritensis colonia, ciuitas est Lusitaniae nominatisima, Augusta cognominata: nam ut scribit Dion, de uictis Cantabris & Asturibus: Eā urbem illis

illis qui supra etatem essent, emeritis, Augustus habitandam concessit. Vnde urbs appellata Emerita Augusta, ex nomine conditorum & Augusti. Pau. libro 50. digestorum, titulo de censibus. An lusitania, inquit, Pacenses & Emeritenses.

E M I S E N I , populi in Emisena regione Apamena coelis Syriae, ubi & Emisia ciuitas est, de quibus & in eodem titulo de censibus Paulus inquit: Imperator noster Antoninus ciuitatem Emisenorum coloniam iuris Italicæ fecit.

E M P H Y T E O S I S , interpretatur insitio, ab emphyteuo quod est in sero siue planto: nam phyton est planta. Et quod in libris iurisconsultorum dicitur emphyteosis, & fundum dari in emphyteosim, proprie dicitur, hoc est in plantatione. Improprie dicitur, de omnibus alijs, puta de area, & quicunque possunt ut ipsi dicunt, recipere meliorationem. Inde deducitur emphyteoticus, & emphyteotecarius.

E M P H R A C T A , nauigia dicuntur que sunt tecta, à uero Græco emphracto quod est tego siue claudio, sicut econtrario aphracta dicuntur que non sunt tecta, sed aperta. De quibus Cice. ad Atticum: Nos Rhodiorum aphractis tranquillitates aucupaturi eramus. Vlpianus libro 14. dig. de exercitoria actione. l. j. Quædam, inquit, sunt naues onerariae, quædā emphractæ. non emphatae, ut pleriq; omnes codices habent.

E M P L A S T R U M , ut inquit Celsus lib. quinto, hoc distat à pastillo, quod emplastrū liquati aliquid accipit: in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore

iunguntur: dictum emplastrum ab emplatto, quod est fingo, siue formo. Caius lib. 41. digest. de acquirendo rerum dominio. l. ideo.

E P I D E M I T I C I dicuntur hospitiorum metatores in urbe, dicti ab epidemia quod interpretatur in urbem adventus. Vnde in C. Iustinia. tit. est de epidemicis et metatis. Lege uerbum metator, siue metatus.

E P I S C O P U S, speculator siue explorator interpretatur, dictus ab episcopo quod est considero. Cicero scribit se episcopum designatum a Pompeio ut oram Campaniae maritimam specularetur. Arcadius de muneribus. l. munerum. Episcopi, inquit, qui præsunt pani, et cæteris uenalibus rebus.

E P I S T O M I V M, inquit Merula, est foramen per quod aqua defluit ex concha, labro, uel cratero. Varro de re rustica libro tertio: Epistomijs uersis ad unumquenque factum. dictum, inquit, quasi in ore: uel potius ab epistomizo, quod est obturo, ut sit epistomium canalis operculum. Vlpianus libro 19. titulo de actione empti et uenditi. l. fundi. Castella plumbea, opercula puteorum, epistomata. Legitur et epitonium apud Senecam lib. 13. epist. Nisi aqua, inquit, rigentem epitonia fuderint. Et apud Vitruvium lib. 10. sepe in eodem significatu ponitur. Interpretatur autem epitonium, ligamentum.

E P I T O M E, interpretatur breuiarium, id est, ubi res in compendium rediguntur. ut Vlpianus libro 46. de acceptilationibus. l. an inutilis. Epitomatum, inquit, liber Labeonis. Utroq; enim modo declinatur, epitome es, et epitoma atis.

E P V L V M , inquit Valla , est conuiuium numerosis ciuib⁹ exhibitum in honorem deorum , aut in ostentationem magnificencie , aut in funere parentali . Gellius libro undecimo . Solenni die epulum Ioui libaret , atque ob id sacrificium Senatus in capitolio epularetur . Horatius secundo Sermo . Gladiatorum dare centum Dammati populo paria atq; epulum arbitrio . Arrius Iurisconsultus de legatis , in quadam lege , cuius initium est , ad munus : Vel si epulum , inquit relictum fuerit .

E R E M O D I C I V M , interpretatur desertio siue solitudo , nam eremus desertum interpretatur , & est eremodium quando reus damnatur ex eo quod in iudicio non comparuit , quasi desolatum siue desertū sit iudicium propter rei absentiam . Pompo . lib . quarto dig . tit . de minoribus xxv . annis . l . & si . Restitutionem eremodicij præstari debere . pro quo mendose hermocidium .

E R G A S T E R I V M , interpretatur officina , ubi ab artifice aliquod fit opus . nam ergon est opus siue officium . Ut in codice Iustiniani titulo de episcopis & clericis . l . omnis . Ex ergasterijs , inquit , & tabernis conquerere potuit . Item lib . undecimo de epidemeticis & metatis . l . In quælibet , inquit , ergasteria , quæ mercimonijs deputatur . Papinianus lib . 43 . de via pub . l . Aediles . Ut ante ergasteria nihil proiectum sit .

E R R O N E S serui dicuntur qui uagantur sine causa , animum tamen habent redeundi ad dominos . Fugitiui tamen qui eo animo fugiunt , ut non redeant . Eo quoq; modo ex proportione habent se desertores & emansores . Arrianus libro 49 . de re militari . l . qui cum . Erro , in-

quit, in seruis est ut emansor in militibus. Item libro 21.
qui est de ædilitio edicto. l. quis sit fugitiuus. Sed pro-
prie, inquit, erronem sic definimus, non qui fugit, sed qui
frequenter sine causa uagatur. Labeo ita definit erronem
paruum fugitiuum esse.

ETIAM particula est consentientis, sicut Non, est
negantis. Priscianus libro septimo, interroganti, legis &
etiam uel non respondemus. Plinius Cæcilius in epistola:
Studes inquam? respondit, Etiam. Et illud ex euangelio:
Intellexisti haec omnia? dicunt ei, Etiam. Iurisconsultus
de uerborum oblig. l.j. & responderit quidni, etiam. nam
utrumq; aduerbiu[m] consentientis est.

ETIAM NVM, pro adhuc, apud Plinium & Cor-
nelium Celsum frequenter legimus. Ouidius 13. Metam.
Etiamnum libera cœlo brachia. id est, adhuc. Idē lib. 14.
Spectantem uultus etiamnum cœde madentes. pro adhuc
utrobiq; Vlpianus, tit. arborum furtim cæsarum. l. Item
etiamnum reponi potest.

EVESTIGIO, pro continuo siue statim. Priscia. li-
bro 18. Romani, inquit, euestigio dixerunt, uel quod stans
aliquis in eodem uestigio facit: unde statim quoque dici-
tur: uel quantū tempus est in uno uestigio faciendo, quod
est breuissimum Scœuola libro tertio de negotijs gestis. l.
diuortio facto. Non, inquit, euestigio in officio deliquit.
Accursius quid euestigio esset, non intelligens, in princi-
pio gestionis exponit.

EXACTA, dicuntur illa quæ sunt perfecta, & ad
quæ ultima, ut aiunt, manus imposita est: alias exacta
sunt quæ iam præterierunt. Virgilius primo Georgico-
rum

rum: Exactum ad mensem pluvia uentisq; carebit. Idem in tertio: Exactis grauidæ cum mensibus errant. Paulus libro 44. titulo de actio. & oblig. l. j. Exactissima, inquit, diligentia in priori uidelicet significatione.

E X A G G E R A R E, est accumulare: nam agger ageris, est terra accumulata. Cæsar in commentario Hispaniensi: Mortes mortibus exaggerabat. & per translationem Cic. Nihil est ad exaggerandum orationē accommodatus. Vlpia. tit. de itinere actuq; priuato. l. unde. Aut deprimat, aut exaggeret iter.

E X A V T O R A R E, est militem sacramento militiae soluere: quemadmodum ediuerso autorare, est militem sacramento sibi obligare. Plinius Cæcil. in epist. Cæsar excusis probationibus centurionem exautorauit. Seneca in quarto epistolarum: Exautoratus ac liber qui uiuit uita priuata. Vlpianus tit. de ijs qui notantur infamia. l. quod ait. Sed & si eum, inquit, exautorauerit. id est, insignia militaria detraxerit. Quod si per insignia militaria Iulianus intelligit horum insignia, falsum est interpretationem: nam potest quis exautorari, & non amittere insignia honorum: emeriti nanque exautorātur citra honorum amissionem. Est enim, ut diximus, exautorari, à militia dimitti. Itaq; commodius exposuit Arrianus in titulo de liberali causa. l. qui de libertate. Exautoratus, inquit, id est à militia remotus. In quo significatu accipendum est in titulo de re militari.

E X C O N S V L dicitur qui perfunctus est consulatu, sicut exquestor qui perfunctus est questura. usitatius tamen ille dicitur consularis, hic uero questorius. In-

stianus in proœmio Codicis: Thomam, inquit, quæsto-
rem sacri palati⁹ & exconsulem. non quod consulatum
dimisit, ut exponit Accursius, sed quod est perfunctus cō-
sulatu, ut diximus.

E X E M P T I L I S, e, dicitur illud quod potest eximi-
fiue detrahi ab alia re. Columella lib. nono de re rustica:
Idcirco sunt exemptiles, ut cum res exigit, à paxillis dedu-
ctæ liberum exitum præbeant. Vlpia. de auro & arg. le-
gato l. argumenta. Lapidæ siquidem exemptiles sunt.

E X P U N G E R E, idem est quod suprà diximus, di-
spungere, hoc est calamo transuerso rationem cancella-
re. Plautus in Cistel. Nunc quod reliquum restat, uolo
persoluere, ut expungatur nomen, ne quid debeam. Per-
sius: Pupillum ue utinam, quem proximus hæres Impello,
expungā. Hermog. tit. de diuer. & tempor. l. in omnibus.
Rationes, inquit, reipub. subscriptæ & expunctæ.

E X T R I C A R E, est quod intricatum est expedi-
re atq; resoluere, siue enodare. Vlpianus libro nono ad le-
gem Aquiliam. l. si seruus seruum. Si cum margaritas, in-
quit, maritus dedisset in usum extricatas, easq; in uito, uel
in scio uiro perforasset. Margaritæ nanq; non possunt in-
tricari in linea uel in uestem, nisi perforentur. igitur ex-
tricatas dixit pro solutas, & non perforatas neque in li-
neam redactas.

F

F A L X messoria, est qua frumentum metitur. Falx pu-
tatoria, qua uites aliæq; arbores putantur. Falx fœ-
naria, qua fœnum secatur, quæ dumaria quoque dicitur,
qua etiam spine uesperiq; cæduntur. Vlpia. de fund. instr.
l. instru

Instrumenta. Falces, inquit. messoriae, putatoriae.

FAMILIA, tum pro pecunia accipitur rebusq; hæreditarijs, ut in lege duodecim tabularum cuius uerba ponuntur in titulo de uerborum significatione: Agnatus, inquit, proximus familiam habeto. id est, hæreditatem. hinc titulus apud Iurisconsultos de familia herciscunda, id est, diuidenda hæreditate. Alias familie appellatione famuli & serui propriè continentur: unde & familia dicta est. Vlpianus libro 43. de ui & ui.l.j. Familiae, inquit, appellatione serui cōtinentur. Item Vlpia. lib. 21. de ædili. edi et. l. ædiles. Familiae, inquit, appellatione omnes qui in seruitio sunt, cōtinētur, etiā liberi. Hinc patresfamiliâs et familiarū dicti. & dicitur familiâs in genitiuo casu, quod apud antiquiores nomina primæ declinationis in a terminata, as faciebant genitiū: ut Næuius: Rubens atq; purpureus filij terras. et Liuius Andronicus: Escas habemus mentionem. pro terræ atque escæ: neq; habet accētum in ultima, quomodo nunc uulgas loquitur, sed in tertia à fine familiâs, hoc est, in secunda syllaba.

FERRVMINARE, est per eandem materiam conglutinare, quemadmodum ferrum ferro adglutinatur, non interueniente alia materia. Plautus in Milite: Labra labellis ferruminauit, id est, premendo adglutinavit. Pomp. libro 41. de acquirend. rerum domin. l. quicquid: Quicquid, inquit, alieno argento ferruminaueris. Casius quoque apud Paulum: Ferruminatio, inquit, per eandem materiam facit confusionem. lege replumbo, as, & quo differat à ferrumino, as.

FIGLINA, æ, est officina figuli, id est, illius qui fa-

cit uasa fictilia. Plinius lib. septimo: Figlinas, inquit, primus inuenit Chorœbus Atheniensis. Idem libro 35. In crudis fictilibus urunt donec figlinum percoquatur. id est, opus figuli in figlina factum. Iurisconsultus de auro & argento legato. l. fundi. Cum in fundo, inquit, figlinas haberet. & in titulo de scrututibus rusticorum prædiorum, sæpe.

F I S C U S, siue fiscina, siue fiscella, textum est ex sparto. Est præterea fiscus, textum in quo oliuæ tritæ immittuntur, ut torculari expressæ exudent oleum cum amurca. Columella libro duodecimo: Intrita oliua nouo fisco includitur. Plinius libro 15. Fiscinas olearias spongia tergendas. Vlpianus in titu. locati.l. sed addes. Fiscos, inquit, quibus ad premenda olea utimur. Fiscus ex sparto quoque est saccus in quo numerosiores pecunie adseruantur. Iuuenalis: Incremēta domus ærata multus in arca Fiscus. Cicero in Verrem: Fiscos complures cum pecunia. Sed quia principis pecuniae uectigales ita magnæ sunt ut nequeant loculis aut crumenis minoribus capi, consueuerūt deferri in sparteis fiscis. Inde fiscus pro pecunia publica plerunque accipitur. Iuuenalis: Quicquid conspicuum pulchrumq; ex æquore toto est, Res fisci est ubique natat. Vnde apud iurisconsultos titulus est, de iure fisci. & de fiscalibus debitoribus & exactoribus sæpe legimus.

F L A V I U S, cognominatus est Iustinianus Imperator, non quod Flauios deuicit, ut Accursius interpretatur, neque quod capillos habuerit flauos, quod nusquam legitur, sed quod fuerit ex gente Flavia, ex qua fuerunt

Vespas

Vespasianus, Titus, & Domitianus. De quo Iuuenal is:
Dum iam semianime laceraret Flavius orbem Ultimus.

F O M E N T A , sunt medicamenta, dicta à fouendo,
hoc est, calefaciendo & recreando. Quid. Fomentisq; iu=
uas uulnera nostra tuis. Inde est fomentare, & fomenta=
tio, ut apud consultos iuris de leg. iij. l. si cui. Nec ea qui=
dem quæ fomentationis causa parata sunt.

F O R M A sutoris, est lignum illud quo calcei infor=
mantur. Horat. secundo Serm. Si scalpra & formas non
sutor nautica uela. Vlpianus in tit. ad legem Aquiliam. l.
sed & si. Si forma, inquit, calcei ceruicem percussit. Item
Vlpianus tit. locati. l. item queritur. Si forma calcei tam
fortiter ceruicem percusserit.

F U G I T I V V S seruus, quo distet ab errore, diximus
in uerbo erro, onis. Definitur autem ab Offilio in tit. de
ædilitio edicto, in hunc modum: Fugitiuus est, qui extra
domini domum, fugæ causa quo se à domino celaret, mā=
sit. Fugitiuarius autem est, ad quem se fugitiuus recepe=
rat: locus quoq; fugitiuarius dicitur, ut apud Varronem
lib. iij. de re rustica. de cochleis: Fugitiuarius, inquit, pa=
randus est illis locus. Papinianus lib. 21. de præscriptis
uerbis. l. si apud. Si apud te, inquit, ego & fugitiuarius
depositimus.

F U L C I M E N T U M , sustentaculum dictū à fulcien=
do, hoc est, sustentando siue sustinendo. Macrobi. 7. Satur.
Desertum iam fulcimentis suis labitur in ruinam. Apu=
leius in primo de asino: Pede altero fulcimentum quo su=
stinebat repello. Vlpianus de fundo instruc. l. quæ situm.
Proinde, inquit, fulcimenta si qua habeat.

F V L T V R A quoq; idem est quod fulcimentum, di-
ctum utrumq; à fulciendo, id est, sustinendo. Vnde Horat.
per translationem dixit in secundo Serm. Ingens accedat
stomacho fultura ruenti. Et Plinius Cæcilius in Epistol.
Corporis fulturis animus sustinetur. Vlpianus in tit. si
seruitus uendicetur. l. sicuti autem. Sicuti, inquit, refé-
ctio parietis ad uicinum pertinet, ita & fultura ædifi-
ciorum uicini.

F V L L O, onis, est qui uestes polit emaculatq; non
quod uulgò persuasum est, pannarius, id est, lanicij ar-
tifex. Martialis: Non tam sepe teret linteal fullo tibi. Ful-
lonicam Nicias Megarenjis primus omnium inuenit, ut
scribit Plin. 7. Plautus in asinaria: Non didicisti fulloni-
cam, non mirandum est. Vlpianus lib. 47. de furtis. l. itaq;
fullo. Fullo, inquit, uel sarcinator qui polienda uel sar-
cienda uestimenta accipit. In alia quoq; lege cuius iniciū
est, sed si. diuersoria uel fullonica appellantur.

F V N D V S, est quicquid in solo possidetur, puta præ-
dium urbanum, prædium rusticum. Seruius in illud Virg.
secundo Georg. Diues opum uariarum ac latis ocia fun-
dis. Fundus, inquit, dicitur ex eo quod omnium rerum sit
fundamentum. Vlpia. tit. de uerb. signific. l. locus, inquit,
est, non fundus, sed portio fundi. Fundus autē aliquid inte-
grum est. & infrā lege, quæstio. & iterū lege, fundi. Fun-
dus pro uasis potorij fundamēto, ad cuius similitudinem,
inquit Festus, fundus dicitur ager qui planus sit. Martia-
lis lib. 8. Hi duo longæuo censemur Nestore fundi. Paulus
lib. 41. de acquir. rerum domin. l. sed si. Cuiusmodi poculi
fundus ille sit: Scypho, inquit, fundus aut ansa.

G

GARVM falsugo erat ex certis quibusdā pīscibus,
Gputa scombro, halece, lacerto, & huiusmodi: ute= bantur autem eo pro falsamento siue conditura aliorum ciborum. Gari meminerūt poētae multis in locis. Plinius, Apicius, Galenus, cæteri. Vlpia. lib. 33. de penu leg. l. qui penum. Garum, inquit, amurca, mel. Accursius salzamen=ti genus esse dicit, ipsa ueritate coactus, sed quod sit non dicit.

G E N I V S, est deus uniuscuiusq; hominis præses, cui nos angeli boni nomē indidimus. Symmachus in oratione contra Christianam religionem, cui respondit D. Ambro sius: Ut animæ, inquit, nascentibus, ita populis fatales ge= nij diuiduntur. De genio principis Persius poëta: Dijs igitur genioq; ducis centum paria ob res Egregie gestas induco. Vlpia. lib. 12. de iure iurando. l. si duo. Si quis, in= quit, iurauerit in re pecuniaria per genium principis.

G E R M A N I C V S, Drusi Neronis filius ex iuniore Antonia, M. Antonij Triumviri filia à Tiberio Cæsare patruo adoptatus fuit, quod ab Augusto non alia ratio= ne fuerit adoptatus quam si ab eo Germanicus adopta= retur. ex Tranquillo. Et Iustinianus Imperator lib. Insti= tutionum primo, sic inquit: Diuus Augustus non antea Tiberium adoptauit, quam is Germanicum adoptauer= it, ut protinus adoptione facta incipiat Germanicus Augusti nepos esse. Accursius tanquam de personis ignotis & obscuris loquēs, quendam nomine Tiberium, & quendam nomine Germanicum appellat, qui quasi non sit Tiberius qui successit Augusto in principatu, &

LEXICON

Germanicus ille qui præterquā ingenij monumenta quæ adhuc extant, & præterquā quòd Gaium Caligulam genuit, & quòd quæsturam per quinquennium administrauit, & quòd bis consul fuit, quiq; mortuo Augusto cum ab exercitu Cæsar salutaretur, Imperium recusauit, atq; de Germania triumphauit, unde illi cognomentum: quiq; ad orientem profectus, Armeniæ regem superauit, Capadociam in prouinciae formam redegit, atq; Antiochiae obiit, agens etatis annum quartum & trigesimum.

G Y M N A S I V M, locus est ubi nudi exercentur, maxime in palæstra, quoniā gymnos nudus interpretatur. Manilius lib. 4. Gymnasium præfert uultu, fortesq; palæstras. & per translationem pro schola & literarum exercitio. Iuuenialis: transi Gymnasia atq; audi facinus majoris Abollæ. de excusation. l. sed &. Medicos, inquit, imunes esse à gymnasij.

G L A N S, complura significat, sed significatus deducuntur ab arboris glande, cuius tredecim genera ponit Plin. Iuris consultus tamen latius diffinit glandis appellationem in tit. qui est de glande legenda. l. prima. Glandis, inquit, nomine omnes fructus continentur. Item de uerborum signific. l. qui uenenum. Item l. sylua.

G L A R E A, terra est lapillis permixta, qualis est que post effossum terræ tergū ex scrobibus eruitur. Virgil. 2. Georg. Nam ieiuna quidem cliuosi glareæ ruris. Columela lib. 2. Cum parte dimidia lapides minutos uel glaream repererint. Paul. lib. 30. de aqua pluuiia arcenda. l. supra iter glareæ injecta. Item de uia publica. l. j. In uiam terrenam glaream immittere.

GLAVCINVM, unguenti genus est, siue ex herba glaucio sic dictum, quod ualeat ad oculorū scabritias, siue glaucinum, id est, uiride, quale est quod chirurgi temp̄ statis nostræ Vnguentum apostolorum uocat. Pompon. tit. de auro & arg. leg. in l. in argento. Vnguentis autem legatis, non tantum ea legata uidentur quibus ungimur uoluptatis causa, sed & ualetudinis, qualia sunt conagna, glaucina, erina, rhodina, murrhia, nardum purum. Conageni unguenti à Congena Syria unde aduehebatur, cognominati, meminit Galen. in 3. decameridon. Crina, unguenta sunt que fiunt ex lilio rubenti. Plin. lib. 21. ubi de lili generibus: Est, inquit, rubes liliū quod Græci crinon appellant. Rhodina dicta à Rhodo quod est rosa. Per Nardum purum, pisticū, id est, non adulteratū, intelligit.

GRAMMATOPHYLACIVM, locus est ubi publice literarum monumenta seruantur, à grammatis, hoc est literis, & phylazo seruo. dicitur etiam archion siue archiuum. Vlpia. lib. 48. dig. tit. de poenis. l. moris. Quo loco, inquit, in publico instrumento deponuntur, archiuo forte uel grammatophylacio.

GRASSARI uidetur uerbum ab impetu gradiēdi, & qui ex insidijs uiatores adoriuntur, grassatores dicimus. Iurisconsultus de suspectis tutoribus. l. quia grassandi, inquit, in re familiari facultatem præstat. & ibidem l. tutor. Si forte, inquit, grassatus sit in tutela. in l. quoque cuius initium est, apud Labeonem. Deinde, inquit, mulæ à grassatoribus fuerint ablatae.

GUTTUVROSVS, is dicitur qui guttur habet tumidum, quale genus hominū in locis montanis uidemus.

de quibus iuuinalis: *Quis tumidum guttur miratur in aliis.* Vlpia. tit. de ædilitio editio. l. qui clavum. *Si quis,* inquit, *natura gutturosus sit.*

H

HA M V S, cum sit quo pisces capiuntur, et hamis præterea sint ex quibus lorica texitur, necesse est apud Vlpia. in tit. de fundo instr. l. instrumenta. per hamos nos intelligamus annulos quosdam ferreos, ad multos usus domesticos, puta è quibus equi, muli, et asini diliguntur. Canales, inquit, et harpagones, et hamos instrumento contineri constat.

H A R P A G O N E S, unci sunt ad rapiendum apti, ab harpago quod est rapio dicti. hos Plinius scribit ab Anacharsi Scytha primum inuentos. Liuius lib. 30. Afferes ferreo unco præfixi, harpagones uocant milites. Item Vergilius lib. 2. de re militari. Habet legio ferreos harpagones, quos lupos uocant. Lege hamus suprà.

H E R C I S C O, is, est diuidere: nam herciū est diuisio. Cic. 1. de orato. Qui quibus uerbis herciū fieri oporteat, nescit. Idem Herciscūdæ familie causam agere nō posset. Apul. lib. 9. de asino: Neq; herciscūdæ familie, sed de cōmu ni diuidūdo formula tractabo. lib. 10. dig. ti. est de fa. herc.

H E R M A P H R O D I T V S, Veneris et Mercurij filius fuit, unde et nomen illi, quoniam Hermes est Mercurius, et Aphrodite Venus. hic cum in Salmacidis fonte nataret, à Nympha deprehensus, ab eademq; implicitus utriusq; naturam reportauit: qua de re fabula est perlonga apud Ouid. 4. Meta. nūc autē hermaphroditi uocātur quos antiquiores androgynos, id est, semiuiros et semifœ

minas

minas appellant. Plin. lib. 7. & Gellius lib. s. sunt autores. Vlpia. tit. de liberis & posth. l. sed est. Hermaphroditus, inquit, & maxime si in eo uirilia praeualebunt.

H Y D R O M E L I, à Græcis dicitur, quæ sit apud Latinos aqua mulsa. Hispani uocant adoxa. cōstat nanq; ex aqua & melle, unde & nomen: nam hydor est aqua, & meli mel. Plin. lib. 14. Fit uinum, inquit, ex aqua & melle tantum: hoc uocatur hydromeli. Idem lib. 31. Hydromeli quoq; ex imbri puro cum melle temperabitur. Vlpia. lib. 33. dig. in tit. de tritico & uino legato. l. si quis. Neq; ceruisia, inquit, continebitur, neq; hydromeli.

H I E R O P H Y L A X, acis, interpretatur sacrorum custos, quod hieros est sacer, & phylazo custodio. Latine tum æditui, tum æditimi appellantur. Scœuola in tit. de annuis leg. l. annua. Sacerdoti, inquit, & hierophylaci & libertis. pro quo mendosè legitur gerophylaco.

H I E R A P O L I S, nomen est compluriū ciuitatum: alia nanq; est in Asia proprie dicta, alia in Creta, alia in Theutrania, alia in Syria: unde Hierapolitani sunt appellati, de quibus Iuriscons. in tit. de aqua cot. l. q. ubi legitur apud Hieropolitanos fieri aquis calidis irrigationē. Item de pœnis. l. crimen. Hieropolitanis, inquit, scripserunt.

H Y P O C A V S T V M, fornax est in balneo subditæ caldarijs calfaciendis: dictum ab hypo, quoā est sub, & cauo calefacio. Est præterea hypocauſtū, fornax ad calefaciendum cubiculum siue coenaculum, uulgas appellat stufas. Papinius in primo Syluarū: Tenuem uoluūt hypo causta uaporem. Plin. Cæcil. in epist. Cohæret hypocauſtū & si dies nubilus immisso uapore solis uicē supplet.

Ambrosius lib. & hexameron: De hycme forsitan queres, quia nulla tibi hypocausta anhelantibus ignibus uaporatur. Vlp. de leg. lib. iij. l. ligni appellatione. Siue diatarum, siue hypocaustorum, siue ad calcem. Idem in tit. mandati. l. si quis mihi. Sphaeristerium, inquit, hypocausta, et quedam ualeudini apta. Accursius nunc ægrotorum dicit esse stationem, nunc subterraneum locum.

HYPOTHECA, interpretatur suppositio, et significat etiam pignus quod pro aliqua re supponitur. Vnde et apud Iurisconsult. titul. est de distractione pignorum uel hypothecarum. l. cum tabernam. Non certificatione, inquit, sed suppositionem a me accipere. hoc est, vocabulo usitatori, hypothecam. Item lib. 20. de pignor. et hypothec. l. res. Inter pignus, inquit, et hypothecam tam nominis sonus differt. Hinc hypothecarius dictus, penes quem remanet hypotheca siue pignus. ut in tit. de separationibus. l. j. Hypothecarius, inquit, creditor.

HORREM, est repositorium non solum frugum, frumenti, et uini, sed ceterarum quoque rerum, quae adseruari consueuerunt. De horreo frumenti Virgil. primo Georg. Illius immensa ruperunt horrea messes. De horreo uini Horatius in Odis, et Iurisconsult. in tit. de fundo instr. l. tabernam. Legauerat, inquit, horreum uinariu[m] cum uino et uasis et instrumeto. De horreo aliarum rerum in tit. de emptione et uend. Clauibus, inquit, traditis, ita mercium in horreis conditarum possessio tradita uidetur, si claves apud horrea traditæ sunt. Item in tit. locati. Dominus, inquit, horreorum effractis et compilatis horreis non tenetur. Hinc horrearius, qui præpositus est horrei custodia. ut

diæ. ut libro 19. digestorum, in titulo, locati & conducti.
 l. cum in plures. Rerum, inquit, custodiā quam horre=
 rius habet. Item l. Cælius. Cum horreario, inquit, agen=
 dum. Et merces horreaticæ dicuntur, quæ in horreis ad=
 seruantur. ut in titulo, de conditis in publicis horreis. l.
 nulli. Codice. Nulli, inquit, posthac horreaticas species
 contingendi copia datur.

I

IANTHINVS, na, num, color est uiolaceus, quoniam
 ion Græcè, uiola interpretatur Latine. Plinius lib. 22.
 Appellata, inquit, ia, & ab ijs ianthina uestis. Persius:
 Hic aliquis cui circa humeros & ianthina læna est. Mar=
 tialis: Coccina famosa donas & ianthina mœchæ. Vlpianus
 de legatis tertio. l. si cui. Buccinum, inquit, & ianthi=
 num continetur. Et ferè quoties in libris digestoru, & in
 literis sacris legitur hyacinthinus color, intelligēdus est
 uiolaceus, id est, coloris uiolæ.

ILIENSES, dicti sunt populi ab urbe Ilio, clarissi=
 ma omniū quæ fuerunt in Asia, uel ex eo quod inde pro=
 fecta est tota Romanorum nobilitas. De quibus Calli=
 stratus libro 27. digestorum, titulo de excusationibus. l.
 non tatum. Iliensisbus, inquit, propter inclytā ciuitatis no=br/>
 bilitatem, & propter coniunctionem originis Romane.

IMPOSTORES, dicuntur deceptores, & qui fal=br/>
 lunt præstigijs quibusdam: dicti ab imponendo, quod est
 decipere. Iuuinalis: Facile est barbato imponere regi. &
 Martialis: Callidus imposuit nuper mihi caupo Rauen=br/>
 næ. Vlpianus libro 21. de ædilitio edicto. l. ob quæ uitia,

Non gulosos, inquit, nec impostores. Accursius impostores interpretatur qui imponunt aliquid alicui. Inde dicta impostura, pro deceptione. Ambroſius in epistro. ad Corinthios primam: Omnis impostura tenebras petit, & falſa pro ueris ostendit. Vlpianus, lib. 47. de crimine stellionatus. l. stellionatus. Item si quis imposturam fecerit.

IN AVRIS, quod à Græcis dicitur enotion, ornementum est ex auribus foeminarum dependens. Plautus in Menech. Inaures da mihi faciendas pondo duūmnummūm. Vlpianus de auro & argento legato. l. argumento. Veluti inaures, armillæ, uiriolæ. Item l. pediculis. Inaures in quibus due margarite.

INCILES fossæ, siue incilia, sunt que à Græcis dicuntur dyoriges, & sunt per quas aquæ pluviales deducuntur ex satis. Apuleius libro nono de asino: Viam lacunosis incilibus uoraginosam. Cato de re rustica: Per hyemem aquam de agro depellere oportet, fossas inciles puras habere. Festus Pomp. Fossæ que in uis fiunt ad deducendum aquam siue deriuationes de riuo communi factæ, inciles dicuntur. Vlpianus libro 40. digestorum, titulo de riuis. l. j. Incile est locus depresso ad latus fluminis, ex eo dictus quod incidatur. Inciditur enim uel lapis, uel terra, unde primum aqua ex flumine agi poscit. Idem Vlpianus in eodem libro, titulo ne quid in flumine publico. l. j. Si incile, inquit, ducat, & alio loco fiat. Meminit quoque incilis in titu. de aqua cotid. l. j.

INCRUSTARE, est crustā parieti, uel alicui alteri rei inducere, siue ex calce, gypso, argilla, siue ex lapide, aut alia materia. Horatius primo Sermonum: Syncerum cupi

cupimus uas incrustare. Varro apud Marcel. Pauimenta, inquit, & parietes incrustatis. Proculus libro octavo digestorum de seruitutibus urbanorum prædiorum. l. qui dam. Parietem, inquit, cōmunem incrustare licet. Et paùlo post: Quod obseruari in incrustatione oportet. Item de uerborum significatione. l. impensæ. Paulus ait, incrustationes, loricationes, & picture.

INDICTIO, est denunciatio, quia indicere est denunciare. Horatius in primo Sermonum: Ventri indico bellum. Idem in episto. Indictis comes ire Latinis. Vlpianus libro 38. digestorum, titulo de operis libertorum. l. liberus. Cui post inductionem, inquit, operarum. Atque aliubi: Si inductione temporarie indictæ sunt.

INDUCIAE, sunt dictæ quòd in diem certum ab utrisque hostibus dantur. Plinius libro septimo: Inducias, inquit, Lycaon primus inuenit. Paulus libro 49. digestorum, titulo de captiuis. l. postliminium. Induciæ, inquit, sunt, cum in breue & in præsenti tempore conuenit, ne inuicē se lacefferent hostes. Accursius satis inepte inter inducias & treugam differentiam facit, cum treuga non sit magis latinum, quam guerra, quam omagium, quam feudum, quam tenuta, quam mille alia, quibus isti nulla necessitate coacti utuntur.

INDUCERE, præter alias sensus quos habet plures, significat etiam expungere & cancellare, hoc est, transuerso calamo quod scriptum erat delere. Vlpianus in titulo de ijs quæ delentur. l. cancellauerat. Cancellauerat autem quis testamentum uel induxerat. Item: Si nomina omnia induxerat ut proponitur. Item: Quæ in te-

stamento legi possunt, ea inconsulto deleta uel inducta nihilominus ualent, consulto non ualent. hinc inductio pro abolitione & litura.

I N F I C I A T I O, est negatio. ab inficiaris, quod est ire inficias, siue negare. Cice. de partitionibus: Rationem, inquit, habet criminis, inficiationemq; facti. Neratius libro 45. digestorum, titulo iudicatum solui. l. ex iudicatum. Ad inficiationem, inquit, compelli eum qui sine iudicio partem dare paratus est.

I N S T I T O R, ut inquit Iurisconsultus, libro 14. digestorum, in titulo de institoria actione. l. institutor. est qui tabernæ loco'ue ad emendum uendendum'ue præponitur. Atque ibidem: Institutor, inquit, appellatus est ex eo quòd negocio gerendo instet. Iuuenalis: Institutor hybernae tegetis niuciq; cadurci. Accipitur etiam pro eo qui circuferit per urbem merces uenales: ut in eodem titulo. & apud Ouidium in primo de arte: Institutor ad dominā ueniet discinctus emacem.

I N S V L A præter notam illam significationem, significat etiam domum in urbe ab alijs domibus seiuinctam. Cornelius Tacitus: Germani suam quisque domum spacio circundat, nullis cohærentibus ædificijs, more insularum. Festus quoque Pomp. Insulæ, inquit, dictæ proprie que non iunguntur communibus parietibus cum uicinis, circuituq; publico aut priuato cinguntur: à similitudine uidelicet earum terrarum que fluminibus aut mari imminent. In hoc significatu crebrò reperitur insula apud Iurisconsultos. Vnde insularius, dominus siue custos huiusmodi insulæ.

INTERPOLARE, est in aliam formam mutare,
& quodammodo mangonizare. Plautus in Amphitrione: Illic homo me interpolabit, meumq; os finget de-
nuo. Ambrosius ad Horatianū: Nostrorum peccatorum,
in poenis ultricibus interpolari. Vlpianus 21. digestorum
titulo de ædilitio edicto.l. præcipiunt. Interpolat, inquit,
uetratores, & pro nouitijs uendunt. id est, in habitum
nouitorum mutant.

INTERTRITURA, siue intertrimentum, est (ut
inquit Varro de lingua Latina) dictum ab eo quod duo
inter se trita & diminuta sunt, ut in numinis aureis quod
ex usu & attractione consumitur, & in uestibus alijsq;
rebus quæ usu deteruntur. Liuius lib. 34. In auro, inquit,
nihil intertrimenti fuit. Idem lib. 32. Intertrimentum ar-
genti suppleuerunt. Scaeuola lib. 33. de pignoratitia actio-
ne.l. pignori. Quæro intertrituram quæ ex operis facta
est. Atq; ibidem iterum utrobiq; pro detimento.

IRENARCHA, interpretatur pacifator, siue pa-
cis conciliator: nam irene interpretatur pax, & archos
est princeps. Erant autem irenarchæ uiri boni & pru-
dentes, quales significat Virgilius in primo Aeneidos: Ac
ueluti magno in populo cum sepe coorta est Seditio, se-
uitq; animis ignobile uulgas &c. Sub hoc habitu fuit
Domitiani Cæsaris statua equo posita, de qua Papinius
in principio Syluarum: Dextra uetus pugnas. Talem
quoque Persius poëta significat, cum dicit: Fert animus
calidæ fecisse silentia rixæ Maiestate manus. In Codice
Iustiniano titulus est de irenarchis, quos Accursius inter-
pretatur iram arcentes, quasi irenarcha nomen esset

Latinum. Martianus libro 48. in titulo de custodia & exhibitione reorum. l. diuus Hadrianus, irenarcharum sepe meminit.

IS A V R I, populi sunt Cilicie contermini, qui in mari quondam piraticam exercuerunt, quos Pub. Seruilius profligauit, qui cognomen Isaurici ex ea uictoria retulit. Iam uero Isauri & Cilices, pro piratis accipiuntur. ut Iuuinalis: Piratæ Cilicum. & Iustinianus in Codice, titulo de ferijs.l. prouinciarum. Latronum, inquit, & maxime Isaurorum.

IS O S T A T E S, potest interpretari & qualitatis recognitor: nam Isos interpretatur & equalis in Codice Iustiniano de ponderationibus & auri illatione. l. quoties. Quoties, inquit, de qualitate solidorum orta fuerit dubitatio, placet quem sermo Græcus appellat isostaten pro sua fide & industria, ut neque fallat neque fallatur, contentionem dirimere. Accursius interpretatur ab igos, uictoria, & state militia. neque enim igos est uictoria: sed nice: neque state militia, sed strata: sed neq; uictoria & militia faciunt ad rem.

IV G V M, pro pari duorum animalium plerunque accipitur, ut apud Plin.lib.10. de aquilis. Vbi aquilarum, inquit, nō sit iugū. Varro de lingua Latina: Iugū, inquit, & iumentū à iunctu. Virg.5. Aenei. Nec sic undātia lora Concussere iugis. Vlpia.lib.21. dig. de ædilitio edicto. l. ædiles aiunt. sepe iugum in hac significatione ponit.

L

LABRVM, uas est patulū grandioris aquæ capax, qualibus in Bætica mea utuntur ex argilla fictis ad lauatri

lauatrinam, & usus coquinarios. Virgilius octauo Aeneidos: Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis. Cicero in epistola. labrum si in balneo non est, fac ut sit. Vlpianus libro 19. titulo de emptione & uæditione. l. limes. Labra, inquit, salientes fistulæ. Accursius exponit labra, quia per labrum imaginis aqua salit, non minus inepte quam id quod aliubi Digitum interpretatus est, id est, quantum fluit per digitum statuæ.

LACERTVS, piscis est, qui à Græcis colias dicitur. dictus lacertus quòd ad similitudinē lacertorum picturas habet. Commendabantur autem lacerti Sexitani ex Hispaniæ urbe Sexi. Martia. Et sexitani ponatur cava lacerti. Ex lacertis autem fieri solita esse falsamenta, ostendit Cornelius Celsus dicens: Piscium qui ex media materia sunt, quibus maxime utimur, tamen grauissimi sunt, ex quibus falsamenta quoque fieri possunt, qualis est lacertus. Sexitanorum falsamentorum meminit Strabo. Vlpia. in tit. de penu legata. l. qui penū. Lacertos, inquit, cum muria sua contineri, Labeo ait. Est autem Muria salsugo exudans ex piscibus salitis, qua utebantur antiquiores ad ciborum condituras.

LACUNAR, siue laquear, siue lacus, est tecti elefantior fabrica. Cicero quinto Thuscule. quæst. Fulgentem gladium è lucanari seta equina appensum. Horatius in secundo Carminum: Non ebur neque aureum mea renidet in domo lacunar. Vlpianus titulo de fundo instrueto. l. quæsitum. Scalæ, inquit, quæ lacunaribus admouentur, instrumenti sunt.

LAPIS, pro millario, hoc est, mille passibus, aliæ

quando accipitur, quoniam antiquiores soliti erant milia queq; passuum lapidibus signare: id quod uidemus in via quæ dicit Salmanticā ex Emerita Augusta. argenteā uulgas appellat. Martialis: Rura nemusq; sacrum dilecta q; iugera musis Signat uicina quartus ab urbe lapis. Idem alibi: Ad lapidem Torquatus habet prætoria quartum. Martianus tit. de excusationibus. l. propter litē. Ne ultra centesimum, inquit, lapidem tutelam gerat.

L A S E R , eris, quod à Græcis Silphium appellatur, succus est herbae, quam in Cyrenaica regione inuentam Laserpitium uocant. à medicis & pharmacopolis tempore statis nostræ appellatur Assa. Plinius libro 19. Laserpitium, quod Græci silphion uocant, in Cyrenaica prouincia repertum, cuius succum uocant laser. Pau. in tit. de penu legata. l. non omne. Sed quod quidam, inquit, negaverunt piper ligusticum, careum, laser, & cætera eiusmodi, in penu non esse, improbatum est.

L A T V S clavius, quemadmodum diximus in uerbo clavius, nodus erat ex purpura, siue ex auro uesti intertextus, & qui poterant uti huiusmodi uestibus, tum Latyclavij, tum Angusticlavij dicebantur. Erat autem uestis senatoria, ut exponit Acron, in illud Horatij primo Sermonum: Quo tibi Tulli, Sumere depositum clavum fieri q; tribunum. Plinius, lib. octauo: Tunicam lati clavi in modum gausapi texti. Ouid. quarto de trist. Induiturq; humeros cum lato purpura clavo. Iurisconsultus in quadam lege, cuius initium est, Imperator. Ut ecce, inquit, si uxori lati clavi, petenti. pro lati clavio.

L A V T I C A , dicuntur quecunque ad lautitiam atq; elegan-

elegantiam cultus & mensæ pertinent. titu. de auro & arg. leg. l. argumento. Mundo, inquit, muliebri continentur lautica, acus, reticula, & huiusmodi.

LAXAMENTVM, siue laxitas, dicitur quies siue cessatio à labore. Valerius de fortitudine. Ad confirmandos, inquit, animos salubre laxamentum daret. Cicero in primo officiorum: Adhibenda est, inquit, cura laxitatis. Nerat. lib. 50. tit. de uacatione & excusat. mu. l. tempus. Cum laxamento quodam itineris.

LECTICA, est uehiculum in quo quispiā fertur ab hominibus: quòd si à quatuor uehitur, tetraphorum dicitur: si à sex, hexaphorum: si ab octo, octaphorum. Maritalis: Laxior hexaphoro tua sit lectica licebit. Et Iuuensis: Densissima centum Quadrantes lectica petit. eadem & Sella dicitur. unde idem poëta subdit de, eadem lectica: Ostendens uacuam & clausam pro conuge sellam. Paul. lib. 8. de seruitutibus rustic. præd. l. qui sella. Qui sella, inquit, aut lectica uehitur, ire, non agere dicitur. Accursius sella, id est, equo: lectica, id est, curru interpretatur, quod utrung; ex eo quod diximus falsum est.

LECTICARIUS, seruus est qui lecticam humero fert. Sueton. in Othono: Muliebri sella in castra contendit, ac deficientibus lecticarijs cum descendisset. Seruus Sulpici. in quadam ad Ciceronem epistola: Coactus, inquit, sum in eadem illa lectica lecticarijsq; meis in urbem eum referre. ut in tit. de legatis primo. l. si ex toto. Si ita, inquit, legatum sit lecticarios octo. Item Vlp. de leg. iij. l. item. Legato continentur mancipia, puta lecticarij qui solam matrem familiâs portabant.

L I B E R I, orum, non solum dicuntur filij, sed etiam nepotes, pronepotes, & deinceps: & quanquam non declinetur nisi in numero multitudinis, de uno tamen liberos dicimus. Ex A. Gellio lib. 2. Vlpia. in tit. de pollicitationib. l. inter liberos. nepotem quoque contineri diuus Pius rescripsit. Item Callistratus tit. de uerborum sign. l. liberorum appellatione. &c.

L I B E R T I N V S à liberto non eo differt, quod uul-
gus putat: & cum dixi uulgaris, non excludo Accursium,
qui & ipse unus est ex imperita multitudine, nam cum
idem sit libertus quod libertinus, sola ratione differunt,
quoniam libertus nomen est ad aliquid, semperq; refer-
tur ad eum cuius est libertus, hoc est ad patronum: ut li-
bertus Cæsaris, libertus Ciceronis. & de operis liberto-
rum, subaudi quas debent suis patronis liberti. Liberti-
nus uero nomen est absolutum, tantumq; dicit conditio-
nem, hoc est, tertium illud genus hominum, qui nec sunt
serui neq; liberi. Hinc est quod Iustinia. in primo lib. In-
stitutionum titulum fecit de ingenuis & libertinis, quia
ibi non agitur nisi de conditione nullo habito respectu
ad patronos. Hāc differentiam primus omnium animad-
uertit adnotauitq; Laurentius Valla uir harum rerum
diligens indagator atq; acerrimus inuentor.

L I B I T I N A R I V S, dicitur funeris curator, quem
suprà diximus desinatorem appellari: nam pollinctor est
qui cadauer effert, comburitq; aut sepelit. dicti sunt au-
tem libitinarij à libitina, id est, funere, dicta libitina à Ve-
nere libitina, que Romæ habuit templum, iuxta quod uē
debantur quibus erat opus ad funus, puta unguenta, ly-
chni,

chni, papyri, cerei, funeralia. Sed cur ea iuxta Veneris tem-
plum, quæ iocorum uoluptatumq; dea est, uendebantur,
Plutarchus in problematis causam narrat, ut uidelicet cū
homines libidinibus dant operam, meminerint se aliquā=do morituros. Vlpian.lib. 14. tit. de institoria actione.l.
quicunq;. Si libitinarius, inquit, scrum pollinctorem ha=bu-
erit, is q; mortuum sepelierit. Accursius desipit, nescio
quæ somnia referens.

L I B R A R I V S, est qui libros scribit: nam scriptor
non tam dicitur qui libros scribit, quām librorum com=po-
sitor. Mart.de libris suis: Non meus est error, nocuit
librarius illis. Cice.3.de Orat. Ne que librariorum notis,
sed uerborum & sententiarum modo. Callist.tit. de iur.
immu.l.quibusdam. & sēpe aliās.

L I C I T O R, aris, est in auctione precium pro re ue-
nali offerre. Plin.lib.7. Aristidis pictoris unam tabulam
centum talentis rex Attalus licitatus est. Inde licitator,
qui eiusmodi precium offert. Cice.in epist. Ad Marium:
Quoniam precium tuum noui, in licitatem potius po-
nā, quām illud minoris uaneat. Licitatio quoq;, ut Paul.
lib.39.dig.tit.de publicanis & uectig.l.licitatio. Licit=ti-
o, inquit, uectigalium, quæ calore licitantis, &c. Et pau-
lo post:Licitatores, inquit, uectigalium.

L I C T O R E S, dicuntur qui ante Prætores, aut Con-
sules ferebant insignia magistratum, hoc est, uirgarum
fasces & secures: dicti à ligando, ut scribit Gellius lib.
11. quod uidelicet iussu Consulum aut Prætorum uincie-
bant fontes: aut quemadmodum Festus ait, quòd uirgarū
fasces ligatos præferebat, quibus imperante magistratu-

delinquentibus plagas ingerebant. De manumissis uindi
et al. manumissio. Manumissio, inquit, per lictores.

LIGNA, orum, in numero multitudinis proprie-
cuntur, que comburendi causa comparata sunt. ut apud
Martialem: Ad uillā moneo rustice ligna feras. Et apud
Horatium: In syluam ne ligna feras. In singulari quoq; in
eadem significatione reperitur. Vlpia. in tit. de leg. iiij. l. li
gni appellatione. Materia, inquit, est illa, quæ ad ædifi-
candum fulciendumq; ædificium est necessaria. Lignum
uero quicquid comburendi causa comparatum est.

LIGVSTICVM, herba est in montibus Liguriæ
nascens, à iunioribus medicis leuisticum appellatum. Est
autem liguria regio Italiae, inter Varum & Macram
amnes, ad Apenini dextram, in qua est Genua. De ligu-
stico Plin. Columel. Apitius, proinde omnes medici me-
minerunt, leuisticum corrupto uocabulo appellant. Paul.
lib. 33. in tit. de penu legata. l. non omne. Piper, inquit, li-
gusticum, careum, & laser.

LIMINARCHA, potest interpretari liminis, hoc
est limitis præfectus, & est ille qui gerit curam tuendo-
rum prouinciae limitū, præficiturq; militibus limitaneis.
Arcadius lib. 50. tit. de munerib. l. munerū ciuilium, &c.

LIMITANEI, milites dicuntur qui sub liminarcha pro-
uinciae terminos tuerentur. Capitolinus: Reparato, inquit,
de limitaneis Daciæ exercitu. Iustinianus quoq; de offi-
cio Prætoris Aphricæ. l. quas deo. Pro limitaneis, inquit,
ordinandis, quia necessarium nobis esse uidetur, ut extra
comitatenses limites limitanei constituantur, qui possint
& castra, & ciuitates, & limites defendere. Et paulo
post:

post: Si commotio aliqua fuerit, possint limitanei sine comitatensibus militibus &c.

L I N E A margaritarum, est series margaritarum pertusarum, quæ sint filo insertæ. Scœula lib. 35. ad legē Falcidiam. l. lineam. Lineam, inquit, margaritarum. Item Vlpia. lib. 47. tit. de furtis. l. si quis uxori. Si linea margaritarum surrepta sit.

L Y T O S, interpretatur solutus, à lyo quod est soluo. Iustinianus in procœmio digest. Quia solitum erat, quarti anni studiosos, Græco, et consueto quodam uocabulo lytas appellari, hoc est solutos. pro quo mendose legitur hircos, ex Pandectis Florentinis adnotante Politianonam pro eo quod in recentioribus libris habetur hircos et coloritas, legi oportet lytas et prolytas: quid autem sint, lege prolytae.

L O G I S T A, dicitur is qui reddendis rationibus praest: nam logos inter cæteras significationes interpretatur et computatio: et logistica est ipsa ars computatoria, quam uulgs algorismum uocat. Iustinianus in tit. de modo mulctarū. l. curator. Curator, inquit, reipub. qui Græco uocabulo logista nūcupatur, mulctandi ius nō habet.

L O G O G R A P H V S, potest interpretari rationum scriptor, quo uocabulo utitur Iustinianus lib. 10. in tit. de tabularijs, scribis, et logographis.

L O R I C A T I O, est tectorium parieti in modum lorice super inductum, idem ferè quod incrustatio. Vitruvius lib. 5. Duplicem, inquit, præbeat contignationi loricationem. Plin. lib. 8. Ichneumone cum aspide pugnaturo: Mergit, inquit, se limo sèpius siccataq; sole, mox ubi

pluribus eodem modo se corijs loricauit, in dimicationem pergit. Paulus de uerborum signific. l. impensa. Incrustationes, inquit, lorationes & picturæ.

L V D I C R V S, a, um, non ludicer, is, quod Priscianus putauit, dicitur quod ad ludum pertinet. Virg. 12. Aenei. Neque enim leuia aut ludicra petuntur. Horatius secundo epistol. Valeat res ludicra si me Palma negata macrum. De accusationibus. l. qui iudicio. Qui artem, inquit, ludicram fecerit. hoc est scænicam sive theatralem aut circensem, ubi ludi fiunt.

L V G D V N E N S I S colonia, que Lugdunum cognominatur, ciuitas est nobilissima Heduorum in Gallia Lugdunensi ab ipsa cognominata. Meminit illius Iurisconsultus lib. 50. dig. in tit. de censibus.

L V D V S literarius, pro schola accipitur ubi literæ docetur: magister quoq; ludi, is dicitur qui literas docet. Martia. Quid tibi nobiscū est ludi scelerate magister? & per translationem. Terent. in Ecyra: In eodem mihi omnes uidentur ludo doct. e ad malitiam, & ei ludo si ullus est ludus, magistrum hanc esse satis certo scio. Vlpia. lib. 41. tit. de uarijs & extra. cog. l. 1. ludi literarij magistri.

L V S C V S, is dicitur qui altero oculo caret, qui Græcè monophthalmus appellatur, hoc est unoculus. Hierode uiris illustribus: Acacius, inquit, quē quia luscus erat, monophthalmum appellant. Martia. Thaida Quintus amat, quam Thaida? Thaida lusciam. Vnum oculū Thais non habet, ille duos. Modest. in tit. de uerb. sign. l. stuprum. Vitium, inquit, est perpetuum impedimentum, ueluti si luscus sit. Inde fit uerbum eluscere, de quo in suo loco

loco diximus. Neque est, ut Accursius & si qui sunt alij qui id dicant, qui lumine adhibito nihil uidet, sed ut diximus qui est orbatus altero oculo.

L V S T R A M E N T U M, ti, est purgatio facta per ueneficium aut sacrificium, aut incantationem, dictum ab eo quod est lustro, as. Virg. & Aeneid. Lustrauit q; uiros, dixitq; nouissima uerba. Ouid. io. Meta. Magico lustrare bere ritu. Marcellus lib. 48. ad leg. Corneliam de ueneficijs & sicarijs. l. eiusdem. Si quis, inquit, lustramenti causa dederit cantharidas.

M

M A G I S T E R, nomen dignitatis est, & magistra tus siue magisterium, ipsa magistri dignitas. Vnde magister equitū, qui à Dictatore præfiebatur equitibus: & magister populi, qui pecuniae diuidundæ per populum præpositus est: & magister militū, qui militibus præst: & magister scrinij, id est, qui libros principis adseruat: & magister pecoris, qui pastoribus reliquis præfectus est.

M A L L E A T V S, dicitur liber qui iam est ligatus, punicatusq;. Sed quia libri malleabantur antequam consuerentur, id quod uidemus nostro tempore fieri, malleati dicebantur, pro eo quod sequitur. Vlpia. tit. de legatis iij. l. librorum. Libri, inquit, nondum malleati & perornati continebuntur.

M A L O B A T H R U M, arbor est odorata ex Syria, que nomine speciali folium appellatur, unde fiunt unguēta que dicuntur foliata. Horat. in 2. Carm. Nitentes malobathro Syrio capillos. De folio malobathri meminerūt

LEXICON

sæpe Galenus & Apitius. Martianus lib. 39. tit. de publicanis. l. interdum. Malobathrum, aroma Indicum. non malabastrum.

M A N D R A G O R A, herba est nota, cuius duo sunt genera: alterum nigrum, quæ fœmina existimatur, alterum candidum, qui est masculus. Habet uim soporiferam, atq; prouocandi somni gratia dari consueuit. quia frigida est, ac propè uenenu. Columella in horto: Quāuis semihominis uesano gramine foeta Mandragoræ pariat flores, mœstamq; cicutā. Marcellus lib. 48. dig. ad le. Cornel. de ueneficijs. l. eiusdē, mandragoram inter uenena ponit. Ex quo fit, ut mirandum sit quid per mandragoram interpres sacrarum literarum intellexit in Genesi, capite 30. Et Cant. 7.

M A N G O, onis, est non modo seruorum uenditor, sed aliarum etiam rerum, quæ ut carius uendantur, solent à uenditoribus adornari. Vnde est mangonizare agros & equos, pro eo quod est colere. Et Plinius lib. 37. politores gemmarum, mangones appellat. Martia. Millia pro puer centum me mango poposcit. Seneca in Epist. Mangones, quicquid est quod displiceat, aliquo lenocinio abscondunt. Aphricanus de uerb. sig. l. mercis appellatione, quo distet a uenalicio monstrat.

M A P P A, mensæ stragulum est, quemadmodum & mantile, siue toral. Erantq; duo genera, alterum rasum, alterum uillosum, hoc est in tapetis similitudinem contextum, quod & gausape dicitur. Martial. in disticho cuius index est, Mappa uillosa: Nobilius uillosa tegant tibi lintea citrum. De mantili quoque uilloso Virgilius in primo

in primo Aeneid. dixit: Tonsisq; ferunt mantilia uillis. quod Seruius pro minutis exponit. Ouidius quoque in quarto Fast. Duxerat ad dextram uillis mantile solutis. Florentinus libro 33. de supellectili legata, lege supellectili. Toralia, inquit, & mappa uillofa. Pro quo mendose legitur. & oralia in panaliosa, nihili uerba.

MATERIA, proprie dicitur circa quam uersatur faber tignarius siue lignarius. In communiori tamen significatu dicitur de subiecta cuiusq; artis materia. Paul. lib. 18. titu. de periculo & commo. l. quod si. Neq; materia empta si furto perisset.

MEDIA STINVS, quemadmodum Priscianus in quinto carmine scribit, à medio uidetur componi, quia medias partes balnei tenet. hoc est, qui in medio lauantum stat. Horatius in primo epistol. Tu mediastinus tacita prece rura petebas. Acron in media urbe uiuens interpretatur. Porphyrius in media urbe siue balneo exponit. Vlpianus libro 47. titulo de iniurijs. l. item apud. Multum interest qualis seruus sit, bonæ frugi, an mediastinus.

MEREO, meres, merui, est militare, siue stipendium in militia facere. Lucanus in sexto: Castrorum in plebe merebat. Iuuinalis: Castrorumq; æra merentem. Suetonius in Iulio: Meruit & sub Seruilio Isaurico, libro 49. digestorum titulo de re militari, pro eo quod in libris antiquis legitur merere, in recentioribus scriptum est, militare.

METALLA, dicuntur uenæ unde eruitur argentum, æs, & cetera que uulgas indoctum appellat me-

LEXICON

talla. dicta sunt autem metalla à metello, quod est scrutor siue inquiero: aut dicuntur metalla, quòd alia uena post aliam inueniatur. quod uidetur Plinius libro 34. significare, ubi scribit quòd ubicunque una uena est inuenita, non procul alia inueniatur. Hinc metallarij & metallici dicuntur, qui sunt damnati ad metallam, hoc est effodiendam terram ex metallis. Aliquando simpliciter accipiuntur pro effossoribus metallorum, ut in libro digestorum, titulo de pœnis. & libro undecimo Codicis, titulo de metallarijs.

M E T A T O R , siue metatus, siue mensor, dicitur qui iussu atque autoritate principis milites in domibus incolarum collocat, siue in castris qua parte debeat quisque tentoria figere, ostendit. Vnde dictum est castrametari. Lucanus in primo: Hesperios ueniam metator in agros. In Codice Iustiniano titulo de metatis. l. j. Si quis, inquit, mensorum nostrorum manu qua deputatur singulis quibusque domus & postibus hospitaturi nomen adscribunt, delere non dubitauerint, ad instar falsi criminis constituti teneantur.

M E T A X A , est congeries illa pensorum ex lino aut lana, quam Hispani paucis literis immutatis uocant mædexa, ut in lib. ii. Codicis Iustiniani, titu. de murilegulis, lege, lotas. In posterū serica & metaxæ. Vitruvius lib. 6. De paludibus, inquit, tenues colligantur metaxe.

M E T R O C O M I A , interpretatur uilla matrix, dicta à meter, quod est mater, non quod Accursius hallucinatur, à metros quod est mensura, & come uilla, accipiendo uillam, ut nunc uulgas loquitur. Iustinia. lib. ii.

Codicis

Codicis, in titu. non licere habitatoribus metrocomiae loca sua ad extraneam conserre.

M E T R O P O L I S , interpretatur ciuitas matrix: neq; dicitur à metros quod est mēsura, ut imperiti existimant, sed quod de metromia diximus, à meter quod est mater. unde alia cōplura deriuātur, quae in suo genere significant præcipuum & excellēs, ut ortygometra, tetricometra, echinometra, accentu in penultima, pro duce cothurnicum, cicadarum, & echinorum. Modest.lib.17. dig. de excusationibus. l. si duas. Decet autem maximo numero uti metropoles gentium.

M I L I A R I V M , uas erat ad coquendū milium accommodū, quemadmodū pultariū ad coquendum pultem. Cato de re rust. Inter orbem & miliariū unum digitum interesse oportet. Palladius libro quinto de re rustica: Vas, inquit, æneum miliario simile. Pomp. libro 33. titu. de auro & argento lega.l. & si. Certe si cacabos argenteos habeat, uel militarium. pro quo, t, litera expuncta, lege tu miliarium.

M I N I C U L A T O R , is dicitur qui literas maiusculas, hoc est, initiales sive capitales ex minio libris ex atramento iam scriptis adhibet. Vlpianus lib.38.tit.de operis libert. l.iurisurandi. Si fortè, inquit, librarius uel miniculator. sic enim in libris antiquioribus legitur, & magis cohæret ei quod suprà dixerat librarius, & ei quod sequitur, uel calculator.

M O L I O R moliris, est moles ad ædificium aliquod coaptare. Virgilius primo Aeneid . Moliriq; arcem & manibus subuoluere saxa. Vlpia.lib.39.l.j. de noui operis

nūcia. Qui fortè in publico uel in priuato quid molitur. Inde molitio onis, pro ipso apparatu ædificandi: ut infra eodem titu.l. stipulatio. Molitio, inquit, non impeditur. Demoliri uero & demolitio opponitur ei quod est mōliri, & molitio, pro eo quod est diruere & dirutio, ut in eodem titulo, sēpe.

M O L A manuaria, siue manualis, siue trusatilis, diciatur que ad frumenti molituram manu circumagit, que, ut ait Virgilius in Moreto, Rotat assiduis gyris, & concitat orbem. Mola quoq; iumentaria, & ex euangelio, mola asinaria est, quam iumenta uersant. Iabolenus Priscus libro 33. digestorum, de fundo instructo.l. dolia. Molas, inquit, manuarias supellectilis, iumentarias autem instrumenti esse Offilius ait. Molas uero aquarias, hoc est, aqua uersatiles, ante Iustiniani tempora fuisse nondū legi. Is enim in titulo de aquæductu. l. decernimus. molæ aquariæ meminit, quam sermonis Latini ignari molendinum appellant. Nam quod legitur asina molendaria in titulo de fundo instructo.l. cum de lanionis, non à molendino, sed à molendo deductum est.

MENIANA, ut ait Festus Pomp. ædificia erant à Menio ciue Romano sic appellata, non à mœnibus sic dictum, ut putauit somniculosus Accursius. Is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora. Hic est ille Menius qui post bona patris absumpta, locum sibi seruauit, unde ludos spectaret, de quo Horatius in primo epist. Menius ut rebus maternis atq; paternis Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi &c. Locus autem ille fuit Menianum, quod ultra ædificia protende

protendebatur, in viam publicam propendens. Vitruvius libro quinto: Meniana, inquit, superioribus coassationibus collocentur. Suetonius in Caligula: Cum apparatu circi perspicientem, pauci ex proximis Menianis postulassent. Valerius de mortibus non vulgaribus: C. Licinius Macer vir praetorius Calui pater, dum sententiae dicerentur, in Menianum consendit. Iabolenus de uerborum significatione. l. malum nauis. Qualia, inquit, meniana & subgrundaria essent. Vlpianus in titulo, ne quid in loco publico. l. praetor ait. Cum quidam, inquit, uelum in meniano immisum haberet.

M E R I T O R I V M , siue meritoria taberna, est stabulum siue capona in quam viatores diuertunt: dictum meritorium, à mercede quam soluunt. Iuuenalis: Nam quæ meritoria somnos Admittunt . Valerius de duobus Arcadibus: Quorum alter, inquit, ad hospitem se contulit, alter in tabernam meritoriam diuertit. Vlpianus in titulo de iniurijs. l. lex Cornelia. Ad meritoria, inquit, uel stabula non pertinebit. Accursius nescio quas nugas somniat, neque id mirum, cum uigilans quid esset meritorium nescierit.

M O D U S , & Modulus, plerunq; pro mensura accipitur, ut Horatius in secundo Sermonum: Hoc erat in notis modus agri non ita magnus. Frontinus de aqueduct. Aquarum, inquit, moduli aut ad digitorum, aut ad unciorum mensuram instituendi sunt. In lib. dig. ii. titu. est, si mensor falsum modum dixerit . & ibidem saepe. Paulus lib. 39. titu. de damno infect. l. damni. Eum, inquit, qui modulorum aut riui faciendi causa,

M V L S V M , potio est que ex uino & melle concin-
natur. Horatius primo Sermonum: Leui præcordia mul-
so Prolueris melius. Martialis in disticho cuius lemma
est, Mulsum: Attica nectareum turbatis mella falernum.
Vlpianus libro 33. titulo de tritico & uino legato. l. si
quis. Si mulsum, inquit, sit factum, uini appellatione non
continebitur. Vlpia.lib.sexto,tit. de rei uendic.l.idem. Si
ex melle meo & uino tuo mulsum factum sit.

M V N D V S muliebris , ut inquit Varro, dictus est à
mundicia. Idem & ornatus, quasi ab ore natus, à Græcis
cosmos dicitur. Vnde multi fuerunt autores quos Gale-
nus citat, qui cosmetica, id est, de ornatu scripserunt.
Vlpianus titulo de auro & argento legato.l. argumen-
to. Mundus, inquit, muliebris est, quo mulier mundior
fit. & subdit quæ numerātur in mundo muliebri, de quo
etiam est titulus.

M V N I M E N T V M differt à monumento siue moni-
mento, quòd monumentum est sepulchrum quod erigi-
tur in defuncti memoriam, siue illud sit inane, siue cada-
uer complectatur. Munimentum uero est in ædificio
illud quod ab inferendo damno defendit, dictum à mu-
niendo. Marcellus libro undecimo, titulo de religiosis &
sumptibus funerum.l. funeris sumptus. Munimentum se-
pulchri id esse diuus Hadrianus scripsit, quod muniendi
eius loci causa factum sit.

M V R I L E G V L I , dicuntur qui murices, hoc est,
conchylia colligunt, ex quibus purpuraceus color indu-
citur. nam purpurarum genera complura sunt, buccinū,
ianthinum, murex. de quibus in titulo de lega. tertio.l. si
cui

cui lana. Igitur murileguli sunt purpurarum conquisitores, de quibus Iustinianus libro undecimo Codicis, tit. de monetarijs & murilegulis.

M V R I A falsamentum siue salsa exudans ex piscibus salitis, qua antiquiores utebantur ad ciborum condituras. Aliquando muria ex sale tantum & aqua macerata constabat. que muria dura cognominabatur: quomodo autem fiat, Pli. & Columella ostendunt. Vlpia. in tit. de penu lega. l. qui penum. Laceratos, inquit, cum muria sua contineri, Labeo ait.

M V R R H A, & uasa murrhina dicebantur que ex murrha lapide precioso tornabantur. Lucanus: Non auro murrhaq; bibunt. Martialis: Si calidum potas ardenti murrha falerno Conuenit. De murrha lapide Plinius lib. 37. plura. Sed huius lapidis uas unum tantum nostro seculo monstratur Venetijs in ærario diui Marci: Agathā ipsi uocant. De uasis murrhinis Martialis: Surentina bisbis, nec murrhina sume, nec aurum. Et Iuuenalis: Grandia tolluntur crystalla, maxima rursus Murrhina. Florentinus in titulo de supellectili lega. l. supellectili. De murrhinis, inquit, & crystallinis dubitari potest. atque ibidem: Murrhina & crystallina ex eadem materia esse. Item Pompo. tit. de auro & arg. leg. l. & si non. Murrhina, inquit, uasa in gemmis non esse, Cassius scribit.

N

NATALES, in numero multitudinis sunt ipsa nascendi conditio, siue illa sit obscura, siue clara. Plinius lib. 18. Ruffus infima natalium nobilitate. Cornelius

Tacitus: Fuscus ingens ætate, claris natalibus. Iuuinalis: Palmam inter dominas uirtus natalibus æquat. Apud Iurisconsultos lib. 44. dig. tit. est de nata. restitu. quasi natales de natalibus claris tantum dicantur.

NEGOCIVM facere, siue negotium exhibere, quod apud Iurisconsultos frequenter legitur, significat molestiam alicui facere. Et sic est illud: In eum qui calumnia causa negotium faceret. Et illud: Qui pecuniam accepit ut facheret negotium uel non facheret. pro eo quod est molestiam.

NOMEN pro debitore, maxime in re foeneratoria apud Iurisconsultos sæpiissime inuenitur. Seneca de uita beata: Nunquam magis nomina facio quam cum dono. Alphius foenerator apud Columellam: Optima, inquit, nomina non adpellando fieri mala. Horatius: Cautus nominibus certos expendere nummos. Iuuinalis: Qui uenit ad dubium grandi cum codice nomen. Hinc apud Iurisconsultos pecuniae in nominibus dicuntur que date sunt foenori. In hac quoque significatione accipitur nomen ab Vlpiano libro 47. dig. in titu. de furtis. l. si quis uxori. Si quis, inquit, seruo meo persuaserit, ut nomen suum ex instrumento tolleret.

NON, particula negatiua turbat sensum adiecta, in titulo de officio proconsulis. Legatus, inquit, mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius non habet. Ceterum in Pandectis non particula non habetur. Notauit primus huc errorē Angelus Politianus in quadam obseruatione eius centuriæ, quam tunicam nobis uidere contingit.

NOSOCOMION, interpretatur infirmorum siue egrotan-

egrotantium uilla: nam nosos interpretatur morbus, & come uilla. Hieron. ad Oceanum de epitaphio Fabiolæ: Primo omnium nosocomion, id est, languentū uillam instituit. Iustinianus in codice tit. de sacrosanct. eccl. Nosocomia, inquit, uel brephotrophia. Item coll. 1. de non alienando nosocomion uel brephotrophium. Nosocomos uero appellatur qui præsidet nosocomio, ut coll. 2. de non alienandis &c.

NOTARIUS, non est qui uulgo putatur, hoc est tabellio, sed qui excipiens uerba dictantis per notas & cōpendia scribit. Talis describitur à Martiale in disticho cuius index est, Notarius: Currant uerba licet, manus est uelocior illis, Nōdum lingua suum, dextra peregit opus. Paulus lib. 29. dig. tit. de militari testa. l. Lucius Titius miles notario suo testamentum scribendum notis dictauit, & antequam literis perscriberetur, uita defunctus est. Ergo per notas intelligendum est, per literarum cōpendia, hoc est breuiaturas.

O

OBSIDIANVS lapis ab Obsidio quodā inuentus dicitur. de quo Plin. lib. 36. In genere uitri & obsidianā numerantur ad similitudinē lapidis, quē in Aethiopia inuenit Obsidius, nigerrimi coloris, aliquādo & trāslucidi, crassiore uisu atq; in ſpeculis, reddente pro imagine umbras. Idem lib. 37. Inueniuntur & gemmæ eodē nomine ac colore, non ſolum in Aethiopia & India, ſed etiā in Samo & in litoribus Hispaniensis oceani. Meminit eiusdem Sueton. in Auguſto. Pomponius lib. 34. dig. tit. de auro & argento leg. l. et ſi. Gemmæ, inquit, ſunt perlū

LEXICON

cidæ materiæ, uelut smaragdi: Lapilli contrariae superioribus naturæ, ut obsidiani. non abasiani, ut in codicibus recentioribus legitur.

O B S O N A T O R E S, dicuntur qui obsonia emūt, hoc est cibos recentes ex macello, foro boario, foro olitorio, aut eiusmodi locis. Seneca lib. 6. epist. Adijce obsonatores, quibus dominici palati notitia subtilis est. Martia. in disticho, cuius lēma est, Obsonator: Dic quotus es, quāti cupias coenare, nec unum Addideris uerbum, coena parata tibi est. Marcel. tit. de leg. iij. l. legatis seruis. Cubicularios, inquit, & obsonatores. Accursius, ut est in excogitandis ineptijs diligētissimus, obsonatores dupliciter expōnit, aut qui domino præstant silentium dum dormit, quasi à somno dictos, aut qui canunt dum coenat dominus, quasi à sono uocis.

O D Y S S E A, opus est Homeri poëtæ, in quo Vlyssis errores prosequitur, quoniam Vlysses à Græcis dicitur Odyssæus. citatur à Marcello in ti. de leg. iij. l. legatis. Sic deniq; in Odyssæa Homerus ait, & subdit carmē græcū.

O E N O M E L I Græcis dicitur, quod sit Latinis mulsum, ab oenos quod est uinum, & meli mel: quoniam ex uino & melle constat, quemadmodum in uerbo mulsum diximus. Apud Galenū cæterosq; medicos crebra fit mētio oenomeli. Vlpia. in tit. de tritico & uino leg. l. si quis uinum. Oenomeli planè, id est, uinum dulcissimum continebitur. pro quo mendose legitur coenomeli.

O L I T O R, est qui uulgo appellatur hortulanus, datus ab oleribus, hoc est, herbis hortensibus. Inde olitanus, a, um, ad hortū siue horti curatorē pertinens. Plin. lib.

lib. 19. Vrceola olitoria ex his factitari prodiderunt. Vlpia. de uerb. signific. l. Vrbana. Horti uinearij forte uel olitorij. nec dicitur ab oliuis, sed ab oleribus.

O P E R A , & est labor diurnus, quemadmodū à Paulo & Vlpia. diffinitur lib. 38. dig. tit. de operis liber. differt autem ab opere, quoniam in uno opere plures opera cōsumi possunt, et una opera plura opera fieri possunt.

O P I S T O G R A P H A , dicuntur quae in tergo chartæ scripta sunt. ab opisthen, quod interpretatur retro, & grapho scribo. Eiusmodi est scriptura de qua dixit Iuuenalis: Scriptus & in tergo nec dum finitus Orestes. Et Martialis: Scribit in auersa Picens epigrāmata charta. Plin. in epist. Reliquit, ait, commentarios opistographos & minutissimis literis scriptos. Consultus in tit. de bono. posse. l. chartæ appellatione. Proinde, ait, si in opistographo quis testatus sit, hinc peti bonorum possessionē. ubi Accursius dupliciter peccat, tum in opistographo, id est, ubi opes scribuntur, exponens: tum in epistogra= pho, id est, in epistola.

O R I C H A L C U M , interpretatur æs montanū, nam oros est mons, & chalcos æs: nā quod uulgò aurichalcū dicitur, nulla ratione defendi potest. Tū ex illo principio omnium consensu recepto, non solere fieri compositionē ex Græco & Latino, tum autoritate & ratione. Ratio autē illa nimirū est, quod in carmine semper prima brevis reperitur. Virg. 12. Aenei. Alboq; orichalco Circūdat loricam. Et Horat. in Poëtria: Tibia nō ut nunc orichal= co iuncta tubæq; Aemula. Aurichalcum uero non posse dici Sextus Festus Pompe. est autor. Aurichalcū, inquit,

quidam putauerunt compositum ab ære & auro. Sanè uero orichalcum dicitur, quod in montosis locis inueniatur: mons etenim Græcè oros appellatur. Vlp.tit. de leg. iij.l.si quis electrum, inquit, uel aurichalcum contineri. In tit. quoq; de act. empt. & uendi. Quemadmodum, inquit, si quis uas aurichalcum. sed orichalcum legas.

O R C I N I U S, ab orco dicitur. Est autem Orcus inferorum atq; mortis deus. Virgil.2. Ae neid. Multos Da- naum dimittimus orco. Idem in 6. Vestibulū ante ipsum primisq; in fauibus orci. Hinc orcinius libertus, qui sit ipsius testatoris defuncti & in orci familiam adscripti. De pheretro in quo mortui efferuntur dixit Martialis: Orciniana qui feruntur in sponda. Vlpia.lib.10.tit.de fi- deicomiſſ.lib.l.ergo. Qui directam, inquit, libertatem acceperunt, orcinij erunt liberti. Orcinij quoque liberti meminit Iustinianus lib.2. Institutionum.

O R P H A N O T R O P H I V M, penultima longa, locus est ubi orphani aluntur, quemadmodum brephotrophium ubi infantes, ut suo loco diximus. In codice Iustini titulus est de orphanotrophijs. quorum etiam meminit frequenter tit.de sacrosanct. eccles. Orphanotrophus, is dicitur qui orphanotrophij curam gerit.

P

P A E G M A, atis, ludus interpretatur, à pezo, quod est ludo. Erat autem pægma machina in sublime tendens, in qua puerorum cantantium erant nidi. Seneca lib.13.epistolarum his uerbis pægma describit: His, inquit, annumeres machinatores, qui pægmata per se surgentia excogitant, & tabulata tacite in sublime crescētia, &

tia, & alias ex inopinato uarietates, aut dehiscētibus
quæ cohærebant sua sponte coēuntibus, aut ijs quæ emi= nebant paulatim in se residentibus. Iosephus quoque in triumpho Vespasianorum nonnihil de pægmatis scribit.
Iuuenal: Et pægma & pueros inde ad uelaria raptos.
Martialis: Et crescunt media pægmata celsa uia. Clau= dianus: Mobile ponderibus descendat pægma reductis.
Vlpianus tit.de fundo instructo.l. quæsitum. In emptio= nem,inquit,domus specularia & pægmata cedere.

PAGANVS, à pago dicitur, quemadmodum à uico uicinus: habet tamen aliquando remotiorem significatiū, atq; pro eo accipitur, qui nō est militiæ sacramento ad= dictus, ut nemo sit qui non aut paganus aut miles dica= tur. Iuuenal. Citius falsum producere testem Cōtra pagā num possis, quām uera loquentē. Contra fortunā armati. id est, contra militem. Modestinus in tit. locati & cond. l. si ignorās, inquit, militi quasi pagano locauerit. Itē mul= tis alijs in locis digestorū, sed nunquā in alia significatio ne. Siquādo tamen à iunioribus paganus pro infideli acci= pitur, id per translationē fit, quasi non sit initiatus ad sa= cra religionis C H R I S T I, atq; illius militiæ adiuratus.

PANCRA T I V M , ut scribit Vitruvius locus erat in quo athletæ exercebantur. Plin.lib.34. Puerum autoli cum pancratio uictorem. Propert.lib.3. Et patitur duro uulnera pācratio. Vlp.lib.9.tit.ad leg. Aquil.l.qua actio ne. Si quis in colluctatione, inquit, uel in pancratio. Vnde pancratiastes pro athleta qui se in pancratio exercet.

P A N D E C T A , potest interpretari comprehensoriū, hoc est, omnia continens, à pan, quod est omne, & de=

chomæ comprehendendo. Gellius lib. 19. Sunt, inquit, qui Pādectas, id est, omnium receptacula inscripferunt. Idem lib. 12. Quas Greco uocabulo pādectas, id est, promiscua & omnimoda continentis libros. Hinc Iustin. lib. 50. digeſtorum, Pandectas Greco titulo prætitulanit, non quemadmodum quidam existimant, pandectas fuisse libros iurisconsultorum, ex quibus conflatum est ius ciuile, quod Iustinianus Imperator in 50. libros rededit.

PANNICVLARIA bona, quemadmodum Vlpia. in tit. de bonis damnatorum definit, sunt ea quæ in custodiā receptus, secum attulit, non omnia quidem, sed uestem quæ sacerdos fuerit indutus, & nummos inueterales, & annulos parui precij.

PANTOMIMVS, dicitur is qui mimos representat, atq; in ea arte tantum pollet, ut omnia posset imitari, à pan, quod est omne, et mimeomæ, quod est imitor. Seneca in 4. epist. Si clamor & plausus & pantomimica instrumenta perstrepuerint. Iulius Firmicus lib. 3. matheseon. Si luna, inquit, à Mercurio defluens ad Venerem perueniret, organios aut pantomimos facit. Iabolen. lib. 30. dig. tit. de operis libert. l. si libertus. Si libertus, inquit, arte pātomimi exerceat. & suprà eodem tit. l. patronus. Si quis, inquit, pantomimum uel archimimū libertum habeat.

PAPYRVS, frutex est in palustribus Aegypti locis, aut quo Nilus non fluit, brachiali crassitudine, decem cubitorum altitudine: ex cortice uero stragulas Aegypti faciunt atq; ex eodem chartas. & est alioqui materia combustibilis. Vlpia. in tit. de leg. iii. l. ligni appellatione. Harundines, inquit, & papyros comburunt.

PARANYMPHI & paranymphe dicuntur Græcè, qui Latinis sunt pronubi & pronubæ, hoc est, nuptijs præsidentes. August. 14. de Ciuitate: Non' ne omnes famulos atq; etiā ipsos paranymphos antè mittit foras, quām blandiri coniux coniugi incipiat? Hieronymus in Serm. assumpt. Mariam, inquit, angelus Gabriel ac si cœlestis paranymphus intactam custodivit. dictus est autem paranymphus à para quod est iuxta, & nymphe, sponsa: quasi assidens sponsæ. Commentator Decretorum paranymphas somniat esse ancillas: dictas sic, ut ille putat, à parando lymphas.

PARAPHERNA, bona sunt quæcunq; præter dōtem dantur sponsæ. Vnde paraphernica instrumenta dixit Sidonius Apollinaris puellæ tradita. & dicuntur parapherna à para quod est præter, & pherne dōs: non ut uulgas loquitur, paraphrena. Vlpia. lib. 23. dig. tit. de iure dotium. l. si ego. Si res dentur, ea que Græci parapherna uocant, quæq; Galli peculum appellant.

PAREPHIPPUS, est qui equo insidet, siue equum sessor, à para Græca præpositione, & ephippiū. Iustinia. lib. 12. cod. tit. de cursu publ. l. parephippiū. Parephippium, inquit, eū uideri, qui usurpato uno uel duobus ueridis, quos solos euectio continebat. Est autē ephippiū stragulum quod equo imponitur. Horat. Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. Martial. in disticho cuius lemma est, ephippium: Stragula succincti uenator sume ueredi, Nam solet à nudo surgere fucus equo.

PAROCHVS, interpretatur dator siue præbitor, hoc est, tributarius. Vnde scribit Aulus Gellius:

Ventidium uelut parochum uictum sibi ægrè quæfisse.
 & erat parochorū magistratibus præbenda conducere.
 Horatius 1. Ser. Parochi qui præbent ligna salemq;. Idem
 in 2. Vertere pallor Tum parochi faciem. Inde est paro-
 chia, parochorum cōmunio. August. 14. de ciuitate: Fuit
 quidā nomine Restitutus in parochia Calameñ. eccl. non
 ut illiterati dicunt, parrochia per duplex r.

P A R O E C O S , est incola siue habitator in loco, &
 parœcia incolatus siue habitatio, à para quod est iuxta,
 & œceo habito. Pompon. de uerb. sig.l. pupillus. Incola,
 inquit, est qui in aliquam regionem domicilium suum
 contulit, quem Græci parœcon uocant.

P A R O P S I S , dis, genus est lancis grādioris, de qua
 in Euang. Qui intingit mecum manū in paropside. pro
 qua aliis Euangelista catinū posuit. Sene. in 5. de benefi-
 cijs: Sic paropsidem argenteā & auream dicimus. Iuuue.
 quam multa magnaq; paropside coenat. Martia. Cui por-
 tat gaudens ancilla paropside rubra Halecem. Pompo-
 nius de auro & argento legato.l. & si ueluti paropsi-
 das, tabulas, trullas.

P A S S V M , est uinum illud quod ex uinis paſſis con-
 ficitur. Hispani bastardo appellat. Seruius in illud Virg.
 secundo Georg. Et passo psythia utilior. Passum, inquit,
 ideo dicitur, quod ab igne patitur decoquendo: sed illud
 quod decoquitur, nō passum, sed defrutum aut ſapa dici-
 tur. Iuuuen. Passum & municipes Iouis aduexisse lagenas.
 Vlpian. de trit. & uino leg.l. si quis. Passum, inquit, niſi
 contraria mens fit intelligitur. Proculus in eo titul.l. qui
 uinum. Cui dulcia legata effent, omnia hæc esse legata,
 mulsum,

mulsum, passum, defrutum, & similes potiones.

PASTINARE, est agrum fodere, dictum uerbum à pastino, quod est ferramenti genus bifurci, quo plantae panguntur. autor Columella libro quarto de re rustica. Sed consuetudo quicquid emoti soli uineis preparatur, repastinatum uocat. Matthæi duodecimo: Vineam pastinavit homo, et sepem circundedit. Vlpianus libro 43. quod ui aut clam. l. semper. Is cui fundum pastinandum locaueras. Paulus de uerb. sign. l. impensæ. sicuti arbusti pastinatione ultra quam necesse fuerat.

PATER, præter notam significationem quam habet in promptu, significat etiam senatorem: nam senatores patres conscripti appellatur, illi propter ætatem, hi propter curā. hoc adnotauit ne quis decipiatur Accur si uerbis, in illud Iustiniani lib. 10. Institutionum, tit. quibus modis ius pat. potest. sol. Quem sibi princeps patrē elegit: id est, Senatorem.

PECVLATVS, furtum est rerum publicarum, cœptum dici à pecore eo tempore quo Romani nihil præterquam pecudes possidebant. Sallustius in Iugurtha: Peculatus ærarij factus est. hinc apud iurisconsultos in lib. dig. tit. est ad legem Iuliam peculatus.

PECVLIVM, uerbum quoque frequens in iure ciuili, ut ait Seruius in illud Virg. Nec spes libertatis erat, nec cura peculi. Est simpliciter patrimonium: ita enim maiores nostri dicebant à pecoribus in quibus eorum constabat uniuersa substantia, sed postea illud tantum appellari cœptum est peculium, quod seruus in potestate domini, & filius familiæ in potestate patris con-

stitutus possidet.

P E C V N I A præterea dicta est à pecude, quoniam, ut inquit Varro, à pastoribus horum uocabulorum fuit origo. Plinius libro 33. pecuniam accepisse nomen scribit à nota pecudis nummo impressa: sed iam pecunia appellatione omne illud continetur, quod pecunia mensurari potest. Paulus de uerborum significatione. l. pecuniae. Pecuniae, inquit, appellatione rem significari Proculus ait, hoc est, patrimonium. infra eodem titulo Vlpianus: Pecuniae, inquit, non solum numeratam pecuniam complectitur, uerum omnem omnino potentiam, hoc est omnia corporea.

P E C U S, pecudis, est omne animal quod caret ratione atque effigie humana, nam & de piscibus Horatius in primo Carminum dixit: Omne cum Proteus pecus egit altos Visere montes. Caius tamen libro nono digestorum, titulo ad legem Aquiliam. l. lege Aquilia. Seruis, inquit, nostris exæquiantur quadrupedes que pecudum numero sunt, & gregatim habentur, ueluti oves, capræ, boues, equi, muli, asini: sues etiam, sed canis inter pecudes non est.

P E D A M E N T U M, dicitur uitis fulcimentum. Varro in primo de re rustica: Quibus stat recte uinea, dicuntur pedamēta: que transuersa iunguntur, iuga. Vlpianus libro 47. de tigno iniuncto: Vineis, inquit, necessaria, perticæ, pedamenta.

P E D U L E S, calceatui aptæ fasciæ erant, quibus antiquiores utebantur. Plinius libro octavo, Mures ait, abrosisse Carboni imperatori fascias quibus in calceatu uteba

utebatur. Tales fascias Vlpianus crurules & pedules uocat, in tit. de auro & argento legato. l. argumēto. Fasciæ, inquit, crurules pedulesq; & pilea uestis loco sunt, quia partē corporis uestiūt. ubi crinales pro crurules legitur.

PER IVRARE, quoties in libris digestorum legitur est uitium scriptoris, quoniam in Pandectis Florentiis semper pro eo legitur peierare.

PELLEX, concubina est illius qui habet uxorem: eoq; distat à pallaca, quæ est concubina coelibis. dicta est autem pellex à pellicendo, quod uidelicet attrahat alli- ciatq; alterius uirum. Cui mulierum generi poena est à Numa Pompilio constituta hac lege: Pellex aram Iuno- nis nec tangito: si tanget, Iunoni crinibus demissis agnum foeminam cædito. Paulus de uerborum significatione. l. masurius. Caius, inquit, Flaccus scribit pellicem uocari, quæ cum eo cui uxor sit, corpus misceat, aut quæ uxoris loco sine nuptijs in domo sit.

PENARIA cella, & penarium, ut inquit Varro, locus est ubi penus reponitur atque adseruatur. Cicero quinto in Verrem actione: Cato sapiens Siciliam cellam penariam reipublicæ dicebat. Vlpianus titulo de penu le- gata. l. qui penum. Quæ horrei penarij uel cellæ penarie instituenda gratia habentur.

PENVS penoris, sive penus, us, est, ut ait Cicero in undecimo de natura deorum, omne illud quo uescuntur homines. Atque ut Phauorinus apud Gellium ostendit, penus est quod longæ uisionis gratia contrahitur atque recōditur: ex eo dictum quod non in promptu sit, sed in- tus reconditur, & habeatur penus. Apud Iurisconsul. tit.

est de penu legata, hoc est, ijs de rebus quæ adseruantur in penario ad longum tēpus: nam quæ ad breue, in promptuaria sunt cella, inde appellata, quod in promptu sit, quemadmodum penus in recessu interiori.

PENES præpositio, ut inquit Festus, differt ab eo quod est apud, quod apud personam tantum cum loco significat: ut si dicas, pecunia est apud me, possis id recte dicere etiam si tua non sit. Penes uero non tantum personam & locum designat, sed etiam dominium: ut si dicas, pecunia est penes me, significat quod est tui iuris ac potestatis. Vlpia. in tit. de uerb. signi. l. penes te. Penes te, inquit, amplius est, quam apud te est: nam apud te est, quod qualitercunq; à te teneatur, penes te est quod quodammodo à te possidetur.

PENICULVS, pictoris est instrumentum quo inducit in picturā colores: dicitur & penicillus, utrumq; per diminutionem ab eo quod est penis, hoc est, cauda inclinatum: nam in modum parue caudæ prominent setæ ex quibus fit peniculus. Plinius libro 35. Arrepto peniculo lineam ex colore duxit. Martianus in titulo de fundo instructo. l. pictoris. Peniculi, inquit, & cauteria & conchæ.

PERDVELLES, ab antiquioribus dicebantur, qui postea dicti sunt hostes: nam hostes dicebantur quos nunc uocamus peregrinos. Cicero in primo officiorum: Evidem illud animaduerto, quod qui proprio nomine perduellis esset, is hostis uocaretur, lenitate uerbi tristitiam mitigante. Caius in titulo de uerborum signific. l. Quos nos, inquit, hostes appellamus, ueteres perduelles appella-

appellabant. hinc perduellio, onis, pro ipsa in rempubl. aut in principe hostilitate eorum qui hostes patriæ iudicati sunt. Suetonius in Iulio: Subornauit qui Caio Rabirio perduellionis diem diceret. Perduellionis crimine primus omnium damnatus est Horatius, ob sororem interficētam, sed absolutus. Vlpianus in titu. ad legem Iuliā. l. is qui. Qui perduellionis, inquit, reus est, hostili animo aduersus rempubl. uel principem animatus est.

P E R G U L A, est mensa in qua opifices opera sua uendenda exponunt. Hinc Plinius scribit Apellem tabulas quas pingebat transeunti populo iudicandas in pergula consueuisse proponere. Vlpianus libro nono digestorum, titulo de ijs qui deiecerunt. l. si uero. Cum pictor, inquit, in pergula clypeum uel tabulam expositam habuisset, eaq; excidisset.

P H A R M A C U M interpretatur uenenū, quod tam Græcè quam Latinè medium indifferens est ad bonū & ad malum. Caius de uerb. sign. l. qui uenenum dicit.

P H I L Y R A siue philura, arbor est quæ à Latinis tilia dicitur. appellantur quoq; philuræ tunicula quedam intra philuræ arboris corticem: atque inde librariorum quoque chartæ ad scribendum philuræ dicuntur, siue illæ sint ex tilia siue ex quacunq; alia materia. Martianus de philologiæ nuptijs libro secundo: Rari uero libri in philyræ cortice subnotati. Herodianus quoque libro primo mentionem libelli facit è tenuissima philura. Plinius libro 13. Præparantur, inquit, ex papyro, chartæ diuisæ acu in prætenues, sed quamlatissimas philuras. Vlpianus titulo de legatis tertio. l. librorum appellatione.

Sive in philura, inquit, aut in uitellitia ut nonnulli consciunt.

P H I L I P P I, orum, colonia est Thraciae, sive Macedoniae, de qua Lucanus in primo Pharsaliæ: Vidi iam Phœbe Philippos. Extat epistola Pauli apostoli ad Philippenses. Philippensis coloniae meminit Iurisconsultus in titulo de censibus.

P I S T R I N V M dicitur locus sive machina in qua frumentum molitur: dictum à pinsendo, hoc est molen-do. & pistores qui molunt. & pistrinarij qui pistrini curam gerunt. Paulus de uerborum significatione. Pistrinum & horreum insulae dotali adiectum. in titulo quoq; de impensis.l.i. & sepe alias.

P I T Y O C A M P E, uermis est sive eruca in nucibus pineis: nam pitys est pinus, & campe eruca. Plinius libro 23. Pinorum, inquit, erucas, quas pityocampas uocant. Item libro 29. Eadem in pityocampis in pinea nascentibus, eadem bupresti similiter preparatur. Marcellus libro 48. ad legem Corneliam de ueneficis & sicarijs.l. eiusdem. ubi pro bupresti & pityocampis bubostrum & pityocarpas mendose legitur.

P L A G A E, sunt retia rariores maculas habentia. Virgilius quarto Aeneid. Retia rara plagæ, lato uenabula ferro. Vlpianus in titulo de fundo instruct. l. quæsumum. Aucupes, inquit, & plage huiusmodi instrumento continebuntur. Accursius plagas palos esse putauit, quibus retia fulciuntur.

P L A G I A R I V S, non tam eum significat, qui surripit seruos alienos, quod putauit Accursius, quam cum qui

qui liberum hominem in seruitutem trahit, qui que hominem emit, quem scit esse liberum, & qui liberum esse sciens uendit, aut eo utitur quasi seruo. Plagium uero est ipsa poena quæ plagiario infligitur. Martialis: Impones plagiario pudorem. Plagiariorū quoque meminit Paulus apostolus in prima ad Thimotheum epist. Apud Iurisconsultos titulus est de plagiarijs ad legē Flauiam.

P O L I O , onis, dicitur qui arma polit. Iulius Fir. lib. secundo: Mars, inquit, & Mercurius in decimo ab horoscopo loco poliones faciunt. Callistratus libro 50. de iure immunita. l. quibusdam.

P O L Y P O S V S , is dicitur qui polypo morbo labo= rat. est autē polypus, ut inquit Celsus lib. septimo, caruncula modò alba, modò subrubra, quæ narium ossi inhæret, strangulatq; hominem, maxime Euro aut Austro flante. Paulus quoque Aegineta: Polypus, inquit, tumor est præter naturam, in naribus consistens, à similitudine marini polypi nominatus, quod eius carni similis sit. Galenus libro tertio decameridon multa de origine & cura illius scribit. Vlpianus libro uigesimoprimo digestorum, titulo de ædili. edicto. l. Qui clavum habet, morbosus est, & polyposus.

P O L I N C T O R E S dicuntur funeris paratores. nam polincere est funus parare. Plautus in Penulo: Propter ea apud uos dico confidentius, quia mihi polinctor dixit, qui eum polinxerat. Idem in asinaria: Ecquis currit polinctorem accersere? mortuus est Demenetus. Vlpianus de institoria actione. l. quicunque. Si libitinarius, inquit, seruum polinctorem habuerit, isq; mortuum spoliaue-

rit, dandam in eum quasi institoriam actionem. Itaque non nihil interest, cum Libitinarij uideantur qui funus curant, polinctores qui efferunt.

P O P I N A, locus est ubi edulia esculentaq; parantur hominibus non satis honestis. Vnde Lucilius: Infamemq; inhonestam, turpemq; odiſſe popinam. Nonius: Quos nunc dicimus tabernarios à popinis, uel luxuriosos qui se popinis dedunt. de legatis tertio.l.cætera. Ad tabernas, inquit, uel popinas extenditur.

P O S T L I M I N I V M, ut inquit Festus, à post et limen componi uidetur: nam postliminio, inquit, receptus est is, qui cum extra limina, hoc est, terminos prouinciae captus fuerat, rursus ad propria reuertitur. Cicero tamen in libro Topicorum ex autoritate Seruij Sulpitij, in postliminio nihil esse putat nisi post, liminium uero nihil significare, sed tantum nominis esse productionem. ut timus in legitimus, et finitus, et tullium in meditullium. et subdit: Postliminio redeunt hæc, homo, nauis, mulus, clitellarius equus, equa quæ frena recipere solet. Vnde in libris digestorum titulus est de captiuis et postlimino reuersis.

P R A E S E S, is dicitur qui prouinciam armis tutatur, ne desciscat atq; rebellet, à dominio illius cui est subiecta. Sed quemadmodū Vlpia. in tit. de officio præsidis ait, ad illum pertinet potissimum, ut pacata et quieta sit prouincia quam regit. sic euangelista Pilatum Iudææ præsidem appellat, sub quo C H R I S T V S passus est.

P R A E M A T V R A, dicuntur poma quæ nondum uenerunt ad maturitatem. Luca. libro septimo: Ad præmaturas

turas segetum iejuna rapinas Agmina compulimus. Et sic per translationem mors præmatura dicitur, que uenit ante tempus. Gell.lib.19. Cum significamus coactus quid factum est festinatus, tunc rectius præmaturè id factum esse dicimus. Papinia.lib.45.dig.tit.de stipulatibus.l.liber homo qui bona fide. Decem, inquit, hodie dari spondes? dixi posse uel ab eodem die pecuniam peti, nec uideri præmaturius agi non finito stipulationis die. præmaturius exponendum est, id est, festinatus, ut apud Gellium.

P R A E T O R I V M , non solum est domus ubi Prætor habitat, uel ubi ius reddit, sed etiam regum, principum, & summorum magistratum. Vnde nauis præatoria, & cohors præatoria, & porta præatoria, id est, ad regem uel principem pertinens. Significat quoq; prætoriū, uilla in agro magnifice extuctam, in qua significatione accipitur apud Iuuenal. Criminibus debet hortos præatoria, mēs. Marti. Ad lapidem Torquatus habet prætoria, quartum. Sueton.in Caligula: In extuctionibus, inquit, prætoriorum atq; uillarum omni post habitatione nihil tam efficere cōcupiscebatur, quam quod effici posse negabatur. Nerat.lib.s.tit.de ser.ru.præd.l.r usti.præd. Vel cloacā, inquit, habere licere per uicini domum, uel prætorium, uel prætorium habere licere. Vlpia.de uerb.signific.l.ur bana. Sed et si fortè stabula sunt uel alia meritoria in uillis & in uicinis, uel si præatoria uoluptati tantum deseruentia, quia urbanum prædium non locus facit, sed materia. En quomodo utrobique prætorium prædificio in agro ponitur.

P R I D I E, cum accusatiuo & cum genitiuo construi-
tur: nam ut ait Prisci. temporalia & localia aduerbia in
præpositiones transferuntur, ut pridie calendas, & pridie
calendarum. Vlpia. lib. 24. tit. sol. matrimo. l. fructus. Si
mulier, inquit, pridie uindemias dotem dederit. Idem tit.
de testamentis. l. qua ætate. Si testamentum, inquit, pri-
die calendarum fecerit.

P R I M I P I L V S in bello dicebatur, qui quatuor
centurijs, hoc est, qui quadringentis militibus præerat.
Martia. Grata pudens meriti tulerit cum præmia pili.
Modest. lib. 27. tit. de excusat. l. non solum. Qui primipi-
lum, inquit, expleuit. & ibidē: Qui ad caligatas militias
& reliquas militauerunt. & in eodem tit. atq; eodem au-
tore. l. sed & primipilarij, inquit, ex constitutionibus im-
perialibus uacationem habent. Appellatur & idem pri-
mipilaris, ut de leg. iij. l. pater filium. Iulius, inquit, agrip-
pa primipilaris. Iustinia. lib. 12. codicis, de primipilo &
dignitate, & commodis primipilatus nonnihil differuit.

P R I N C I P I A, in castris dicebantur, in quibus prin-
cipes castra metabantur: nam ut inquit Varro de lingua
Latina, milites hastati dicti sunt qui primi hastis pugna-
bant, pilani qui pilis: principes qui principio gladijs. Inde
principalis porta castrorum dicitur, ut inquit Festus, quod
in eo loco est, in quo principes ordines tendunt, id est, tē-
toria figunt. & principalia in castris inde dicta, ut apud
Trogum lib. 11. Si principalia castrorum cerneret, senatum
te alicuius reipub. priscæ uidere dices. Sunt itaq; princi-
pia in acie, ubi consistūt milites, cognominati principes.
Liuius lib. s. ab urbe cond. Principia Latinorum protur-
bant

bant clamore sublato. Valerius de disciplina militari: Ad principia, inquit, per omne militiae tempus adesse. Terēt. in Eunicho: Tu hosce instrue, hic ego ero post principia. Martia.lib.49.de re militari.l. officium. Officiū, inquit, tribunorum est principijs frequenter interesse. Accursius principijs exponit, cum milites assumūtur, uel cū rixa aliqua nascitur. Sed nihil mirum est, reconditos sensus ignorasse, qui consuevit in manifestis cæcutire.

P R I V I L E G I A R I V S , is appellatur cui priuilegium aliquod est cōcessum, qui ab indoctis priuilegiatus dicitur: pari errore illi quod pro beneficiario, uocant beneficium: nam beneficiarius & priuilegiarius, ea figura dicuntur, qua donatarius, legatarius, testamentarius, depositarius. Vnde milites beneficiarij dicti, qui uocabāt officio. Festus, Vegetius, & Cæsar belli Galici ultimo commentario. Vlpia.lib.42.de priuil.cred.l.si uētri. Quorum pecunia ad creditores priuilegiarios peruenit. Et statim bis ponit creditores priuilegiarios. Idem lib.2. de pactis.l.rescriptum. An priuilegiarijs, inquit, absentibus hæc pactio noceat. Idem Vlp.lib.14.tit. quod cum eo qai in aliena potestate.l.sed an hic. Recte, inquit, dicetur occupantis meliorem esse conditionem, nisi quis priuilegiarius ueniat. Sed neq; priuilegium dicitur quod priuet legem, ut isti putant, sed quod sit lex priuata, hoc est, propria alicui in illius fauorem concessa.

P R O C U R A T O R Cæsar is, erat qui res Imperatoris procurabat. Refert Cornelius Tacitus, quòd Cladius Cæsar procuratoribus suis omne ius tradidit, parcmq; uim in rebus peragendis esse uoluit, ac si ipse sta-

tuisset. atq; ut simpliciter loquamur, Vlpiano lib.3. dig.
autore, procurator est, qui aliena negocia mandato do-
mini administrat. sed de officio procuratoris Cæsar is tit.
est in primo dig.lib. ubi Vlpian. ait, quæ acta & gesta
sunt a procuratore Cæsar is, sic ab eo cōprobari, ac si à
Cæsare gesta essent.

P R O M E R C A L I A, dicuntur quæ ut diuendantur
pluris, fuerunt empta. Gellius lib.4. Ex ijs inquit, quæ
promercalia & usualia. Columel.lib. primo: Aut anima
libus, aut rebus alijs promercalibus occupet. Idem lib.12.
de officio uillici: Pecuniam domini neq; in pecore, neq; in
alijs rebus promercalibus occupet. Paulus lib.25. dig.tit.
de impensis.l. quod sī. Quod si res, inquit, in quibus im-
pensæ factæ sunt, fuerint promercales, tales impensæ non
uoluptuariæ, sed utiles sunt.

P R O L Y T A E, Iustiniano autore, in procœmio dige-
storum, illi dicebantur scholares, qui quintum iam annū
iuri ciuili operam dederunt, quemadmodum appellaban-
tur lytæ, qui quatuor annos eidem studio incubuere, nam
quod legitur coloritæ, pro eo quod debuit esse prolytæ,
mendum est manifestarium, ex Florentinis illis Pandæ-
ctis deprehensum. Sed cur illi dicantur lytæ, id est, soluti-
hi uero prolytæ, id est, præsoluti, nondum mihi liquet,
nisi fortè hi sunt quos nunc uocant licentiatos: illi, quos
bacularios.

P R O M P T V A R I V M, cella est in qua reponuntur
edulia quæ ad usus cotidianos comparata sunt: eoq; dif-
fert à penario, ut in suo loco dictum est, cum sit penus, ut
Phauorinus ait, quod longe uisionis gratia conquiritur.

Apule

Apuleius in 1. de asino. Ex promptuario oleum unctui,
et linteae tereti. Hieronym. interpres in psalmo, Prom-
ptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud. Paul. tit.
de penu leg.l. nam quod. Si cui quæ in promptuario sunt,
legata sunt. Dicitur quoq; cella promptuaria, et pro-
mus dispensator. Omnia à promendo dicta.

PROM VLSIDARIVM, poculum est mulso bi-
bendo aptum. Mulsum autē, ut diximus, potus est ex mel
lis et uini cōmixtione cōcinnatus. Pompo. in tit. de auro
et arg. leg.l. et sī. Scutellas, inquit, et promulsidaria
contineri. repositoria quoq; continebuntur.

PRORETA, dicitur is qui nauis proræ præfetus
est, et est Græcū, nam proreus dicitur. Plaut. in Rudē.
Si tu isti nauis proreta es, ego gubernator ero. Pau.lib.39.
de public. et uectigal.l. cotem. Proreta, inquit, nautā ue.

PROSCAEНИVM, inquit Seruius in illud Virg. se-
cūdo Geor. Veteres in eunt proscænia ludi. est pulpitum
ante scænam in quo ludicra exercentur. Vlpia.lib.50. de
pollicitationib.l. de pollicitationi. Probè, inquit, faciet
Statius Ruffinus, si opus proscenij perficiat. Iustinianus
lib.11.codicis, tit. de spectaculis.l. si qua. Vel in theatri,
inquit, proscenij. Utroque Accursius nihil aliud quam
locum esse dicit.

PROSCINDERE terram, est illam uertere cum
primum aratur. Nam ad uernactum faciendū terra pri-
mum proscinditur: deinde offringitur, siue iteratur:
postea tertiat. Virg. 1. Georg. Et qui proscisso quæ su-
scitat æquore terga. Varro in primo de re rust. Terram,
inquit, cum primum arant, proscindere appellant: quod

LEXICON

iterum, offringere dicunt. Paulus titulo de uerborum significat. l. sylua. Noualis, inquit, est terra proscissa. non praecisa, quod delirat Accursius.

PROTHYRVM, autore Vitruvio, est uestibulum ante domorum ianuas, à pro quod est ante, & thyra ianua, aliquando etiam pro antepagamento, id est, ianuarum ornatu ponitur. Idem Vitruvius aliubi: Nos, inquit, prothyra appellamus, quæ Græcè dicuntur diathyra. VI pia. tit. de fundo instru. l. quæsitum. Prothyrum domus, si uelamen est, instrumento domus continetur. Accursius ægroti somnia narrans, prothyron à thyros quod est magister, deducit. Sed quomodo magister instrumento domus contineatur, ipse uiderit. Multo adhuc somniculosius in illud Pomponij de uerb. signific. l. statuae. Prothyrum quod in ædibus interdum fieri solet: Prothyrum, inquit, quia procul trahitur, quasi Latina dictio esset. Illud profectò simplicius, quod ingenuè fatetur se nescire quid prothyrum sit.

PROTOCOLON, interpretatur primum membrum, ut sit prima illa scriptio, quam in cōmentarij modum tabelliones scriptitant: quæ significantius commentationes, aut prototypa, aut archetypa dici possent. Codice titulo de tabellionibus. collat. 4. Ut protocola, inquit, dimittant in chartas.

PROXENETA, non ut uulgò legitur, proseneta, latine interpretatur mediator, id est, qui conciliat inter se ementes & uidentes, maxime hospites, unde nomen deductum est: nam xenos hospes interpretatur. Seneca in epist. Nolo proxenetæ nomen tuū iactent. Et Martialis: Vatinio

Vatiniorum proxeneta sartorum.lib.50.dig. de proxene
tis.l.si proxeneta.e& ibidem saepe.

P V B L I C A N O R Y M o r d o , quemadmodum Cicero
in multis locis scribit, Romæ fuit hominum honestissimo
rum. hi uectigalia publica conducebant, e& inde dicti. In
sacris literis publicanus nomen propemodū est infamiae,
propterea quòd qui portoria exigunt, odio sunt omni-
bus. unde Saluatori nostro uitio dabatur, quòd cum pu-
blicanis e& peccatoribus manducabat. Apud Iurisconsul-
tit. est de publicanis e& uectigalibus.

P V L M E N T A R I V M , dicitur à pulmento. Pulmen-
tum uero, ut ait Varro, dictum est, quod id edebant cum
pulte: est autem cibus solidior utrumque, siue illud sit ex
aquatilibus, siue ex terrestribus. Horat. 2. Serm. Pulmen-
taria quere sudando. Cato de re rust. Pulmentariū fami-
liae oleæ caducæ quamplurimum condito. Pau. tit. de fun.
instru. l. cum de lanionis. Sine his, scilicet patinis e& caca-
bis, pulmentarium coqui non potest.

P V S T V L A T V M argentum, dicitur, quod est pu-
rum e& absq; omni spurcitia. dictum pustulatum, quasi
purum putumq;. Pustula quoq; ipsa argenti puri massa
dicitur. Martialis: Et nimium felix pustula uincit ebur.
Idem: Nulla uenit à me argenti tibi libra pustulati. Sueto-
nius in Nerone: Nummum asperum, argentum pustula-
tum, aurum obrizum exegit. Alphenus libro decimono-
no, titulo locati e& conducti. l. in naue samphelli. Cum
argentum, inquit, pustulatum fabro daretur. Accursius
hallucinans uarijs modis, legit quasi is qui nihil certi ac
definiti tradit.

LEXICON

Q

QV A L L I, sunt canistra uindemie apta, siue ad cōportandas uvas, siue ad colandum mustum, ut uult Seruius, inde dicta. Ait nanq; in illud Virg.z. Geor. Tu spissos uimine quallos Colaq; praelorum sumo sis diripe tectis. Qualli sunt per quos uinum defluit, qui et ipsi à colando sunt dicti. Columella in horto: Ipse ferens olitor deductos pondere quallos. Et Cato de re rustica: Ad uindemiam, inquit, parentur qualla et sarcinatur. Ulpian. de fun.instru.l. instrumenta. Qualli, inquit, uindemiatorij exceptorijsq; in quibus uiae cōportantur.

QVINCI, æ, a, quemadmodum de binis et denis est dictum, nomen est diuiduum siue distributuum ad singulos tantum. Aphricanus lib.21.tit.de euictionib.l.si duos. Si duos, inquit, seruos quinis à te emam, et eorum alter euincatur et c. Accursius quinis pro bis quinq; exponit, falso nimirum interpretamento. aliud nanque est emere duos seruos quinis aureis, aliud bis quinque, id est, decem aureis: nam illud significat quod quenq; illorum emi quinque aureis diuisim, hoc uero quod ambos emi decem aureis coniunctim. Cui uero sensui magis accommodari debeant uerba legis, iuris consulti uiderint, nos sermonis Latinī puritatem inquirimus.

R

REFIGERE, est id quod fixum est labefactare atque conuellere: nam sunt uerba quædam quæ composta cum re uertunt significationem in contrarium. Virgilii sexto Aeneidos: Fixit leges pretio, atque refixit

fixit. Horat. j. Epist. Qui templis Parthorum signa refixit. Venuleius libro 43. quod ui aut clam. l. si uitem. Si fixeris, inquit, & ego refixerio. Paulus titulo de uerborum obligatione. l. inter. Tabulæ ait, refixa sunt. Venuleius tit. ad legem Iuliam peculatus. l. qui tabulam. Qui tabulam, inquit, æream refixerit. Tabulam æream Venuleius intelligit, in qua aliqua lex erat scripta, ut sic promulgaretur. Quod uero huiusmodi tabulæ essent æreæ, ostendit Ouidius in primo Metamorph. cum dicit: Nec uerba minantia fixo Aere ligabantur.

REPETVNDA RVM, uel de repetundis, accusatur quis uel damnatur, qui in administratione magistratus pecunias accepit, unde accipere non debuit. Neque habet alios casus quam genitium & ablatium numeri pluralis. Sallustius in Catilina substantium subintellectum expressit, dicens: Catilina pecuniarum repetundarum reus. Titulus est in libro digestorum 48. ad legem Iuliam repetundarum, de qua Martianus his uerbis scribit: Lex Iulia repetund. pertinet ad eas pecunias quas quis in magistratu potestatis ue curatione, legatione ue acceperit.

REPLVMBARI dicitur argentum, quoniam elaborati argenti partes non possunt consolidari, nisi interueniente plumbo: nam quemadmodum suprà diximus ferruminatione fieri per eandem materiam, ita nunc dicimus plumbationem fieri per aliam materiam, hoc est, per plumbum. Seneca in quarto naturalium questionū: Argentum, inquit, replumbatur, signorum argumenta soluuntur. Vlpia. de auro & argento leg. l. cum aurum.

An replumbari debeam cum sic appenduntur. Replumbari igitur est plumbum auferre.

R E S I P I S C E R E , est ex temporario furore in pristinum sensum redire. Liuius lib. 24. Si quis resipiscat & antiquam sanitatem recipiat . De uulgari & pupilla. l. ex facto. Desinere, inquit, ualere testamentum cum resipuisse.

R H E D A , uehiculi genus est. Quintilianus lib. primo, uocabulum gallicum esse putat: Plurima, inquit, Gallice ualuerunt, ut rheda, petoritum: quorum altero Cicero, altero Horatius utitur. Iabolenus libro 19. titulo locati & conducti. l. cum in plures. Pro sola, inquit, rheda portorium daturus fuerit.

R I V A L E S , dicuntur qui eundem riuum communē habent . Gellius libro decimotertio: Negotium quoque alicuius quod ei fortè de aquæ ductu cum riualibus est. Pompo. lib. 43. titu. de aqua cotidiana. l. hoc iure. Dum ne fundum, inquit, domino, aut aquarium riualibus deterris faciat. Per translationem riuales dicuntur, qui communem habent amicam. Iuuinalis: Non unus tibi riualis ditabitur hæres.

R O G A T I O , rogationis, pro eo quod est lex, propterea sic appellata, quod cum promulgatur, populus rogatur, uelit ne, & iubeat eam legem sanciri. Festus: Rogatio, inquit, est cum populus consultetur de uno pluribus ue hominibus, quod non ad omnes pertineat, & de una pluribus ue rebus de quibus omnibus sanciatur. Nam quod in omnes homines resq; populus sciuit, lex appellatur.

R V B R I C A , genus est terræ rubræ, que ad picturā solet accommodari. habetq; accentum in penultima. Horatius Sermonum libro secundo . Prælia rubrica picta aut carbone. Persius: Non secus ac si oculo rubricam dirigat uno. Quæ uero in iure ciuili & pontificio dicuntur rubricæ, tituli siue indices rubri, uel ex rubro, possunt rectius appellari.

R V D E R , ruderis, siue rudus ruderis, est purgamentum domus, siue putei, siue cuiuscunque rei quæ ex foribus purgari debeat. Columella in horto: Rudere tum pingui solido uel stercore aselli. Suetonius in Vespasia= no: Ipse restitutionem Capitolij aggressus ruderibus purgandis manus primus admouit. Vlpianus titulo de damno infecto. l. prætor ait. Neque dominus uelit rudera ege=rere. & in eodem titulo saepe.

S

S A C C A R I V S , dicitur baiulus qui sacco defert trans fertq; merces, aut aliquid aliud à loco in locum. Et saccaria negotiatio est dicta quæ circa saccos uersatur. Apuleius primo de asino: Operculas quas adhuc uegetus saccariam faciens merebā. Vlpia. in quadam lege. Si quid, ait, ex sacco saccarij excidiisset. Et est saccus idem ferè atq; ex eadem materia, qua sagum sagi.

S A C C V S sacci, & sacculus sacculi, pro nummoriū loculis accipiuntur plerunque. Plinius libro secundo: Aurum & æs & argentum liquatur in sacculis. Marti. Ex cuſi loculosq; & sacculum. Vlpianus libro 47. in titulo de furtis. l. vulgaris. Si quis, inquit, qui uiginti nummoriū

saccum deposuisset, alium saccū in quo scit triginta numeros esse acceperit. Et paulò post: Si quis, ait, surripuerit furto duos sacculos, unum decem, alterum uiginti numerorum. Idem in titulo de statu liberis. l. statu liberos. De cem, inquit, iussus erat dare, uiginti dedit, siue numeravit, siue in sacculis dedit.

S A C C U L A R I V S dicitur, qui saccis, id est, loculis quibusdam præstigias quasdā exercet, ut aliud fiat, aliud uideatur fieri. Vlpianus in titulo de extraordinarijs criminibus. l. saccularij. Saccularij, inquit, qui uetus in sacculis artes exercentes, partem subducunt, partem subtrahunt. Idem in titulo de effractoribus & expilatorib. l. j. saccularium pro fure qui in saccū res furto ablatas iniicit, accipere uidetur. Simili, inquit, modo saccularij & diætarij, erunt puniendi.

S A C R V M, ut Macrobius libro Saturnaliū pri-
mo, auctoritate Trebatij definit, est omne illud quod deo
rum habetur, idq; probat multis Virgilij carminibus. Iu-
stinianus libro secundo Institutionum: Sacrae, inquit, res
sunt, quæ rite per pontifices deo dedicate sunt. Martia.
quoque libro primo digestorum, titulo de rerum diuisio-
ne. l. in tantum. Sacrae, inquit, res sunt hæ, quæ publicè
consecratæ sunt, non priuatim.

S A G A R I V S, est uendor sagorum, de quo Iuuena.
dixit, An saga uendēdi nubat caupone relicto. Est autem
sagum textum ex lana caprina, aut hirca ex ouibus, idem
ferè quod saccus. Vnde sagarius, a, um, ad saga pertinēs.
Vlpian. lib. 14. titu. de tributoria actione. l. procuratoris.
Duas, inquit, negociationes, puta sagaria & lintheariā.

S A G M E N , inis, herba notissima est, non tamen sub hoc nomine, sed sub alio quo appellatur gramen siue uerba , Græcè agrostis , quæ uero Hispane dicitur uulgo uerba , ea Latine est uerbenaperica , & Græcē piste= reon . Liuius primo ab urbe condita : Sagmina , inquit, te rex posco . rex ait, puram tollito . feccialis ex arce gra= minis herbam puram attulit . & sequitur: Verbena ca= put, pilosq; tangens . Idem quoq; scribit Plinius libro 22 . Non aliunde, inquit, sagmina in remedijs publicis fuere , & in sacratis legationibus quam uerbenæ, certe utroq; nomine idem significatur, hoc est gramen ex arce cum sua terra reuulsum . Martia. libro primo de rerum diui. l. sanctum est . Sunt, inquit, sagmina quedam herbæ, quas legati populo Romano ferre solebant, ne quis eos uiola= ret: sicut legati Græcorum ferunt ea quæ uocantur cera= tia, id est, siliquas .

S A L G A M A , inquit Merula, appellantur quæcun= que conditanea ad uictum nostrum ex sale in uasis adser= uantur. Columella lib. 13. de re rustica . Locum & uasa idonea salgamis præparari iubet . Idem in horto: Tempo= re non alio uili quoque salgama merce . Condiebantur autem ex sale præter oleas asparagi, capparis, & tristes inule, ferulæq; minaces . In libro duodecimo codicis, titu= lis est de salgamo hospitibus non præstando . Ne quis, inquit, comitum, uel tribunorum salgami nomine, culci= tram, lignum, oleum, à suis extorqueat hospitibus . Accur= sius à sale & gamos compositum esse dicit, quod culci= tram interpretatur, quoniam, ut ait, propter nuptias culcitra est . Pulchra expositio, atque tali digna interpre

te, qui putet culcitram ob eam tantum causam paratam,
 & qui nulla cogente necessitate compositionem ex La-
 tino & Græco faciat. Est igitur sensus legis, quod cum
 parochi soliti sint præstare hospitibus salgamā, appella-
 tione salgami non debent ab illis exigi culcitra, ligna,
 oleum. Atqui ligna & sal solita esse præberi, testatur
 Horatius in primo Sermonum, cum dicit: Et parochi
 qui præbent ligna salemq;. Sed à sale appellatum esse
 salgamum, non est dubium. Sed appellatione salgami siue
 salis quid intelligi debeat, Imperator expreſſit.

SALIENS, tis, dicitur fistula pars illa unde aqua
 salit, quæ Græce appellatur Crunos. Vitruvius libro
 octavo: Athenis, inquit, usque ad portum Pyreum ducti
 sunt salientes, è quibus bibit nemo. Frontinus de aquædu-
 cib. Binos, inquit, salientes diuersarum aquarum acce-
 pere. Vlpia. lib. 19. dig. l. limes. Labra, inquit, salientes, fi-
 stulae quoque quæ salientibus iunguntur.

SALICUM, locus est ubi salices consitæ sunt, pro
 eo quod esse debuit, salicetum, ea forma qua à quercu
 fit querchetum, à lauro lauretum. Aliquando etiam pro
 ipsis salicibus accipitur. Virgilii in Bucolicis: Hybleis
 apibus florem depasta salicti. Et in secundo Georgi-
 corum: Glauca canentia fronde salicta. Iurisconsultus
 arborum furtim cæsarum. l. uitem. Arborum, inquit,
 appellatione uitem contineri plerique existimauerunt,
 hederæ quoque, arundines, & salictum. Pro loco uero sa-
 licum Columella libro primo: In prata & arua salicta q;
 & arundineta. Vlpia. tit. de fund. instru. l. quesitū. Arun-
 dineta, inquit, & salicta ante aquam cæsa sint.

SALIGNEVS, a, um, quod est ex materia salicis arboris notæ. Cato de re rustic. Si lapis non erit, particis saligneis. Ouid. octauo Meta. Lecto non indignanda saligno. Vlpia. Arborum furtim cæsarum. L. uitem. Sed & si quis saligneas uirgas instituendi salicti causa defixerit.

SALTVARIVS, inquit Valla, est custos saltus. Saltus uero dicitur ubi pascuntur armæta, feræq; uersantur. Iuris consultus tamen de legatis tertio. L. cum queritur. pro agri custode accepit. Neq; topiariū, inquit, ornandi, saltuarium tuendi fundi magis quam colendi causa paratum uideri. Item de fundo instr. L. instrumenta. Si uiridaria, inquit, sint, topiarij. Si fundus saltus pastionesq; habeat, greges pecorum, pastores, saltuarij.

SALVSTIANI horti, fuerunt Romæ, quorum Plinius libro septimo meminit. In conditorio, inquit, Salustianorum hortorū adseruabant. Aphric. de leg. j. l. idem Julianus. Si Salustianos, inquit, hortos, qui sunt Augusti.

SAPA, quod Grece tum hepsema, tum syreum dicitur, est cum mustum ad tertiam partem decoquitur. Plinius libro dicimoquarto: Syreum quod alij hepsema, nostri sapam appellant. Idem libro uigesimotertio. Vino cognata res sapa est musto decocto, donec tertia pars superfit. Marcel. Sapa, inquit, quod nunc mellaciū dicimus, mustum ad medianam partem decoctum est. Vlpianus de fundo instruct. L. que situm. Vas, inquit, æcum in quo sapa decoqueretur, & defrutum fieret, & ea que ad bibendum lauandumq; familiam paratur, instrumeti esse. Sapa, inquit Accursius quiddam quod fit ad potandum, dicta quasi parum saporis habens.

SARCINATORES, & Sarcinatrices, dicuntur autore Nonio, qui pannos, siue ex pānis uestes consuunt. Plautus in aulula. Petunt fullones, sarcinatores petunt. Lucilius: Sarcinatore ē esse summum, suere centonē optimē. Vlpianus libro 47. tit. de furtis. l. itaq; fullo. Itaq; uel sarcinator, qui polienda uel farcienda uestimenta accipit. In alia quoque lege. Et ancillarum, inquit, maxime si qua sarcinatrix erit.

SARCOPHAGVS, lapis est qui peculiariter hoc habet, ut carnem ex cadaueribus exedat, dictus à sarkos, quod est caro, & phago comedo. Plinius libro 36. Sarcophagus lapis est, qui fissili uena scinditur, corpora defunctorum condita in eo absuntur. Celsus libro quarto: Lapis qui carnem exedit, quem sarcophagon Græci uocant. Vnde & pro sepulchro quod ex eo lapide fieri consuevit, plerunque ponitur, sed & pro sepulchro ex alia quavis materia. Iuuenalis: Sarcophago contentus erit. Modestinus de alimentis & cibarijs legatis. l. libertis. Ad sarcophagum, inquit, meum, memoriam quotannis celebrent. Marcellus tit. de religiosis. l. funeris. Si qua, inquit, uestiaria sunt. uel sarcophagi.

SARCVLVS, li, uel sarculum, li, instrumentū est quo sata sarruntur, id est, herbis internascentibus purgantur. Iuuenalis: Ne marræ ac sarcula desint. Aliquando simpliciter pro instrumento fossorio accipitur, ut apud Horatium in primo carminum: Gaudentem patrio findere sarculo Agros. Vlpianus de fundo instruct. l. instrumēta. Ligones, inquit, sarculi, falces putatoriae, bidentes. Accursius multipliciter exponit.

SARDONYX, ychis, lapillus est unus ex ijs qui in precio habetur, referens colorem Sardij & Onychis, ex quibus uidetur compositum esse nomen. Onyx autem lapis est quē uulgas Corneolam appellat. De Sardonyche Plinius lib.37. multa scribit. Vlpi.lib.48.tit.de bon.dam. l.diuus. Si damnatus, inquit, in digito habuerit aut sardo nycha, aut aliam gemmam magni precij.

SARMATÆ, siue Sauromatæ, nam utroq; modo appellantur, populi sunt septentrionales, alteri in Asia, alteri in Europa. nam duplex est Sarmatia. Luca.in 3. Et iuncto Sarmata uelox Pannonio. & ibidem: Affinis Sarmata moscho. De auro & arg. leg.l.argumē. Sunt, inquit, nationes quædam quæ pellibus utūtur, ueluti Sarmatarū.

SATIVS, pro eligibilius atq; melius, aduerbium est comparandi ab eo quod est satis. Iuue. Hoc satius quam si dicas sub iudice uidi Quod non uidisti. Vlpianus de fidei= commis. liber.l.si debitor. Satius est eum qui agnouit le= gatum onerari.

SATRICVM, urbs fuit antiquissima Italiæ, de qua Liuius lib.28. Satrici matris matutæ de coelo tacta ædem. Florus de bello latino: Satricum atque Corniculum quis credat? tunc prouinciae fuerunt. Scæuola tit.de leg.3.l.pa= tronus. Fundum, inquit, Satricanum in regione Nisana.

SCAENA, ut inquit Seruius, in illud Virg.1. Aeneid. Tum syluis scena coruscis Desuper. potest in umbratio interpretari: apud antiquos enim theatalis scena parietem non habebat, sed de frondibus arborum umbracula querebat, postea tabulata cœperunt componere in mo= dum parietis. Vlpia. de ijs qui notantur infamia. l. quod

prætor. Qui in scænam, inquit, prodierit, infamis est. Et subdit: Scæna autem est, ut Labeo definit, quæ ludorum faciendorum causa quolibet loco ubi quis consistat moveatur, spectaculum sui præbitura. Inde ludi scænici dicti, qui in scæna repræsentabantur. Sed definitio Labeonis de scæna uersatili intelligenda est, de qua Virg. in 3. Georg. Vel scæna ut uersis discedat frontibus. De scæna uersatili Plinius & Valerius. Inde dicti ludi scænici, qui in scæna repræsentabantur, quorum fit mentio à Iurisconsultis frequenter.

S C A E V A , dicitur qui manu sinistra perinde ac deextra utitur, nam scæuos græcè, sinister interpretatur. hinc Romanorum cognomina. Hinc Scæua miles ille Cæsarius, qui bello ciuili fortiter dimicans, pro munitione cæsus est, & Scæuolarum nobilissima familia. Vlpia. de ædilitio edicto. l. qui clauum. Scæuam, inquit, non esse morbosum.

S C A N D U L A R I V S , est faber lignarius qui scandulas facit. Sunt autem scandulae ex ligno assulatim deserto. Plinius libro 16. Scandulae è robore aptissime. Vitruvius libro 2. Scandulis robustis aut stramentis. Vegetius lib. 2. de re militari: Tempore hyemis de tegulis uel scandulis porticus tegitur. Inde scandulare, quod scandulis constat. Apuleius tertio Meta. Iam uecors animi tectū scandulare concendit. Scandulariorum meminit Iurisconsultus de iure immunitatis. l. quibusdam.

S C A P H A , nauigij genus est minusculum, ueluti monoxylon, hoc est ex uno solidog; ligno excavatum, ad quod allusit Virg. in primo Georg. cum dixit, Cauat arbore lntres. Et est ferè quæ deputata est maioris nauis ministratio

sterio, & quæ pro tempore nunc ex naui deducitur, nunc in nauem subducitur. Dicta est autem scapha à scapro, quod est cauo siue fodio. Labeo titulo de fundo instru. l. si nauem. Scapha, inquit, nauis, nō est instrumentum nauis.

S C A P H I V M, uas est in quod uentris fordes excipiuntur. **Martialis**: Qui mentora frangis In scaphium moechæ Sardanapale tue. **Iuuenalis**: Et ride scaphium positis cum sumitur armis. **Vlpia**. in tit. de auro & arg. leg. l. **Quintus Mutius**. Argento autem legato non puto uentris causa habita scaphia contineri, quia argenti numero non habentur. **Accursius** scaphium genus cinguli esse dicit, & uentris causa exponit, quia corrigia est pro uentre sustentando, quasi non ex auro etiam scaphia fieri consueuerint, dicente **Martial**. Ventris onus misero, nec te pudet excipis auro.

S C O R T V M, est meretrix à uiris plurimum attreftata, & cuius nimio coitu genitalia ad corij duriciem obcalluerunt indurueruntq;. **Festus Pomp**. Scorta, inquit, meretrices, quia ut pelliculae subigantur: omnia nanq; ex pellibus facta, scortea appellantur. **Iulianus lib. 41. tit. proemptore**. l. si quis scorto, inquit, daturo pecuniam seruos emerit.

S C R V P V L V S, siue scrupulum, lapillus est in forma diminutionis à scrupo, quod est lapis asper. Aliquando tamen accipitur pro 24. parte unciae, à Græcis id pondus gramma dicitur. **Priscia**. de ponderib. Semioboli duplum est obolus, quem pondere duplo Gramma uocant. **scrupulum** nostri dixerunt priores. **Iustinianus libro 11. Codicis titulo de metallarijs**. Octonos, inquit, scrupulos in baluca.

hoc est tertiam unciae partem: quoniam, ut diximus, uncia quatuor & uiginti scrupulos continent.

S C R U P U L O S V s,a,um, accipitur pro scrupulis hoc est asperis lapillis plenus. Unde res difficiles scrupulose dicuntur, & scrupulositas, illa difficultas, atq; examinis scrupulosa subtilitas. Vlpi.lib.28.tit.de iniusto testamento.l.posthumus. Licet iuris scrupulositate nimiaq; subtilitate testamentum ruptum uideatur.

S E B A S T A N I, siue Sebastiani, populi sunt Sebastiani urbis incolae, quo nomine duas urbes legimus, alteram Cappadociae, & alteram Samariae in Palæstina Iudea, quæ in honorem Augusti Cæsaris, qui grecè sebastos, Sebastianus est cognominata. De utra tamen illarum in tit. de ann.leg.l.liberto.Iurisconsultus intellexerit, nō liquet, neq; multū refert, cum dicit patriæ suæ ciuitati Sebastianorum.

S E C U N D U M præpositio, multas habet significations, inter quas ex illam, quod aliquando accipitur pro eo quod est pro. Gell. Sim uero secundum te iudicatum erit, id est, pro te, id est, ut uulgò loquuntur, in fauorem tuum. Idem lib.13. Illi unde petitur crederet, & secundum eum iudicaretur. Aliquando ponitur pro iuxta. Luca.in 8. Secundum Aemathiam lis tanta datur. & Virg.3. Geor. Et plena secundum flumina. Vlpi.tit.de præscriptis uerbis.l.duo. Duo, inquit, secundum Tiberim cum ambulant. Papinianus lib. 43. tit.de via publica.l.aediles. Eas, inquit, quæ secundum ciuitatem sunt vias.

S E D U L A R I V M pro lectica siue sella, uidetur accipere Iurisconsultus in titulo de supellecili legata.l.instrumenti . cum dicit Rhedæ & sedularia: nam sellam à sede

sede dici d, mutata in l, omnes grammatici testantur, selam autem accipi manifestum est. lege utroque.

S E L I N I S, nomen est duarum ciuitatū, altera namq; est Ciliciæ, de qua Lucan.lib.s. Quo portu mittitq; ratiest recipitq; Selinis. Altera Siciliæ de qua Virg.3. Geor. Palmosa Selinis. de hac Iuriscon.in tit.de censib. In Sicilia, inquit, Selinis & Traianopolis.

S E L L A pro lectica siue pro parte lecticæ in qua sedet qui lectica uehitur, nam Iuuenia. de eadem re sellam & lecticam dixit: Centum, inquit, quadrantes lectica petit. & paulò post: Ostendens uacuā, & nudam pro coniuge sellam. Paulus de seruitutibus rusticorum prædi.l. qui sella. utrungq; coniunxit. Qui sella, inquit, aut lectica uehitur, ire, non agere dicitur. quod quām inepte ab Acurcio exponatur, in uerbo lectica diximus.

S E M I S semiſſis, pro solidi, hoc est aſſis dimidio : ut si quis ex semiſſe relictus sit hæres, intelligendum est dimidium hæreditatis illi debere cedere. Labeo ti. de uulgari ſubſtitutione.l. si pater. Vt unus, inquit, ſemis apud te maneat. & ibidem.l. & ſi. Per bonorum poſſeſſionem ſemis ei fit ablatus.

S E M I S S E S uſuræ, quæ dicātur, & quæ trientarie, primus omnīū ostendit Hermolaus Barbarus, uir omnīū meo iudicio nostri ſeculi eruditissimus: is enim in ſecunda æditione caſtigationum Plinianarum libr. 14. in illud, uſura multipliſata ſemiſſibus: ex autoritate Columelle, atq; ipsa ratione & æquitate quæ omni autoritate præſtantior est, manifeſte demonstrat, uſuras ſemiſſes eas eſſe, quæ ex centenis nūmis redduntur quotannis, habita rā

tione non ad centum, sed ad duodecim uncias, quæ assēm
constituant. Tridentarias uero usuras quæ ex centenis red-
dunt quaternos nūmos. Quadrantarias quæ ternos. De
semisib⁹ usuris dixit Plinius. Usura multiplicata semis-
ib⁹, quæ ciuilis ac modica est. Quod si ex tantū quot-
annis quinquaginta redderentur, esset profecto inciuilis
& iniqua: tanto mitiores quæ trientes & quadrates ap-
pellantur. De tridentaria usura Capitolinus in Alexādro
scripsit, exercuisse illū tridentariū fœnus ut æquissimum
& leuisimum ad usum reipublicæ de hac quoq; scribit
Paulus, in titu. ad legem falcidiam. l. si hæres. Si reipubli-
cæ, inquit, in annos singulos legatum sit, cum de lege fal-
cidia queratur, Marcellus putat tātum uideri legatum,
quantū sufficiat sorti ad usuras trientes eius summæ quæ
legata est colligendas. Est sensus legis. si reipub. legati es-
sent in annos singulos quater mille nūmi ex centum mil-
libus nūmorū, quibus æstimatur hæreditas, quaterni mil-
leni colligerētur quotannis usuræ trientis nomine. Quod
si ut isti legum interpretes putant, usura triens esset non
quatuor de centum, sed triginta tria, sequeretur hoc in-
commodum, quòd si hæreditas centum millium nummo-
rum foret, & ex ea in annos singulos uiginti quinque le-
garentur, quis tam stupidus, tamq; nullo sensu talem hæ-
reditatem adire uellet, quæ quarto demum anno sit absu-
menda, & obligatio nihilominus legati tota maneat.
Hoc legum interpretes non considerantes omnia miscent
atque perturbant, neque tamen enatant, aut aliquid cer-
ti enunciant. Accursius in primis, qui exemplo quod po-
nit exponendo legem, omnino fatetur se ignorare quid
sit

sit usura triens. Sic etiam intelligendum est, quod Scæ-
uola lib. 22. titu. de usuris. l. qui semisses . scribit : Qui se-
misses, inquit, usuras promisit per annos singulos & mi-
nores præsttit, hæres creditoris semiſſes, petit ex c. Sed
ut liquido ante oculos ponamus, quid per usuras semiſſes
intelligendum sit, libuit ad uerbum transferre quod scri-
bit Columel. libr. 4. de re rustica. Vinitor, inquit, licet sit
emptus sex uel potius octo millibus sestertijs, tum ipsum
solum octo iugerum totidem millibus nummorum par-
tum, uineasq; cum sua dote, id est, cum pedamentis &
uiminiibus bimis millibus in singula iugera positas duco.
Fit tum in assem consummatum precium sestertiorum
29. millium. Huc accedunt semiſſes usurarum sestertia
tria millia & quadringenti octoginta nummi biennijs
temporis, quo uelut infantia uinearum cessat à fructu. fit
in assem summa sortis & usurarum triginta duorum
millium quadringentorum octoginta nummū. Quod
quasi nomen si ut fecerat cum debitore, ita rusticus
cum uineis fecerit, eius summae ut in perpetuum prædi-
ctam usuram semiſſiu dominus constituat, percipere de-
bet in annos singulos mille nongentos quinquaginta se-
stertios nummos. Ex his Columellæ uerbis euidentissime
colligitur ex usuris semiſſibus non quinquagenos de cen-
tenis, sed senos duntaxat in annum redire creditoris
bus, sicuti quaternos ex trientibus, & ternos ex qua-
drantibus.

S E P T A, oppidum est Aphricæ Mauritaniae, ex ad-
uerso Mellariæ positum, quæ nunc Tarifa, illud Cepta
uulgò dicitur. In codice ti. de officio prætoris Aphricæ. l.

in nomine domini. Iubemus, inquit, in traiectu qui est circa Hispaniam, qui Septa dicitur.

S E P T V M, quod est à sepiendo dictum, complura significat: nam septa dicuntur quæ sunt munita siue lapidibus siue formaceis parietibus, hoc est terra pavita, siue ex lignis, siue etiam ex uepribus & spinis. Hinc dicta Romæ septa in campo Martio. Hinc septa à Iurisconsulto appellantur quæ sunt opposita ad fossas inciles, ne aqua fluminis euagetur. Vlp. libr. 40. titu. de riuis. l. j. Septa sunt, inquit, que ad incile opponuntur aquæ deriuandas compellendæ ue ex flumine causa, siue linea siue lapidea sint.

S E R I A, uas est fictile uino alijs' ue rebus adseruandis aptū. Persius: O si sub rastris crepet argenti mihi seria dextro Hercule. Inde per diminutionē idē autor deduxit seriolā. Vlp. in ti. de uerb. sig. l. Vinaria dolia, inquit, & serias tādiu in ea causa esse, quādiu uinū cōtinerent.

S E R I C V M, quēadmodū diximus in uerbo bombycinus, lanæ genus est, quod apud Seras Indos ex arboribus depeccitur, non illud quod uulgo creditur. Hora. in Epodo: Inter sericos iacere puluillos amant. Vlp. ti. de au-ro & argento leg. l. uestis. Vestimentorum, inquit, sunt omnia lanea, linea, uel serica, uel bombycina.

S E S C V N C I A, est uncia cum dimidia. Plin. in calce libri 35. Fastigium, inquit, seruari in pedes denos fescunciamq;. Inde fescunciale quod fescunciam cōtinet. Pli. li. 13. Crasitudine, inquit, fescunciali. Vlp. in ti. de legatis præstādis. l. filium. Ut partis, inquit, dimidiæ quartam. id est, dimidium totius assis fescunciam retineat. quarta nanq; pars

*pars tres uncias continet. igitur dimidium quartæ fescun
cia est, id est, uncia & semis.*

S E S T E R T I V S nummus duos asses cū semisse ua=lebat : unde dictus *sestertius* quasi semisse dempto de tri bus. Assis autem non semper in eodem ualore perstitit : nam as Seruio Tullo rege Romanorum pondere duodecim unciarum percussus est, primum sub nota pecudis, quod unus as pecude permutabatur. unde & pecunia di-cta. Postea uero primo bello Punico sextātario pondere percussus est as: deinde secundo bello Punico unciales asses facti, atq; deinceps paulatim principes imperatoresq; assium pondus ualoremq; imminuere, in tantū ut Saluatoris nostri ætate asses uix semunciales essent. *Vn-*de Matthæi cap.x.. Non' ne, inquit, duo passeres asse ue-neunt? quod & Marcus alijs uerbis idem significantibus dicit: Non' ne quinq; passeres ueneunt dipondio? quod ui delicit dipondius duos ualebat asses. Si igitur de *sestertij* ualore quispiam quereret, non possemus simpliciter re-spondere, cum assis ualor uarijs temporibus sit uariatus: semper tamen ualuit duos asses cum semisse. Accursius in codice Iustiniano, tit. de donationibus.l. uerba superflua. ingenue fatetur se nescire quid sit *sestertium*.

S Y C O M O R V S, *ficus* est Aegypti peculiaris. La=tinè interpretatur *ficus* fatua, habet enim ficos nostris non absimiles, insulsas tamen. Eius arboris meminit Iuris=consultus titulo de extraordinarijs crimi. l. saccularij. Si quis, inquit, arborem sycomorum exciderit; nam & hæc res uindicatur extra ordinē non leui poena, idcirco quod hæ arbores colligant aggeres Niloticos.

S I G I L L U M , est parua statua , quoniam signum pro statua plerunq; accipitur. Ouidius in primo de arte: Siue erit ornatus non ut fuit ante sigillis. Aphricanus de legatis primo.l.cætera. Vel singula sigilla adæquata legari posse . Item Vlpianus titulo de fundo instructo . l. quæstū. Sigilla, inquit, & statuae affixæ nō continetur. Accursius annulos nescio quos ferreos interpretatur.

S I G N A T O R , ut autor est Pedianus, erat qui testamento aut alijs instrumentis & contractibus nomen suū subscribebat. Sallustius in Catilina: Ex illis testes signatoresq; falsos commodare. Iuuenalis: Signator falso qui se lautum atq; beatum. Vlpianus titu. quemadmodum testamenta aperiātur.l.cum ab initio. Cogat, inquit, signatores conuenire, & signa sua recognoscere.

S I G N I N V S , a,um, à Signia urbe Campaniæ. Vnde pira signina Iuuenali, & uina signina Martiali, & stratura siue opus signinum , quod ut scribit Plinius libro 35. conficitur fractis testis contusis calce addita. Columella libro primo, uelut signinum opus pilis condensatur. operis quoque signini intrita quomodo fiat, Vitruvius libro octauo exponit . Vlpianus in titulo de riuis.l. prima. Si quis, inquit, terrenum riuum signinum facere uelit. ubi pro signino signatum mendoſe legitur in codicibus antiquioribus . Qui uero non intelligebant quid signinum aut signatum esset, in ciliceum commutarunt. in archetypis tamen Pandectis Florentinorum signum habetur.

S I L I G I N A R I V S , est custos filiginis, id est, horrei in quo filigo adseruatur . Est autem filigo frumenti quoddam

quoddam genus candidissimi. aliquando siligo pro farina purgatissima atque ipsis tritici delitijs accipitur. Plinius libro 18. Siliginem dixerim proprie tritici delitias. Celsus libro secundo: Ex tritico, inquit, firmissima siligo. Vlpia. in titulo de furtis. l. si quis uxori. Si siliginario, inquit, quis dixerit, ut qui nomine eius siliginem petisset. Item Julianus titulo de negotijs gestis. l. ex facto.

S Y N T H E S I S, inter alias significationes designat etiam genus quoddam uestis duplicitis, que sit alio nomine Abolla. Martia. Synthesibus dum gaudet eques dominusq; senatus. Idem alibi: Sic micat innumeris arcula synthesibus. Scæuola titu. de auro & argento legato. l. titio. Ex synthesi, inquit, tunicas duas & palliola.

S I Q V I S, generis tantum est masculini, quia foeminae propriam habet terminationem. ea est: si qua. Iurisconsultus tamen de uerborum significatione. l. uerbum si quis. Si quis, inquit, tam masculos quam foeminas complectitur.

S I S T O, fistis, uerbum est aliquando absolutum, pro eo quod est sto stas, ut apud Virgilium primo Georgorum, Sistunt amnes, terræq; debiscunt. aliquando actuum, significatq; statuo statuis. Idem quarto Aeneid. Et sistere flumina uidi. & illud ex euangelio: Ut sisteret eum domino. in hac significatione accipitur apud Iurisconsultos iudicio fisti, & iudicatum solui. fisti pro statui & representari ponitur.

S I T V L A, urna est aquæ ex puteo hauriēdæ accommodata. Plautus in amphytrione: Si fistulam iam cepero, illi puteo animam omnē traxero. Hiero. quoq; Esaiæ 40.

Ecce gentes quasi stilla situlae reputatae sunt. in tit. loca=ti. in. l. qui fundum. Rota quoq; per quam aqua trahe=retur, nihilo minus ædificij est quam situla.

S I T V S , us, pro squallore siue incultura cuiusque rei, dictus à desinendo, quia ea quæ deseruntur ex negligenzia redduntur inculta. Virgilius primo Georgicorū: Et segnem patiere situ durescere campū . Idem in sexto Aeneidos: Per loca senta situ. quod Seruius pro lanugine & squallore exponit, quæ fit in locis sole carentibus. Vlpia. libro 37. de bonorum posseß. sec. tab. l. j. Vetusta=te, inquit, uel situ putrefactum.

S M Y R N A à Græcis appellatur, quam nos myrrhā odoratam dicimus. Lucretius lib. secundo: Cōtentus odor Smyrnæ mellisq; sapores. apud Galenum quoque inter=pres semper smyrnam uerbum Græcum pro myrrha re=liquit. Apud Martianum titu. de publican. l. interdum. sinura pro smyrna mendose legitur.

S O D A L E S , dicuntur qui sunt coniuiorum parti=cipes. fuit & Romæ collegium sodalium, de quo Cicero in Catone maiore: Primum, inquit, semper habui soda=les: sodalitates autem me Quæstore constitutæ sunt sa=cris Idæis Magnæ matris acceptis, epulabar igitur cum sodalibus omnino modice. huiusmodi autem sodalitates à Græcis phratria dicuntur, de quibus Aristoteles in Politi=cis. Erantq; plerunq; inhonestæ. Gellius libro 19. Adole=centem, inquit, Taurus à sodalibus coniunctuq; homi=num scænicorum abducere uolens. Caius libro 48. de col=legijs illicitis . Sodales, inquit, sunt, qui eiusdem collegij sunt, quam & Græci phratriam uocant, & hæc uide=tur ex

tur ex Solonis lege translata esse. nam illicita est eadem.

S O L I D V S , a , um , dicitur quod integrum est , neq ;
habet inane quicquam , aut parte aliqua fraudatum non
est . Hora . primo Carm . Aut partē solidō demere de die .
Vlpianus de fideicōs . liber . l . ergo . De solidō , inquit , sic
accipere debemus de sorte & de usuris .

S P H A E R I S T E R I V M , locus est ubi pila luditur :
nam sphēra pila interpretatur , & sphēristes qui pila lu-
dit . Sueto . in Vespasiano : Fauces , inquit , ceteraq ; mem-
bra sibimet ad numerū in sphēristerio defricaret . Plin .
in episo . Apodyterio superpositum est sphēristerium .
Lampridius in Seuero scribit eum dedisse operam sphē-
risterio . Vlpia . lib . 17 . in titu . mandati . l . si quis mihi . Hy-
pocausta , sphēristerion , & quedā ipsius ualetudini apta
sua impensa faceret . Accur . uelut oestro quodā percussus
diuinat sphēristerion esse locum amoenum herbis .

S P I C A nardi , quæ spica quoq ; cilissa uocatur , Græ-
cè dicitur stachys nardi , de qua inter cetera iurisconsul-
tus meminit in titulo de publicanis . l . interdum . Nardi
stachis , inquit , id est , spica nardi .

S P V R C O spurcas , præter eam significationem quā
habet in promptu , significat etiam uinum aqua diluere :
quoniam ut ait Festus Pompeius , spurcum uinum diceba-
tur , quod erat aqua mixtū . Vlpianus ad legē Aquiliam
l . si seruus . Qui uinum , inquit , spurcauit , uel acetū fecit .
Sed & aquæ dicuntur spurcarī , cū corrūpuntur aliqua re
quæ illas uitiet iniecta . Paulus de extraordinarijs crimi-
nibus . l . j . Si aquas , inquit , spurcauerit .

S P V R I V S dictus est , qui Græcè dicitur nothus . sic

appellatus, uel quasi sine patre, uel ab eo quod est Græcē sporon, quod significat pudenda, nam sporos est semen. In primo Institutionum libro, in titulo de nuptijs, mendum est manifestū, spadon, pro eo quod esse debuit sporon. Solent, inquit, filij spurijs appellari à Græca uoce spadon. tu lege sporon.

S T A B U L A R I V s, is dicitur qui mercede in tabernam meritoriam uiatores excipit, qui caupones quoque dicuntur. Apuleius in primo de asino. Precio mansionis stabulario persoluto uiam capeſſimus. Idem in eodem, stabulum pro ipso loco diuersorij: Ianitor, inquit, pone stabuli ostium humi cubitās. Vlpianus titulo de iniurijs, Ad meritoria, inquit, uel stabula non pertinebit. Vlpia. lib. tertio, tit. de ijs qui notantur infamia. l. Athletas, puta, inquit, si caupo fuit uel stabularius.

S T A T I O , onis, aliquando accipitur pro uigilia, ut apud Ouidium primo Metamorphos. Atq; omnes in statione manebant. Modestinus titulo de re militari. l. deser torem. Qui stationis, inquit, munus reliquit. Hinc milites stationarij dicti qui sunt uigilijs deputati. Vlpianus titulo de officio præfeti urbis. l. omnia omnino. Milites, inquit, stationarios habere ad tuendam popularium quietem. Aliquādo statio accipitur pro portu in quem se recipiunt naues, aut ex tempestate, aut negotiandi gratia. Virgilius tertio Aeneidos: Nunc tantum sinus & statio male fida carinis. Idem in quarto Georg. Deprensis olim statio tutissima nautis. Vlpia. titu. de fluminibus. l. ait prætor. Stationem, inquit, dicimus à stando, is igitur locus demonstratur ubi naues stare possunt.

STELLIONATVS crimen, latissime patet, de quo apud Iurisconsultos titulus est, atq; ut semel dicam circa quod genus criminis lex stellionatus ueretur. Vlpianus breui ostendit, dicens quòd ubique crimen nomine caret, illic stellionatum ob ijsimus. dictus est stellionatus à stellione animali uenefico, atque hominum generi inuidente, quippe qui cum intelligat exuicias multis morbis esse remedio, cum primum illas deponit, illico deuorat. Plinius lib. 30. de stellione: Nullum, inquit, animal fraudulentius inuidere homini tradunt. inde stellionum nomen in maledictū translatum, à Græcis dicitur Ascalabotes: Aristoteli Colotes. uulgo persuasum est esse Tarrantulam bestiolam in Apulia notam.

STYPTERIA Græcè, Latinè interpretatur alumen, quo uerbo uititur sāpe Galenus, uel potius Galeni interpres: dictaq; est stypteria à stypto, quod est astringo, quoniam alumén uim habet astringendi. Vlpianus titulo de rebus eorū qui sub tutela. l. sed si. Si lapidicinas, inquit, uel quæ alia metalla pupillus habuerit styptericæ uel cuiuslibet alterius materiæ.

STIPVLO R stipularis, uerbum frequens est apud Iurisperitos, significatq; promittenti assentire: & ferè ad aliquid sunt promitto, & spondeo, ei quod est stipulor. ut si dixero, promitto tibi centum aureos, tu respondebis, stipulor à te centum aureos. Hinc nascitur contractus stipulationū sponsionumq;. Seruius Sulpitius in libro quem scripsit de dotibus, citaturq; à Gellio libro quarto Noctium Atticarum: Qui uxorem, inquit, daturus erat, ab eo unde ducenda erat, stipulabatur eam

in matrimonium ductum ire, qui daturus erat, item spon debat ducturum: tum que promissa erat, sponsa appellabatur: qui spoponderat ducturū, sponsus. Columel.lib.ii. Fœnoris, inquit, tui Siluine quod stipulanti spoponderam tibi. Dictumq; est stipulari, ut ait Varro de lingua Latina, à stipe, hoc est, pecunia, quoniam qui pecuniam obligat, stipulari dicitur. hinc stipulatus, us. Papin. in titulo soluto matrim.l. post dot em. Non erit impediendus pater, quo minus ex stipulatu agat.

S T O L A, uestis erat ad talos demissa, matronarum insigne. Ouidius secundo de tristibus: Quas stola contin git, et stola sumpta decet. Vlpianus de auro et argento legato. l. uestis. Muliebria, inquit, sunt, ueluti stolæ, pallia, tunice.

S T R A G V L V S, a, um, est quod sterni solet aut lecto, aut strato, aut equo, aut iumento, ut melius iaceas siue sedeas. Hinc uestis stragula, ephippiū stragulū, et stragulum substantiue. Varro de lingua Latina: Quicquid lecto sternebant, à sternendo stragulum, appellabant. Apuleius libro quarto de asino: Vestem stragulam subiectam iactare consuerat. Plinius libro septimo: Frenos et stragula equorum peletronium inuenisse ferunt. Vlpianus titulo de uerborum significatione. l. instratum. Instratum, inquit, omne uestimentum contineri quod iniiciatur, Labeo ait, neque enim dubium est, quin stragula uestis sit omne pallium. In uictu ergo uestem accipiemus non stragulum, instratum omnem stragulam uestem.

S T R A M E N T A, dicuntur calami frumentacei spicas demissis, dicta à stando, siue à sternendo. Varro primo de re

de re rustica: Cum comprehendit, inquit, fascem spicarū desecat, & stramenta stantia in segete relinquunt. ex pau-
lo post: Alij stramentum à stando dictum putant, quasi
stamen, alijs à stratu, quod substernatur pecori. Calami
igitur qui lecto insternuntur stramenta appellantur. Vl-
pianus lib. 19. titulo de actionibus empti. l. fundi. Fundo,
inquit, uendito uel legato sterquilinium & stramenta
emotoris & legatarij sunt.

S T R O B Y L V S , dicitur tum arbor ferens nuces pi-
neas, tum ipse nuces pineæ. Plinius lib. 16. de pini generi-
bus: Easdem, inquit, arbores esse per oram Italie, quas
strobylos uocant. Galen. lib. 2. alimentorum. cap. de pineis
nucleis. Vocant, inquit, ipsos qui nunc Græci, non conoa,
sed strobylos. Idē in 7. decameridon: Quos omnes, inquit,
Græci nominant strobylos, antiquitus ab Atticis diceban-
tur coni. Vlpi. titu. de legatis tertio. l. ligni appellatione.
De pinu, inquit, integri strobyli. Idem titulo de uerbo-
rum signific. l. carbonum. superiora uerba repetit.

S V B D I S I V N C T I V A coniunctio à grammaticis
sic definitur, quæ uoce disiunctiva utrung; adesse signifi-
cat uel simul, uel discrete. ut Alexander, siue Paris: nam
qui prius uocabatur Alexander Priami filius, postea co-
gnominatus est Paris, dormit uel disputat, nam potest
neutrū facere. Sed de particula subdivisiunctiva, quanquam
ad grammaticum pertineat differere, copiosissime dispu-
tauit Proculus Iurisconsultus in titulo de uerborum si-
gnificatione. l. hæc uerba &c.

S V B G R V N D A E , sunt tegulæ propendentes extra-
tectum domus ad parietum defensionē, ne imbris cor-

rumpantur. Varro lib. 3. de re rust. Aues subtus subgrundas, inquit, ab initio uillatico usas tecto. Vitru. li. 10. Pinnas, inquit, ex tabulis & superne subgrundas proclinas. Iabolenus de uerb. signi. l. malum nauis. Inter proiectum, inquit, & immisum hoc interesse Labeo ait, quod proiectū esset id quod ita proueheretur, ut nusquam requiesceret, qualia meniana & subgrundaria essent. id est, tertiæ partes impendentes ad parietum munitionem. Plinius tamen subgrundas accipit pro tegulis inferioribus: nam in tectorum structura duo sunt ordines tegularum, alter supernarum, alter infernarum. Scribens nanq; libro 25. de duobus Sedi generibus, hoc est, maiori & minori: dicit minorem appellari hypostegon. & subdit causam cur sic appelleatur, quoniā in subgrundis ferè nascitur, hoc est in tegulis inferioribus: id qd' uulgo uidemus in tectis nasci.

S V B S E L L I U M, est sella inferior. Varro de lingua Latina: A` sedendo, inquit, sella & selliquastrum, deinde ab his subsellium ut suscipere quod non planè sapit, sic subsellium dictum quod nō planè erat sella. Iuuenalis: Sed cum fregit subsellia uersu. Florentinus de supelle etili legat. l. supelle etili. Trapezophora, delphica, subsellia. Item de acquirendo rerum dominio. l. ideo.

S V B S I S T O, pro eo quod est hæreo siue dubitorum qui incedens subsistit, uidetur de aliqua re deliberare quid agat, ut de Aenea Virg. 1. Aeneid. dixit: Subsistit hic, arcumq; manu celeresq; sagittas Corripuit. Callistratus lib. 50. titu. de iure immunitatis. l. semper. Subsistit, inquit, potest an prohibendi sint à præside. Item Vlp. lib. 3. titulo de procuratoribus. l. seruum. Quantum, inquit, ad filium

filium familiās uerum est, in seruo uero subsistimus. Hic serie uerborum coactus Accursius, non potuit nisi uerè interpretari, exponens pro eo quod est dubito.

S V B S T R V E R E , est ædificium à fundamentis deficiens fulcire. Hinc substructio dicta parietis fultura. Vitruvius lib. 1. Non solum in muro, sed etiam in substructionibus. Columella lib. 1. Pro fultura, inquit, & substructione fungetur. Vlpia. lib. 43. titu. de riuis. l. j. Verbo, inquit, reficiendi, tegere, substruere, sarcire continentur.

S V C C I N V M , gemma est ex gummi arboris gressariæ congelata, quam diximus à Græcis appellari eleætrū. Iuue. In cuius manibus ceu pingua succina tritæ Cernis ephemeras. Mart. Inclusit tenuem succina gēma feram. Plin. de succino déq; medicamentis ex eo multa lib. 37.

S V G G I L L O , as, pro eo quod est contundo, is. Unde suggillata dicuntur membra quæ sunt contusa, unde liuores suboriuntur. Plin. lib. 30. Liuentia, inquit, & suggillata pulmones arietum sanant. Idem libro 20. Suggillata & alios liuores legat. Suggillatum, ut inquit Festus, dicitur ex Græco, quod ea pars quæ sub oculis est, ab eis dicitur hipopion. Sed aliquando reperitur suggillo pro eo quod est derideo, propterea quod qui ex contusione liuores contraxerunt, derideri solent. Vlpianus lib. 47. titu. de iniurijs. l. item apud Labeonē. Si quis, inquit, non ad suggillationem domini iniuriam seruo fecit.

S V P E L L E C T I L I S appellatione, quæ res continetur, ex titulo qui est libro 32. digest. de supellectili legata facile possumus intelligere. Quanquam enim supellex uideatur dici de stragulo tantum, siue lodice, ab eo

quod super lectum imponatur, etiā ad alia domus utensilia eius significatio se extendit, immo & ad alias res que sunt aut possunt alicui ornamento esse. Persius: Tecum habita, & noris quam sit tibi curta supellex.

SUPERFICIES, in ædificijs dicitur domus quæ in alieno solo siue area ædificata est. Itaque fieri potest, ut eiusdem domus duo sint domini. Alter domus superficiæ: alter soli. Vnde pulchre Seneca libro tredecimo epistolæ stellarum translatione sumpta ex modo loquendi Iurisconsultorum: Philosophia, inquit, nihil aliunde petit, totum opus à solo excitat. Mathematica, ut ita dicam, superficiaria est, in alieno ædificat, accipit prima quorum beneficio ad ulteriora peruenit. Paulus titulo de damno infecto l. damni. Et qui in conducto solo, inquit, superficiem posuit. Item Iabolenus titu. de ususcaptionibus. l. eum qui. Cum ædes, inquit, duabus rebus constent, solo & superficie. Julianus quoque de legatis primo l. si fundum. Appellatione, inquit, ædificij, aut superficiem significat, aut solum. Caius item titulo de superficiebus. Superficierias, inquit, ædes appellamus, quæ in conducto solo constitutæ sunt. Dominus uero domus, superficiarius dicitur: ut in titulo de damno infecto. & sepe alias.

T

TANTIS PER quod significat per tantum spatiū, siue per tantum tempus, ut inquit Valla, semper ferè desiderat iungi huic particulæ dum, pro donec. Terentius in Heautontu. Ego te meum esse dici tantisper uolo, dum quod te dignū est facias. & paulò post:

Decreui

Decreui tantisper me minus iniuriae meo gnato facere,
dum siam miser. Liuius lib. j. Tantisper dum prisca illa
tota mente repeto. Gellius lib. 6. loco dum, & quiualens po-
suit quoad: Tantisper, inquit, quoad fieret permutatio.
Vlpianus titu. de tutelis. l. qui tutorem. Dum magis & ta-
ti quam dementi tantisper sit consulendum.

TECTORIVM, opus est quod calce aut gypso in-
crustatum est, & tectorium substantiue pro ipsa calce
sive gypso quod superinducitur. Varro libro 3. de re ru-
stica: Cum uillam, inquit, haberes opere tectorio spectan-
dam. Gellius libro 12. Villas inexcultas & rudes nec te-
ctorio quidem prælitas esse dicit. Per translationem quo-
que de foemina cerusata dixit Iuuenal is: Tandem aperit
uultum & tectoria prima reponit. Vlpianus titulo de
damno infecto. l. ex damni. Ob tectoria, inquit, & pictu-
ras. Item Proculus titulo de seruitutibus prædiorum ur-
banorum. l. quidam. Si parietem demolitus sit uicinus, no
pluris quam uulgaria tectoria estimari debet. In alia ta-
men significatione uidetur accipere Paulus in titulo, ut
posidetis. l. si duo. Si uicinus, inquit, meus in pariete mea
tectoria habeat & in pariete suo.

TELVM, largo quodam modo quicquid nocere po-
test appellatur. Nam & apud Virgilium atq; alios au-
tores aliquando pro ense etiam accipitur. Iustinianus ta-
men libro 4. Institu. titulo de publicis iudicijs. Telum, in-
quit, ut Caius noster ex interpretatione legum duodecim
tabularum scriptum reliquit, uulgò quidem id appella-
tur, quod ab arcu mittitur. sed & omne significat quod
manu cuiusque iacitur, dictum ab eo quod in longum

mittitur, à Græca uoce figuratum, teloten enim à longe significat. quæ uerba Caij iterum ponuntur in titulo de uerborum significatione. lege, si calumnietur.

TEMPORARIA res, dicitur quæ ita extruitur ut ad certum quoddam tempus duret, & nō in perpetuum. Plinius libro octauo: Temporario, inquit, euripo ostendit. Idem libro trigesimosexto: Theatri, inquit, temporarij, & uix uno mense futuri. Seneca libro nono epistolarum: Hæ sunt, inquit, amicitiæ quas temporarias populus appellat. Paulus titulo quibus ex causis. l. ad cognitio nem. Exilio, inquit, temporario. Papinianus titulo de poenis. l. seruus. Cum seruus per errorem in opus temporarium fuisse datus, expleto tempore domino seruum esse reddendum respondi.

TEPIDARIUM, locus erat in balneo tepidior, quemadmodum calidarium, calidor. Celsus lib. i. Tunc, inquit, in calidarium transire, ubi tepidario paululum insudauit. Idem in eodem: Si est balneum ante omnia in tepidario residere. Vitruvius lib. 5. Sudationes, inquit, quæ sunt coniungenda tepidario. Paulus in titulo de seruitutibus præd. urban. l. fistulam. Si talis, inquit, sit usus tepidarij, ut assiduum humorem habeat, & id noceat uicino.

TESSERA tum pro symbolo, hoc est belli signo accipitur. Virg. 7. Aeneid. It bello tessera signum. tum pro talis, ut uulgò accipiuntur, nam talus aliud est. Martialis: Hæc mihi biseno numeratur tessera puncto. tum pro frumenti quadam mensura, de qua Seruius in illud Virg. 1. Georg. Numeros impressit aceruis. tesseras interpretatur, quibus frumento numerus designatur. Iuuinalis: Sum

mula

mula ne pereat, qua uilis tessera uenit Frumenti. Sueto.
in August. Ne plebs frumentationum causa frequentius
à negotijs auocaretur, ter in annum quaternorum men-
sium tesseras dare destinauit. Hinc Persius per diminu-
tionem fecit tesserula. Scabiosum, inquit, tesserula far pos-
sideret. Iustin. lib. 11. codicis, titu. de frumento Alexandrino.
1. diurnos. Tesseræ, inquit, designentur. Paulus de legatis
secundo. 1. mortuo. Si Titio tessera frumentaria legata
sit. Vlpianus lib. 5. de iudicijs. 1. sed & si. Si libertis, inquit,
suis tesseras frumentarias emi uoluerit.

THERIACA, non tyriaca, ut libri medicorum cor-
ruptè habent, antidotum est notissimum contra uenena.
de cuius compositione duo extant Galeni opera, alterum
ad Cæsarem, alterum ad Pamphilium, dicta theriaca, à
ther, quod est fera, hoc est uipera. Plinius libro uicesimo
nono. Fiunt, inquit, ex uipera pastilli qui theriaci uocan-
tur à Græcis. Hieronymus in Iouinianum, libro secundo:
Viperæ, inquit, carnes unde theriaca conficitur, quantis
rebus aptæ sunt, norunt medici. De fundo instructo. 1.
quæsumus. Theriacam, inquit, & cætera medicamenta.
non tyriacam.

THYMELICVS, interpretatur histrio. quoniam
thymele, es, est pulpitum siue scæna. Apuleius pro magia.
Si choragium, inquit, thymelicum, num argumentarere
uti etiam me Gragidij syrmate histrionis? Augustinus,
lib. 5. de ciuitate dei: Quæ sunt, inquit, illa sacra, quibus
agendis tales elegit sanctitas, quales nec thymelica in se
admittit obscenitas. Vitru. lib. 5. Ex eo, inquit, scænici &
thymelici separatim nominantur. Vlpianus libro tertio,

titulo de ijs qui notantur infamia. l. athletas. Neque thy= melici, inquit, qui certaminibus sacris deseruiunt, ignomi= niosi habeantur. Item de consecra. dist. 5. cap. non opor= tet. Sed utrobiq; themelici corrupte legitur.

T H L A S I A E, sive thlibiae, quod idem est, Latine di= eti qui habent testiculos attritos, appellati sic à thlao, quod est frango, sive thlibo quod idem significat. Vlpia. titulo de uerborum significatione. l. spadonum. Thlibiae, inquit, & thlasiae, sed & si quod & aliud genus spado= num est. Item Paulus ad legem Corneliam de sicarijs. l. si quoq;. ii. inquit, qui thlibias faciunt, ex constitutione di= ui Hadriani in ea sunt causa, qua ij qui castrant. Utrobiq; mendosi sunt codices recentiores. Accursius tota errat uia, nunc dicens esse ferramentum castratorium, nunc uenas quee inciduntur, nunc id quod uerissimum est, ne= scire se, quid thlasiae aut thlibia sit, cum sit non castra= tus sive exectus, sed qui ut diximus, attritos habet testi= culos, de quo dominus per Mosen scribit in Deuterono= mio, capite uigesimo tertio: Non intrabit eunuchus attri= tis uel amputatis testiculis, & abscisso ueretro ecclesiam domini.

T Y B E R I V S Cæsar, Liuij Drusi ex Liuia Drusilla filius, Augusti deinde priuignius. ab illo ea lege est ad= optatus, ut ipse Germanicum Drusi Neronis fratris sui filium adoptaret. Ex Suetonio in uita Augusti, Tyberij, & Caij Cæsarum. Iustinia. lib. 1. ti. de adoptionib. Augu= stus, inquit, non ante Tyberium adoptauit, quam is Ger= manicum adoptauerit, ut protinus adoptione facta inci= piat Germanicus Augusti nepos esse. Accurs. Imperator, inquit,

inquit, uolebat adoptare quēdam nomine Germanicum,
& Germanicus solebat consentire. Vnde Augustus cal-
lide suasit cuidam nomine Tyberio, ut illum Germani-
cum adoptaret, quod fecit. Quis talia historiarum por-
tenta fingeret, nisi Accursius, aut Accursij admiratores?
De Tyberio uero tanquam de persona ignota & obfcu-
ra dixit cuidam Tyberio cum successerit Augusto in im-
perio. Quod si historias seculares nunquam legit, nun-
quam' ne audiuit illud ex Euange. Luce 3. Anno decimo
quinto Tyberij cæsar is &c.

T Y M P A N I V M, margaritarum genus est, ex alte-
ra parte sphæricum, atq; ex altera planum. quasi in tym-
pani effigiem formatum. Plin.lib.9.ubi de margaritis &
unionibus: Quibus, inquit, una tantum facies est & ab
ea rotunditas, auersis planicies, tympania nominantur.
De auro & argen. leg.l.pediculis. Cum quēdam, inquit,
ornamenta mamillarum ex cylindris triginta quatuor
& tympanijs & margaritis detraxisset.

T Y R V S, colonia Syriæ Phœnices, insula quondam,
sed ab Alexandro in continentem translata, unde Luca.
in 3. Et Tyros instabilis, præciosaq; murice Sidon. Ty-
riorum coloniæ meminit iuriscons. in ti. de censib.

T O G A prætexta, dicebatur apud Romanos, qua ute-
bantur pueri usq; in annum octauumdecimum. tūc enim
sumebant togam uirilem, quæ & libera dicebatur. Sene-
ca in epist. Tenes memoria cum prætexta posita sumpsi-
sti uirilem togam. Pueri quoq; in ea ætate, prætextati ap-
pellabātur. Iuue. Et prætextatus adulter. Hinc Fest. Pom-
pe. ait: Prætextatis nefas erat obſcenō uerbo uti, ideoq;

prætextatum appellabant sermonem, qui nihil obscenitatis habebat. Vlp. de auro & arg. leg. l. uestis. Puerilia autem sunt, ueluti toga, prætextæ, aliculae, chlamydes, & pallia, quæ filiis nostris comparamus. Præterea uero appellata est, quoniam purpura uesti intertexebatur.

T O M E N T U M, est quicquid puluillo aut culcitra infercitur, siue illud sit lana, siue pluma, siue strametum, siue carices & iunci concisi, quod tomentum circense appellatur, id est uulgare, triuiale, & pauperibus commune, dictum à circo Romano, ubi huiusmodi tomenta uenabantur. Martial. Tomentum concisa palus circense uocatur. concisam appellat paludem, carices & iuncos, qui ad tomentum concidebantur, quod à temo, quod est incido, dicitur, non ut indocti putant, ab eo quod tum eat. Seneca de uita beata: Si super circense tomentū per fascias ueteris linthei effluens incubabo. Sueto. in Tyberio: Dru so, inquit, adeò alimenta subducta, ut cogeretur è culcitra tomentum mandere. Varro quoq; de ling. lat. Quod in culcitra tomentum aliud' ue quid calcabant, ab inculcando culcitra dicta. Vlp. de leg. 3. l. si cui lana. Lanæ, inquit, appellatione tomentum non continebitur. Expone tu, id est lana quæ culcitra inculcata est, nam ea poterat in dubitatione uenire. Quod uero Accursius putat genus esse uestis, uel coopertorium de lana factum, quis non iure posset ridere? Nam ut in eadem lege habetur, si lanæ appellatio eatenus extēditur, quo ad telam peruenierit, hoc est ut idem Accursius interpretatur, ut solum restet texere, nondum tamen est in tela posita. quomodo uestis siue coopertorium ex lana factum, debet lanæ appellatione

tione contineri? Quid quod Paulus in eodem titulo expresse dicit: *Lana legata uestem quæ ex ea facta sit debet non placet.*

TOPIARIVS, est operis topiarij artifex. Opus uero topiarium dicitur, quod in uiridarijs topiarij faciunt, exprimentes uarias figuras animalium aliarumq; rerum ex myrto, citro, buxo, hædera, alijsq; arbusculis, fruticibus, & herbis, quarum natura flexibilis est. Plinius li. 15. Satuarum, inquit, myrtoru genera topiarij faciunt. Idem libro 12. ficum Indicam ad opus topiarium dicit pertinere. Et libro 21. de chamaedaphne. Topiaria, inquit, herba inopiam florū aliquando supplet. Idem libro 22. acathon herbam appellat topiariam, quia topiario operi accommodari potest. Cicero ad Quintū fratrem: *Topiarium laudaui, ita omnia conuestiuit hædera.* Atque ibidem: *Vt deniq; illi palleati topiariam facere uideantur.* Vlpianus tit. de fundo instruct. l. instrumenta. Si uiridaria, inquit, sunt topiaria, accedunt instrumento fundi. Et in eodem tit. l. quæsumus. Hostiarij, inquit, uel topiarij, & diætarij. Aphricanus tit. de legatis tertio. l. cum quererentur. prædijs legatis, & quæ eorum prædiorū causa empta essent, neq; topiarium, neq; saltuarium legatum uideri ait: *topiarium enim ornandi, saltuarium autem tuendi & custodiendi fundi, magis quam colendi causa paratum uideri.* Accursius cuiusmodi ornatus esset topiarij, nesciuit, cum dicit illius officium esse, purgare agrum spinis & uepribus, & facere fossas. Imò uero eiusmodi serui legato cederentur, cū necessariò ager purgari debeat spinis, & fossæ atq; elices deducēdæ sint, atq; ad culturā pertineat.

TORAL, mappa est quæ toro, id est mensæ imponit. Varro de lingua latina: Toral, inquit, quod ante torum. Hora. 1. epist. Ne turpe toral, ne sordida mappa. Florentinus de supellecili lega. l. de tapetis. Sicut toralia, inquit, quæ stragulorum non sunt. In eodem titu. l. supellecili, ut diximus in uerbo mappa, oralia pro toralia legitur.

TRAIANOPOLIS, ciuitas Siciliæ, à Traiano Cæsare cognominata, ut ex uerbis iurisconsulti colligimus in titulo de censibus. In Sicilia, inquit, Selinis & Traianopolis. Sed cum Traianopolis nusquam in Sicilia legitur, atq; ediuerso Traianopolis oppidum sit Misæ maioris, atque alterum eiusdem nominis in Piceno Italiae, interpungenda sunt legis uerba, aut Selinis sit in Sicilia, & Traianopolis altera ex illis duabus.

TRAIECTICIA pecunia, dicitur ut Modestinus lib. 22. tit. de nautico foenore scribit, quæ trans mare uehitur. & ibidem sape. Aphricanus quoque in tit. de actionibus & obliga. l. traiecticiæ pecunia. Item codice de ueteri iure enucle. l. tanta. Dicta est autē traiecticia, à trajicendo, hoc est transmittendo. unde est frequenter apud historicos, trajcere mōtem, & trajcere mare, & trajcere flumen, & trajcere exercitum, trajcere merces, trajcere pecunias. Atque utrumq; simul trajcere exercitum, mare, flumen. Quare traiecticiæ pecunia nomine ueniet ea quæ permutatur, & transuehitur ultra montes & maria.

TRAPETVM, siue trapetus, ut inquit Seruius in illud Vir. 2. Geor. Venit hyems, teritur sicyonia bacca trapetis.

trapetis.olearia mola est. Martial. Nec tartessiacis cedat
 tua sylua trapetis. dictum à tero, is, ut Var. de ling. lati.
 tradit, uel, ut alij, à trepo quod est uerto, quia molæ olea=
 rie uertuntur: uel à trepo, quod est premo, ad priorē ety=
 mologiam allusit Vir. cum dixit, teritur sicyonia bacca
 trapetis. ad alteram, uel potius ad utrancq;. Plin. libro 15.
 Mox, inquit, trapetis fractæ oliuæ premerentur. Vlpianus
 titulo locati & conducti. l. sed ades. Trapeta, inquit,
 instructa funibus. Accursius instrumentum tantum esse
 dicit, sed non cuiusmodi, aut ad quos usus. Quod uero in
 ti. de supellectili leg. l. de trapetis. bis scriptum est trape=
 tum, expuncta r. litera, tapetum est legendum, quod ne=
 mo dubitat in genere stragulorum esse.

TRAPEZOPHORVM, theca erat in qua pre=
 ciosiores mensæ deferebantur: nam trapeza interpreta=
 tur mensa, & phoreo uel phoresco, quod est fero. Floren=
 tinus de supellectili legata. l. supellectili. Trapezophora,
 inquit, delphica & subsellia. Cicero tamen ad Fabiū Gel=
 lium pro statua siue signo quod serebat mensam posuit.
 Trapezophoron, inquit, si te delectat, habebit.

TRIERARCHVS, interpretatur nauis princeps,
 nam trieris est nauis habens triplicem ordinem remo=
 rum, quæ triremis dicitur. Hierony. Ezechielis capite
 30. Egradientur nuncij à facie mea in trieribus. Ad sena=
 tus consultum Trebellianum. l. eius. Fiduciarium, inquit,
 reliquit hæredem trierarchum. Item de bono. posseß. l. j.
 Nauarchos, inquit, & trierarchos clasium.

TRIETERICVS, a, um, est illud quod tertio quoq;
 anno cōtingit, à tria quod est tres, & etos annus. Vir. 4.

Aene,

Aeneid. Referunt trieterica Bacchi Orgia. Oui. 2. de remed. Ibat ut ædonio referēs trieterica Baccho. Apuleius pro magia: Crotalum, inquit, ad trieterica Orgia. Moestinus lib. 50. dig. titu. de pollicitationi. l. septicia. Agonem, inquit, constituo trietericum.

T R I N I, æ, a, nomen est distributium, quale illud bini, & quini, & deni, significatq; cuilibet competere tria. Iungiturq; ut alia eiusmodi nomina nominibus pluraliter declinatis. **Martialis:** Transferint binæ forsitan trinæ ue calende. **Silius** li. 15. **Punicorum:** Qui sua nunc trinis deducunt agmina castris. **Martianus** li. 50. de legatio. l. sciendum. **Præcipitur**, inquit, edicto Vespasiani omnibus ciuitatibus, ne plures quam trinos legatos mittant. **Accursius** in erroribus pertinax est, nam qui binos expulit pro quatuor, quinos pro decem, denos pro uiginti, hoc in loco trinos pro sex exponit, cum exponendum fuerit trinos, id est quælibet ciuitas tres. Sed quæro iam, non ab illo, sed ab illius amatoribus, an recte dictū sit, quod omnes ciuitates non amplius mittere debeant, quam sex legatos? significaretur nanq; quod omnes ciuitates simul sumptæ non amplius essent missuræ quam sex legatos, quod est perquam ridiculum.

T R I P H V S, potest interpretari delicatus: nam tryphæ, es, est delicium, & tryphao deliciar. **Vlpia**. titulo de ædilitio edicto. l. idem Offilius. **Balbus**, inquit, & blesus & tryphus, isq; qui tardius loquitur. **Vbi** tryphum protaulo hoc est bleso posuit, & qui quodammodo ex delicis sic loquitur. **Quintilianus** libro primo: Illorum delicias reprehendi, qui, s, literam male proferunt.

TROCHLEA, instrumentū est, cum orbiculis ad eleuanda & deprimenda onera. Cato de re rusti. Trochleas Græcanicas binis funibus sparteis. Vitru.lib.10.cap.2. & 3. de trochleis multa, dicta à trecho, quod est curro. Vlpianus titulo locati.lege, sed addes. Tympanum, inquit, et trochleas quibus eleuatur prælum.

TROZIMOS, Græce, maturus siue comestibilis interpretatur. Vnde uua que esui adseruatur & que non est apta uino, trozimos à iuris consulto appellatur in titu. de uerb. signi. l. qui fundum. Qui fundum, inquit, uenidit, pomum exceperit, nuces, ficos & uvas duntaxat duracinas, & purpureas, & que eiusdem generis essent, quas non uini causa haberemus, quas Græci trozimus appellant, excepta uideri.

TRULLA, uas est quo è culina in lauatrinā aquam fundunt atq; ad alia ciusmodi ministeria comparatu. Hor. 2. Ser. pro uase potorio uiliori posuit, dicens: Qui ventanum festis potare diebus Campana solitus trulla. Iuuenal. Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo. Ponponius de auro & arg. leg. l. & si. Veluti paropsidas, inquit, tabulas, trullas. Paulus de fundo instructo. l. tabernæ. Trullæ, inquit, que circa cœnam solent traiici.

TVBVS, bi, siue sit fictilis, siue ex alia materia, est fistula per quam aqua deducitur, imò uero aqueductus ipse tubulis pyxidatis constat. Hispani aranoras appellant. Columella lib. 1. Aqua, inquit, sic habetur eximia, si fictilibus tubis in contextam cisternam deducitur. Plinius li. 31. Aquam è fonte duci fictilibus tubis utilissimum est. Seneca lib. 14. epist. Suspensuras balneorum & impressos

pressos parietibus tubos. Vlpia. tit. de cloacis. l. j. Cloace appellatione & tubus & fistulae continentur. Et per diminutionem tubulus in eadem significatione. Plinius libro 33. pro cuniculo subterraneo posuit. Hi colores, inquit, in eisdem tubulis inueniuntur. Proculus in titulo de seruitutibus urbanorum prædiorum. l. quidam. Non licet, inquit, tubulos habere admotos ad parietem communem. Hic Accursius tribulos pro tubulis legit, interpretaturq; esse uasa lapidea, in superiori lege tubum putat esse foramen cloacæ.

V

VA D I M O N I U M accipitur pro ea spōsitione quæ datur in causa grauiori, puta criminali: dictum uadimonium à uadibus, hoc est sponsoribus, quos qui dederit in iudicio uadere, id est decedere potest quocunq; libuerit. Autores sunt Acron & Porphyrius in illud Horat. in primo Ser. Ille datis uadibus qui rure extractus in urbem est. Iuuenal. Differt uadimonia prætor. Et Plinius in proœmio naturalis historiæ: Propter quod, inquit, uadimonium differri possit.

V A L E S I I, apud antiquiores dicebantur qui postea s litera (ut in plerisq; alijs) in r literam mutata, Valerij sunt appellati. Fuit autem Valeriorum familia Romæ dicitur à Valesio uiro præclaro, nec minus locuplete, in gente Sabina, qui postea Manius Valerius Terentinus cognominatus est, à Terento loco quodam Diti patri sacro, Romæ in campo Martio, in quo aram illi dicatam ab antiquis primus omnium monstrauit Quintilianus

libro

libro primo: Ut Valesij, inquit, & Fusij, in Valerios, & Furios uenerunt, ita arbos etatis fuit. Idem quoque Festus Pompeius scribit in dictione Aurelia familia. Ponnius in titulo de origine iuris. l. necessarium. autor est, Appium Claudium cæcum fuisse autorem, ut in illis non minibus s, litera in r, transiret. Appius, inquit, Claudius inuenit, ut pro Valesijs Valerij, & pro Furijs Fusij essent. Hinc est in libro Institutionum titulus de lege Furia canina. pro eo quod est Furia canina.

V A L E T V D O , & ualestinarius, & nunquam ualitudo & ualitudinarius legendum est in libro digesto. quoniam sic scriptum esse animaduertit Ludouicus Bonogninus in Pandectis Florentinis, atque apud antiquos haec nomina sic proferebantur.

V A R V S , uaricus, & uaricosus, quid significant, non est in promptu. Est autem uarus qui habet crura obtorta, pedesq; introrsus figens: quemadmodum ediuerso dicuntur uacie qui extrorsum crura habent, idemq; Vatinij, & Vacieni. Plinius: Hinc, inquit, cognomina inuenta, Planci, Pansæ, Scauri. sicut à cruribus Vari, Vacie, & Vacieni, & Vatinij. Horatius primo Sermonum: Hunc, inquit, Varum distortis cruribus. Et Persius per translationem: Vel cum fallit pede regula Varo. Inde uaricus, pro eo qui ex distorsione pedum inæqualiter ambulat. Ouidius in tertio de arte: Ingentes uarica fertq; gradus. Ulpianus titu. de adilitio editio. l. Offilius. Varus, inquit, & Varicus an sanus sit & opinor sanos esse. Accursius nomina esse dicit illorum qui non possunt recte pronunciare. Varicosus qui à tumentibus & intortis uaricibus

dicitur, uitium est longe diuersum. Iuuenal is : Varicosus fiat aruspex. ex Persius : Dixeris hæc inter uaricosos centuriones. Vlpianus in eodem titulo: Varicosus, inquit, sanus non est. Neque est qui ut insipiens modo huc, modo illuc uadit, quod Accursius somniat : sed, ut diximus, qui ex nimio labore uenas habet crurū intortas & conglobatas, quas Hippocrates appellat cirsas, Aristoteles ixias.

VENALICIA RIVS, est seruorum mango. Quintilianus : Adolescentem, inquit, apud uenaliciarium repertum. Et iterum : Dedit libertus pecuniam uenaliciario. Idem & uenalicij dicuntur. Cicero in oratore ad Brutum: Aphricanos, & Lælios multi uenaliciarij mercatoresq; superarunt. Caius titulo de ædilitio edicto. l. iustissime. Venaliciarij, inquit, ita societatem coœunt, ut quicquid agunt &c. Vlpianus quoque: Quia uenaliciarij, inquit, sciunt decurri ad nouitiorum emptionem. Item Aphricanus de uerborum significatione. l. mercis appellatione. Mella mangones non mercatores, sed uenaliciarios appellari ait.

VENEFICVS, non simpliciter est qui uenenum necandi alterius gratia porrigit, sed quia adhibitis incantationibus quibusdam utitur, qui & maleficus dicitur. Ouidius septimo Metamorphos. de Medea: Valulosq; uenefica succos Mergit in ære cauo. Lucanus in septimo : Pollutas cantu diroq; uenefica succo. Hinc apud Iurisconsultos titulus est de ueneficis & sicarijs. Idem & uenenarius dicitur. Iulius Firmicus libro secundo : Si Mars Mercurium de diametro aut de quadrato respergerit, faciet uenenarios & maleficos. Callist. titulo de pœnis.

pœnis. l. capitalium. Venenarij, inquit, capite punientur.

VERSICOLOR uestis, inquit Valla, non tam illa dicitur quæ colorem natuum mutauit, puta in rubrum, pallidum, aut nigrum, quam illa quæ uarium habet colorem. Gellius libro sexto: Tunica, inquit, longa muliebri indutus & uersicolori pallio. Cicero tertio de finibus: Plumæ, inquit, uersicolores columbis. Plinius lib. 35. Capita earum mitris uersicoloribus operuit. Vlpianus de legatis tertio. l. si cui lana. De uersicoloribus, inquit, uidentur est. Paulus de auro & argento legato. l. pediculis. Vestem, inquit, tam coloriam quam uersicoloriam.

VESPILONES, ex uestipæ, ut inquit Festus, dicuntur qui funerandis corporibus officium gerunt, non à minutis illis uolucribus, sed quia uestertino tempore eos erunt, qui funebri pompa propter inopiam nequeunt. Suetonius in Domitiano: Cadauer, inquit, eius populari sandapila per uestilones exportatum. A puleius libro Floridorum quarto: Vespilonum manibus extortum uelut ab inferis postliminio domum retulit. Martialis: Chirurgus fuerat, nunc est uestilo Diolus. Martianus in titulo de solutionibus. l. qui decem. Num ergo & si uestiponem aut alijs turpem dederit hominem. pro quo mendose legitur uestertilionem. Itcm Vlpianus titulo ad Senatusconsultum Trebellianum. l. sed sciendum. Vel non men quidem uestilonis testatoris ferre. Hic Accursius non minus insanit, quam in superiori lege fecerat. Nam utробique uestilonem intelligendum ait esse nomen infamiae, ut si cognominaretur carnifex: ut apud Mart. Postquam

triste caput fastidia ueſſilonum, Et miseri meruit tædia carnificis.

V E S T I A R I V M, pro loco ubi reponuntur uestes, ut apud Plinium libro decimoquinto: *Vestiarium, inquit, contra teredines ac noxia animalia amurca aſpergi. Alias uestiarium pro iſpis uestibus, ſicut ministerium pro mi- nistris, cibaria pro cibis.* Seneca libro de uitæ tranquillitate: *Familia uestiarium petit uictumq. Scœuola, titulo de annuis legatis. l. annua. Ac per hoc, inquit, neque ueſtiaria, neque cibaria his debeantur. Iabolenus titulo fo- luto matrimonio. l. in his. Seruis, inquit, uxoris uir num- mos in uestiarium dederat.*

V E T E R A T O R, *ſeruus is dicitur qui diu ſeruiuit, & qui ex uetustate callidus eſt, quemadmodum ediuero nouitius, qui nouus eſt in ſeruicio.* Festus: *Veteratores, inquit, callidi dicti à multa rerum gerendarum uetusta- te.* Donatus in illud Terentij in Andria: *Quidnam hic uult ueterator ſibi. Veterator, inquit, eſt uetus in astutia. Vlpianus titulo de ædilitio edicto. l. præcipiunt. Præci- piunt, inquit, ædiles, ne ueterator pro nouitio ueneat. At- que ibidem: Quidnam hic uenaliciarij ſciunt facile decurri ad no- uitiorum emptionem, idcirco interpolant ueteratores.*

V E T E R I N A R I V S, *eft ueterinarum medicus. Eſt autem ueterina iumentum, uel à uehendo dictum, ut pu- tauit Cato, referente Festo Pompeio, uel ut Opilius, ue- terinam dici uoluit, quaſi uterinam, quod ad uentrē onus religatum gerat: inde ueterinaria, medicatiua iumento- rum ars.* Columella libro octauo: *Veterinariæ medicina prudens eſſe debet pecoris magister. Callistratus titulo de iure*

de iure immunitatis. l. quibusdam. Accursius: Qui fo-
diunt, inquit, aurum & argentum, aut qui faciunt ultra.
sed hoc diuinare est.

VIATICVM, ci, est pecunia illa quæ in uia sum-
ptus alicui datur. Cicero de senectu. Quo minus uiae re-
stat, eo plus uiatici querere. Plinius Cæcilius de Martia-
le: Prosequutus, inquit, eram uiatico sedentem. Inde Via-
ticulum, paruum uiaticum. Apuleius libro septimo de
asino: Viaticulum, inquit, mihi corrasí. Vlpianus libro
quinto, titulo de iudicijs. l. si longius. Egestate, inquit, Ro-
mæ laboraret uiaticulo suo non recepto quod ad sum-
ptus pater ei destinauerit. Accursius ignorans quid uiati-
cum sit: quod propter impensas, inquit, in scholis datur.
quia suprà dixerat, studiorum causa.

VIATOREs, inquit Festus, appellabantur qui ma-
gistratibus parebant, eo quod plerunque ex agris homi-
nes euocabantur à magistratibus, & frequens erat eo=
rum ab agris in urbem uia. Plinius libro decimo octauo:
Cincinato uiator attulit dictaturam. Tales tunc uiatores
erant, quibus idipsum nomen inditum est subinde ex
agris senatum ducesq; accersentibus. Vlpianus titulo de
rebus eorum qui sub tutela. l. magis. Dari, inquit, uiato-
rem qui ei renunciet.

VICARIUS seruus, dicitur ille, quem atriensis ser-
uus substituit. Itaque uicarius dicitur serui seruus. Mar-
tialis: Esse sat est seruum, iam nolo uicarius esse. Plautus
in asinar. Sticho, inquit, uicario ipsi tuo. cui Leonidas
Atriensis respondet: Mihi scio uicariū esse. Vlpianus titu-
lo de legatis tertio. l. seruos. Vicarios seruorum suorum

numero non cōtineri. Idem in titulo de peculio legato. l. si peculium legetur. Recte igitur atque Latine Pontifices appellant se uicarios, hoc est, seruos serui Petri, qui se appellat seruum I E S U C H R I S T I in suis canonicis. sed Petrus non uicarius C H R I S T I, quia non est seruus serui.

V I E N N A, ciuitas est Allobrogum in Gallia Narbonensi, cuius meminit Iurisconsultus, titulo de censibus.

V I N A C I V M, uel uinacius proprie acini semen est. Acinus autē granū uiae. Cato tamen in libro de re rustica, pro acinis musto exhaustis uinacium posuit. Dolia, inquit, quibus uinacios condat decem habeat. Vlpianus quoque titulo de furtis. l. si quis uxori. Vuarum, inquit, & musti & uinaciorum nomine furti agere potest.

V I N D I C T A, uirga Prætoris erat, qua seruo imposta illum faciebat liberum. Persius: Vindicta postquam meus à prætore recessi. unde per metonymiam, uindicta pro libertate aliquando. Ouidius de remed. Vindictæ quisque fauete sue. & ibidem: Optima uindictæ proxima quæque dies. Dicta est autem uindicta à uindicando, hoc est in libertatem asserendo, uel à Vindicio seruo Vitelliorum, qui coniurationem de reddenda urbe Tarquinij patefecit. de quo Liuius libro secundo. & Pomponius de origine iuris. lege, necessarium. Titulus est præterea in libris digestorum, de manumissis uindicta.

V I R I O L A E, armillæ erant ex gemmis margaritisq; auro cælatis, quæ & uiriæ dicebantur. Plinius libro trigesimotertio: Ut habeant quidem in lacertis iam quidem & uiri, quod è Dardanis uenit, atque itaque Dardanium

danium uocabatur, uiriolæ celticæ dicuntur uiriae celtibærice, habeant foeminae in armis digitisq; totis, collo & auribus. Itaque uult Plinius quod Dardanium sit armilla, quoniam à Dardanis uenit, Viriola qua utuntur Celte, id est, Galli: Viria, qua Celtiberi, id est, Hispani. Vlodianus titu. de auro & argento legato. l. argu. Armillæ, inquit, uiriolæ, annuli præter signatorios. & infra. l. medico. Lineas duas ex margaritis, & uiriolas ex smaragdis. Paulus de optione & electione leg. l. si tibi. Si ex qua tuor, inquit, uiriolis due.

VITI S, centurionis gestamen erat, ad fustigandos milites pigre munera sua obeuentes. de qua in uerbo Centurio multa diximus.

V N I O N E S, dicuntur margaritæ grandiores, dicti ab eo ut Plinius libro nono scribit, quod nulli duo reperiantur indiscreti: unde nomen unionum, inquit, Romæ imposuere deliciae. de auro & argento legato. l. seia. Legauit, inquit, unionē cum hyacinthis, & postea unionem soluit.

V R I N A T O R E S, dicuntur qui subter aqua natantes tempore multo continent spiritum, ab eo quod est urino, as, uel urinor, aris. Varro de lingua Latina: Vrnæ, inquit, dictæ quod urinant in aqua haurienda. Vrinari enim est in aqua mergi. Plinius libro secundo: Vrinantibus in quamlibet profundam aquarum altitudinem. Idem lib. 9. Has, inquit, urinantum cura capi. Idem libro undecimo: Eadem est causa quare sub aqua diu Ranæ & diu Phœcæ urinentur. Callistratus ad legem Rhodiam de iactu. lege, nauis. Merces per urinatores extractæ. Audi som-

nium Accursij: Qui ita, inquit, subtiliter perpendunt & uident sub aqua, sicut medicus per urinam perpendit aegritudinem.

V V L P I A N U S an Vlpianus dici debeat Iurisconsultissimus Alexandri Cesaris ille assessor, multi dubitant: quæ ambiguitas ex Pandectarum Florentinarum lectione tollitur, in quibus semper Vlpianus per duplex u, alteram consonantem, alteram uocalem scribitur.

X

X E N I V M , interpretatur munus quod hospitibus datur. Nam xenos interpretatur hospes. Vitruvius libro sexto: Primo, inquit, die Græci hospites invitabant ad coenam, postero mittebant pullos, oua, olera, poma, reliquasq; res agrestes. Ideo pictores qui ea quæ mittebantur hospitibus, picturis imitabantur, xenia appellarent. Martialis: Omnis in hoc gracili xeniorum turba libello. & sequitur: Hæc licet hospitibus pro munere disticha mittas. Inde per diminutionem xeniolum. Apuleius libro secundo de asino: Mittit byrrhena mihi xeniola, porcum optimum & quinque gallinulas. Vlpianus libro primo, titulo de officio procons. l. solent. Non, inquit, in totum xenijs abstinere debet proconsul. & paulò post: Quantum ad xenia, inquit, pertinet uetus prouerbiū est &c.

X E N O D O C H I V M , interpretatur hospitium, quod hospitibus & peregrinis publicitus siue priuatim patet, Hieronymus in quadam epistola ad Pammachium: Audit te xenodochiū, in portu fecisse Romano. In codice Justiniano

stiniano titu. de sacro sanctis ecclesijs.l. illud.l. sancimus.
l. si quis. Item de episcopis & clericis, tum xenodochium,
tum xenon appellatur.

XENOPAROCHVS, is est qui publice munera ho-
spitibus contribuit, quia xenos hospes interpretatur, &
parochus tributor. Archadius lib. 50. tit. de muneribus l.
munerum. Tabularij, inquit, uel xenoparochi ut in qui-
busdam ciuitatibus.

XEROLOPHV M, locus erat celebris Bizātij, quæ
Constantinopolis postea cognominata est. Priscianus li-
bro primo de octo partibus orationis: Epigrammata, in-
quit, quæ egomet legi in tripode uetustissimo Apollini-
nis, qui stat in xerolopho Bizantij scriptus. Idem libr. 5.
Ostendunt, inquit, epigrammata uetustissima quæ & lite-
ris uetustissimis scripta in multis tripodibus legi, & ma-
xime in tripode Apollinis, qui est Constantinopoli in
loco quem Xerolophon uocat. Iustinianus libro quarto
Institutionū, titulo de publicis iudicijs. Quod nos, inquit,
telum appellamus, illi telos appellant. admonent, inquit,
nos epigrammata in Xerolopho scripta. Et sequitur epi-
gramma Græcum.

XYSTICI, dicuntur athletæ, dicti à xysto, qui, ut
ait Vitruvius libro sexto, est porticus ampla latitudine,
in qua athletæ per hyberna tempora exercebantur. Sue-
tonius in augusto: Xysticorum certationes, aut gladia-
torum pugnas seuerissime semper egit. Idem in Galba: Si
quid scenici aut xystici donatum olim uendidissent. Vlp.
ti. de ijs qui notantur infamia. l. athletas. pro eo quod es-
se debuit, xystici, xefustici corrupte legitur.

Z

Z Y T H V M, potus est quem è frugibus excogitauit Aegyptus. unde à Columella pelusiacum cognominatur in horto, cū dicit, Et pelusiaci proritatem pocala zythi. Vlp. ti. de tritico & uino legato. l. si quis. Zy thum, inquit, & cætera pro hominum affectione.

Z O N A, non tantum pro cingulo accipienda est, sed aliquando etiam pro marsupio & loculis nummorum refertis accipitur. Apuleius lib. 7. de asino: Plotina, inquit, preciosissimis monilium & auro monetali zonis refertis incincta. Suetonius quoque scribit Vitellium zonam se aureorum plenam circundedit esse. Spartianus etiam Pesce nium nigrum Imperatorem iussisse, ne milites in zonis nummos aureos uel argenteos portarent ad bellum. Lam pridius quoque Alexandrum Cæsarem dicere solitū ait, Miles non timet, nisi uestitus, calceatus, & satur, & aliquid in zonula habens. Et ferè hæc est consuetudo Hispanorum, ut cingulo bursam escariam applicent, in qua portent nummos. Itaque Saluator noster discipulis interminatur, ne portent zonam. In hoc significatu accepit Vlp. in titu. de bonis damnatorum. l. diuus. Neque si zonam, inquit, circa se habuerit: protinus aliquis sibi uindicare debebit. Accursius putauit zonam esse cingulum magni precij.

EX

EX OBSERVATIONIBVS
Aelij Antonij Nebrisensis in li-
bros Iuris Ciivilis.

DE GLAVCO ET DIOMEDE,
ACCVRSII SOMNIVM.

ST IN PRAEFATIONE DIES
gestorum peroratio Iustiniani Impe-
ratoris in hec uerba: Incipite igitur le-
gum doctrinam eis Dei gubernatione
tradere, & uiam aperire, quam nos in-
uenimus, quatenus fiant optimi Iustitiae & reipub. mini-
stri, & uos maximum decus in omne æuum sequatur.
Quia nostris temporibus talis Legum inuenta est per-
mutatio, qualem apud Homerum patrem omnis uirtu-
tis, Glaucus & Diomedes inter se faciunt dissimilia per-
mutantes. & subdit carmina Homeri sumpta ex 7. Ilia-
dos libro, ubi narrat quo pacto in obsidione Troiana
Diomedes cum Glauco Hippolochi filio congressus, coe-
pit ab illo querere quis esset, quibusq; maioribus ortus.
Cui Glaucus se Bellerephantis nepotem, Hippolochiq;
filium esse respondit. Cumq; Diomedes uetus hospitium
Oenei Bellerephantisq; utriusq; auorum fuisse intellige-
ret, pugna abstinuit, atque ita commutatis armis digres-
si sunt, quasi pignus amoris alter alterius reportantes.
Fuerunt autem Glauci arma aurea centum bobus æsti-
mata, Diomedis ærea nouem boum. Quod Accurs. ne-
scio quibus furis agitatus, exponens ait: Diomedes cum

rediret per mare à Troiana uictoria, indigebat uino, & inuenit Glaucum iuxta mare abundantem uino & carentem equis, at ipse multos habebat equos, quos in prælio habuerat, & ita dedit illi de equis inutilibus pro uino necessario & utili sibi, & Glaucus dedit uinū superfluum, & accepit equos necessarios, sic & nos fecimus permutationem de inutili modo legendi ad utilem. Hucusq; Accursius. Omitto corruptissimum et mille acyrologijs de prauatum dicendi genus. Vbi legit ille bonus uir hæc historiarum portenta, aut quis illum docuit in rebus quarum ignorantie tenebatur, diuinare? Aliud est enim, ut diuus Hierony scribit, esse uatem, aliud interpretem: illic spiritus neutra prædictit, hic eruditio & uerborum copia ea quæ intelligit interpretatur. Quod si fuisset Accursio mixtum cum pudore iudicium, aut omnino tacuisse ijs de rebus quas ignorabat, aut ea scriberet quæ de Glauco & Diomede ab autoribus memoriae prodita sunt, Homero præsertim, quem Iustinianus citat testem. Quod si Accursius Græcas literas ignorabat, didicisset saltem latinas, in quibus libro primo Sermonum Horati legeret: Aut si disparibus bellum incidit aut Diomede, Cum Licio Glauco discedat pigrior ultro Muneribus missis. Atq; apud Martiale lib. 9. epigrammaton: Tam stupidus nunquam nec tu puto Glauce fuisti, Chalcea donanti chrysea qui dederas. Aut quoniam Iuris libros interpretabatur, illud saltem quod Aristoteles libr. 5. ethicorum cum de iustitia & iure differeret, scripsit: Voleti, inquit, non fit iniuria, sed qui sua donat, ut Homerus de Glauco scribit, dedisse eum Diomedi arma aurea pro ferreis,

ferreis, centeni precij pro noueni, huic iniuria non fit. Aut imitaretur saltem pudorem sancti Thomæ qui locum illum exponens, nihil tale somniat quale Accursius, sed tantum ab ignorantia interpretis deceptus, dixit accepisse Diomedem centum boues pro nouem, cum Homerus dicat arma æstimata precio centum boum, pro armis nouem boum, quod & Pli.lib.33.affert. Quanquam Homerus inquit admiratus aurum, æstimationes rerum ita fecit, ut centum boum arma permutasse Glaucum diceret, cum Diomedis armis nouem bouū. Ex hoc est quod Justinianus dicebat talem permutationem legum antiquarum pro nouis esse factā, qualis fuit Glauci & Diomedis, hoc est, centeni precij pro noueni.

D E L E G A T I S A T H E N A S
missis Somnium Accursij.

P O M P O N I V S lib. primo Digest. sub titulo qui est de origine iuris: Placuit, inquit, publica autoritate dece constitui uiros, per quos peterentur leges à Græcis ciuitatibus, ut ciuitas fundaretur legibus quas in tabulis eburneis perscriptas pro rostris compoauerunt. Auditte nunc obsecro uos ægrotantis Accursij somnia uana: Antè, inquit, quām hoc fieret, miserunt Græci Romam quendam sapientem, ut exploraret an digni essent Romani legibus, qui cum Romam uenisset, Romani cogitantes quid poterat fieri, quendam stultum ad disputationem cum Graeco posuerunt, ut si perderet, tantum deriso esset. Græcus nutu disputare cœpit, & eleuauit unum digitum, unum Deum significans. Stultus credens quod uellet

uellet cum uno oculo decæcare, eleuauit duos & cum eis eleuauit etiam pollicem, sicut naturaliter euenit, quasi cæcare eum uellet de utroque. Græcus autem credidit quod trinitatem ostenderet. Item Græcus apertam manum ostendit, ut ostenderet omnia nuda & aperta Deo. Stultus autem timens maxillatam sibi dare, pugnum clausum quasi repercussurus leuauit, Græcus intellexit quod Deus omnia clauderet palma: & sic credens Romanos dignos legibus, recessit. O miserrimam sæculi nostri conditionem, qui hæc audimus & patimur. Equis unquam talia deliramenta nisi à mulierculis lanificio intentis audiuit? & non uidet homo perditus non habita ratione temporum & personarum sibiipsis repugnantia dicere? Quòd si tanta erat illi historia mentiendi libido, at debuit saltem aliquid dicere quod nos falleret. Nunc uero ea per crapulam ructat, quæ nec credent pueri, qui nondum ære lauantur. Nam si quod hoc in loco Pomponius scribit, constat esse factum trecentesimo altero anno ab urbe condita, hoc est, ante natalem Christianum annos circiter quadringentos quinquaginta, quo pacto Græcus & Romanus de trinitate personarum atque unitate substantie in diuinis disputatione poterat? hoc ne Ezra quidem fecisset, doctissimus illa tempestate legis interpres, nedum homines in falsa deorum gentilium religione occupati. Aut si tam diligens in historia esse uolebat, il lud potius annotare debuit, Romanarum rerum scriptores non quod Pomponius scribit creatos esse decem viros per quos leges peterentur, sed cum prius deferendis legibus inter Romanos conueniret, de latore tantum discéptarent

ptarent missos esse tris legatos Athenas, iussosq; inclitas Solonis leges describere, & aliarū Græciæ ciuitatum instituta moresq; pernoscere. Postea uero quām illi redierunt, creatos decem uiros condendarum legum & iuris dicundi causa. Quod uero Pomponius scribit tabulas fuisse eburneas, Dionysius Halicarnaseus diligentissimus antiquitatum Romanarū scriptor libro nono æreas fuisse memoriae prodidit. Quodq; idem autor scribit tabulas in foro positas, non est diuersum ab eo, quod Pomponius tradit positas esse pro Rostris: nam Rostra templū erat in foro Romano quod placuit exornari Rostris nauium, quas ab Anciatibus acceperant, non ut Accursius delirat pyratarum. Illud uero per quam ridiculū, quod in re manifesta dubitans, pro rostris exponit ante oculos & ora hominum. Ab Hispano, opinor, aliquo id didicerat, quoniam Hispane facies rostro appellatur.

M V T I V S P R O F A B I V S .

I D E M Pomponius in eodem titulo de origine iuris: Q. inquit, Mutius qui ad Carthaginenses missus legatus, cum essent due tesseræ positæ, una pacis, & altera belli, arbitrio sibi dato utram uellet referre Romanam, utranq; sustulit, & ait Carthaginenses petere debere utrā mallent accipere. Atqui non Q. Mutius, sed Q. Fabius fuit, qui cum Valerio Flacco missus est Carthaginem legatus, ut nisi Hannibal violator foederis dedetur, bellum Carthaginensibus indiceret. Hic Fabius, Pamphilus cognominatus est, ad differentiam illius Fabij qui in eodem secundo bello Punico singularem ope-

ram Reipu. nauauit, atque tum maximus, tum uerricofus, tum ouicula dictus est. Atque ea propemodum Fa-
bium Pamphilum fecisse coram Carthaginiensibus quæ Pomponius refert, autores sunt Polybius, Liuius, Plutar-
chus. Silius præterea lib. secundo Punicorum:

Non ultra patiens Fabius texisse dolorem,
Concilium exposcit propere, patribusq; uocatis.
Bellum se gestare sinu pacemq; profatus.
Quid sedeat legere, ambiguis neu fallere dictis
Imperat, at seu neutrum renuente senatu
Ceu clausas acies gremioq; effunderet arma,
Accipite infaustum Libyæ euentuq; priori
Par inquit bellum, & laxos effudit amictus.

T A M insigne mendum non debuit Accursius dißimu-
lare, atq; intactum relinquere, ubi non in parte, sed in to-
to error committitur. Nam quid habent simile Mutius
& Fabius: nempe hoc quod Thais & Hermione.

C O L V M N A R I V M P R O Colum Niuarium.

P O M P O N I V S Iurisconsultus in lib. dig. tit. de auro
& argento leg. In argento, inquit, potorio utrum id dun-
taxat sit quo bibi possit, an etiam id quod ad præpara-
tionem bibendi comparatum est, ueluti columnarium &
urceoli. Quod uasis genus columnarium sit nullus unquā
scripsit, sed neq; legit, præter unum Philippum Beroal-
dum, uirum alioqui singulari eruditione, qui ex huius le-
gis deceptus lectione, putauit esse poculi genus, & Ac-
cursium, qui anglisteriam interpretatur, sic Itali uulgo
appellant

appellant ampullam uitream longioris colli. Ego uero cum columnarium esse nihil uerbum pro comperto ha=berem, cœpi mecum recogitare quid columnarij loco substituerem, cum subito fuit mihi præsto Martialis poëte distichon, cuius lemma est, Colum niuariū. Cumq; adhuc subdubitarem, an pro columnario colum niuarium reponerem, legi sequens distichon, cuius index est, Virceo=li ministratorij. Exilui præ nimia lætitia, atq; cœpi mihi ipsi gratulari, quod locum alijs incognitum atque inta=ctum mea diligentia restitui. Quid uero colum niuarium fuerit, reliquum est ut ostendamus. Fuit consuetudo apud maiores nostros, non modo colare uina, ut essent mollio=ra defecatoriaq; uerū etiam aquam per niues transmit=tere, quo fieret gustui suauior. Instrumenta uero ad per=colandum erant cola minutissimis uiminiibus contexta, aut ex sacco lineo siue cilicino. Virgilius secundo Georg. Tu spiso uimine qualos Colaq; prælorum fumosis diripe=tectis. De colatorio sacco Martialis in disticho, cuius lemma est, saccus niuarius: Attenuare niues norunt & linthea nostra, Frigidior colo non salit unda tuo. Plinius decimoquarto: Ut ilissimum omnibus sacco uiribus fra=ctis. Idem decimonono: Inueterari uina saccisq; castrari. & uigesimotertio libro: Ut plus, inquit, capiamus, sacco frangimus uires. Atque iterum Martialis: Turbida solli=cito transmittere cecuba sacco. & Horatius secundo Ser=monum: Integrum perdunt lino uitiata saporem. Quod Porphyron exponit sacco percolata. Cum itaq; Martia=lis duo disticha continuata scripscerit, alterum de colo ni=uario, alterum de sacco niuario, subdideritq; statim ur=

ceolos ministratores , quis non uidet apud Pomponium
legendum esse colum niuarium,cum præsertim euestigio
sequatur & urceoli? Quid, quod sensus pulchre coit, atq;
satisfacit ei quod uenire potuit in dubitationem, an uide=
licet uasorum potiorū appellatione ueniant uasa qui=
bus non bibimus , sed præparantur ordinanturq; ad id
quod bibendum est, ut colum & saccus per quæ colantur
uina niuesq; , atque præter ea urceoli, quibus uinum &
aqua discubentibus ministratur. Non quod Ac=
cursius ex Philippus putabant esse uasa
potoria. Esset nanque sensus legis ri=
diculus, si dixeris appellatio=
ne uasorum potorio=
rum uasa po=
toria
contimeri.

F I N I S .

Index rerum quæ

IN HOC IVRIS CIVI-

lis Lexico continentur.

A

A	Bax	pag.	3	Aminæum	ibidem
	Abactores		4	Amurca	16
	Abrogare		5	Anadema	17
	Acapna		6	Analogistæ	ibidem
	Aconitum		7	Angaria	ibidem
	Ad præpositio		ibidem	Animaduerto	ibid.
	Addico		8	Ancones	18
	Adrogare		9	Anniculus	ibidem
	Adulterina		10	Annona	ibidem
	Aedicula		11	Annua	19
	Aestimo		ibid.	Antiades	ibidem
	Agnus		12	Antidorum	20
	Agrippinensis		ibid.	Antidotum	ibidem
	Agonotheta		ibid.	Antinomia	ibidem
	Album		13	Antoninus & Seuerus	21
	Algidum		ibidem	Apocha	ibidem
	Allego		14	Apolides	ibidem
	Alueus		ibidem	Apostoli	ibidem
	Ambitus		ibidem	Apparitores	ibidem
	Amphora		15	Appendicius	22

I N D E X.

A quiminarium	22	Biblius	ibidem
A rarius	ibidem	Bibliotheca	33
A rchiatros	23	Bidens	ibidem
A rchigeron	ibidem	Bini	ibidem
A rchigubernius	ibidem	Bissexturnus	34
A rchimandrita	ibidem	Byssicus	ibidem
A rchimimus	24	Bombycinus	35
A rchitectus	ibidem	Bona	ibidem
A rea	25	Bractearius	ibidem
A relatensis	ibidem	Brephotrophium	36
A rena	ibidem	Bubulcus	ibidem
A rescusa	26	Buccinum	ibidem
A rgentarius	ibidem	Buprestis	37
A rmentum	ibidem	Burdo	ibidem
A rmilla	ibidem	C	
A rra	27	Aballus	37
A rtemo	ibidem	Cacabus	38
A ffessores	28	Caducum	ibidem
A thleta	ibidem	Cæduus	ibidem
A trienses	ibidem	Cæmentum	39
A ttellanus	29	Caius	ibidem
A utorare	ibidem	Calata	ibidem
A urum	30	Calcaria	40
B		Calculator	ibidem
B aluca	30	Calendarium	ibidem
B annum	31	Caligatus	41
B apheus	ibidem	Camelasia	42
B astagarij	32	Cannabis	ibidem
B erytos	ibidem	Cancelli	ibidem

I N D E X.

Cancello	43	Charta	ibidem
Cantharis	ibidem	Chirographum	53
Cantharus	ibidem	Choma	ibidem
Capitale	44	Chrissamos	54
Capitium	ibidem	Cidonium malum	ibidem
Capitulum	ibidem	Cymbium	ibidem
Capsarij	45	Cilicum	ibidem
Careum	ibidem	Cingere	55
Carrum	45	Circeiensis	ibidem
Carthaginenses	ibidem	Circenses ludi	ibid.
Cassiopa	46	Circitores	56
Castellum	ibidem	Circulatores	ibid.
Catadromus	47	Circunscribere	57
Cauma	ibidem	Circunuenire	ibidem
Cauillatio	ibidem	Cisterna	ibidem
Caupo	ibidem	Citreæ mensæ	58
Causarij	48	Clandestinus	ibidem
Causor	ibidem	Clauus	ibidem
Cauterium	ibidem	Clauus morbus	59
Cedere diem	49	Cliuosa loca	ibidem
Cellarium	ibidem	Cloaca	ibidem
Cenotaphium	ibidem	Coalluere	60
Censeo	50	Coccum	ibidem
Centones	ibidem	Cœliaci	61
Centurio	51	Cœmiterium	ibidem
Certamen	ibidem	Coenaculum	ibidem
Certiorem facere	ibid.	Coetus	ibidem
Ceruifa	52	Collegium	ibidem
Character	ibidem	Colludere	62

I N D E X.

Columniuarium	ibidem	Crinale	ibidem
Comes	63	Cucuma	ibidem
Comitia	ibidem	Culleus	72
Commeatus	ibid.	Cuppa	ibid.
Commeatalis	64		D
Commentum	ibid.	DActylotheca	73
Commentariensis	ibid.	Damno	ibi.
Committere	65	Daphnensis	ibidem
Commune	ibidem	Dardanarius	74
Compendium	ibid.	Decedere	ibid.
Competenter	ibid.	Decido	ibidem
Compilare	66	Decisio	75
Compingere	ibidem	Decoctores	ibidem
Concameratio	ibid.	Decuriones	ibidem
Conclau e	ibidem	Dedititij	76
Concinnare	67	Definio	ibidem
Conditura	ibidem	Defrutum	ibid.
Congiarium	ibidem	Deglabrare	77
Contignatio	ibid.	Delator	ibidem
Continens	68	Delibrare	ibidem
Conturbo	ibidem	Delphi	ibidem
Corbis	ibidem	Delphicæ mensæ	ibidem
Corinthium es	69	Deminuo	78
Corpus	ibid.	Demolior	ibid.
Corradere	70	Deni	ibid.
Corruiales	ibidem	Depectus	79
Cotidie	ibid.	Deserere	ibidem
Cotoria	ibidem	Desidero	ibidem
Cretæfodina	71	Diæta	80

I N D E X.

Diathetum	ibidem	Emplastrum	ibid.
Dienſes	s1	Epidemitici	90
Diffundere	ibidem	Episcopus	ibidem
Diffundi	ibidem	Epistomium	ibidem
Digitus	s2	Epitome	ibidem
Dioecesis	ibidem	Epulum	92
Diplomata	ibidem	Eremodictum	ibid.
Dispungere	s3	Ergasterium	ibid.
Diſſidium	ibidem	Errones	ibidem
Distrahere	ibidem	Etiam	92
Diuortium	s4	Etiamnum	ibidem
Dolum	ibidem	Euestigio	ibidem
Dolones	ibidem	Exacta	ibidem
Donaria	s5	Exaggerare	93
Duracinæ	ibidem	Exautorare	ibid.
E		Exconsul	ibidem
E ditus	s5	Exemptilis	94
Effringere	ibidem	Expungere	ibid.
Electri genera	s6	Extricare	ibidem
Elenchus	ibidem	F	
Elogium	s7	F alx	94
Elusco	ibid.	Familia	95
Emansor	s8	Ferruminare	ibid.
Emblemata	ibidem	Figlina	ibidem
Emeriti	ibidem	Fiscus	96
Emerita	ibidem	Flauius	ibidem
Emiseni	s9	Fomenta	97
Emphyteosis	ibid.	Forma	ibidem
Emphracta	ibid.	Fugitius	ibidem

I N D E X.

Fulcimentum	ibid.	Impostores	ibidem
Fultura	98	Inauris	106
Fullo	ibidem	Inciles	ibidem
Fundus	ibidem	Incrustare	ibidem
G			
G Arum	99	Induciæ	ibidem
G enius	ibid.	Inducere	ibidem
Germanicus	ibidem	Inficiatio	108
Gymnasium	100	Institor	ibidem
Glans	ibid.	Insula	ibid.
Glarea	ibidem	Interpolare	109
Glaucinum	101	Intertritura	ibid.
Grammatophylaciū	ibid.	Irenarcha	ibidem
Grassari	ibidem	Isauri	110
Gutturosus	ibidem	Isostates	ibidem
H			
H amus	102	Iugum	ibidem
Harpagones	ibid.	L	
Hercisco	ibidem	Abrum	110
Hermaproditus	ibid.	Lacertus	111
Hydromeli	103	Lacunæ	ibidem
Hierophylax	ibidem	Lapis	ibid.
Hierapolis	ibidem	Laſer	112
Hypocaustum	ibid.	Latus clavus	ibid.
Hypotheقا	104	Lautica	ibidem
Horreum	ibidem	Laxamentum	113
I			
I anthinus	105	Lectica	ibidem
Ilienses	ibidem	Lecticarius	ibid.
		Liberi	114
		Libertinus	ibidem

I N D E X.

L ibitinarius	<i>ibidem</i>	Metator	122
L ibrarius	115	Metaxa	<i>ibidem</i>
L icitor	<i>ibid.</i>	Metrocomia	<i>ibidem</i>
L ictores	<i>ibidem</i>	Metropolis	123
L igna	116	Miliarium	<i>ibidem</i>
L igusticum	<i>ibidem</i>	Miniculator	<i>ibidem</i>
L iminarcha	<i>ibid.</i>	Molior	<i>ibidem</i>
L imitanei	<i>ibidem</i>	Mola	124
L inea margaritarum	117	Mentana	<i>ibidem</i>
L ytos	<i>ibid.</i>	Meritorium	125
L ogista	<i>ibidem</i>	Modus, & Modulus	<i>ibid.</i>
L ogographus	<i>ibid.</i>	Mulsum	126
L oricatio	<i>ibid.</i>	Mundus	<i>ibidem</i>
L udicrus	118	Munimentum	<i>ibidem</i>
L ugdunensis colonia	<i>ibid.</i>	Murileguli	<i>ibidem</i>
L udus literarius	<i>ibidem</i>	Muria	127
L uscus	<i>ibidem</i>	Murrha	<i>ibidem</i>
L ustramentum	119	N	

MAgister
Malleatus
Malobathrum
Mandragora
Mango
Mappa
Materia
Mediastinus
Mereo
Metalla

119
ibid.
ibid.
120
ibid.
ibid.
ibid.
121
ibid.
ibid.
ibidem
ibidem

Natales
Negocium
Nomen
Non
Nosocomion
Notarius

127
128
ibidem
ibidem
ibidem
129

OBsidianus
Obsonatores
Odyssaea
Oenomeli

129
130
ibidem
ibidem

I N D E X.

Olitor	ibidem	Periurare	139
Opera	131	Pellex	ibidem
Opitographa	ibidem	Penaria cella	ibidem
Orichalcum	ibidem	Penus	ibidem
Orcinius	132	Penes	140
Orphanotrophium	ibid.	Peniculus	ibidem
P		Perduelles	ibidem
P Aegma	132	Pergula	141
Paganus	133	Pharmacum	ibidem
Pancratium	ibidem	Philyra	ibidem
Pandecta	ibidem	Philippi	142
Pannicularia	134	Pistrinum	ibidem
Pantomimus	ibidem	Pityocampe	ibidem
Papyrus	ibidem	Plagæ	ibidem
Paranymphi	135	Plagiarius	ibidem
Parapherna	ibidem	Polio	143
Parephippius	ibidem	Polyposus	ibidem
Parochus	ibidem	Polinctores	ibidem
Parœcos	136	Popina	144
Paropsis	ibidem	Postliminium	ibidem
Passum	ibidem	Præses	ibidem
Pastinare	137	Præmatura	ibidem
Pater	ibidem	Prætorium	145
Peculatus	ibidem	Pridie	146
Peculium	ibidem	Primipilus	ibidem
Pecunia	138	Principia	ibidem
Pecus	ibidem	Priuilegiarius	147
Pedamentum	ibidem	Procurator	ibidem
Pedules	ibidem	Promercalia	148

I N D E X.

Prolistæ	ibidem	Sacrum	ibidem
Promptuarium	ibidem	Sagarius	ibidem
Promulſidarium	149	Sagmen	157
Proreta	ibidem	Salgama	ibidem
Proſcēnium	ibidem	Saliens	158
Proſcindere	ibidem	Salictum	ibidem
Prothyrum	150	Saligneus	159
Protocolon	ibidem	Saltuarius	ibidem
Proxeneta	ibidem	Salustiani horti	ibidem
Publicanorum ordo	151	Sapa	ibidem
Pulmentarium	ibidem	Sarcinatores	160
Pustulatum argentum ibi.		Sarcophagus	ibid.
Q		Sarculus	ibidem
Q <i>Valli</i>	152	Sardonyx	161
Q <i>Quini</i>	ibidem	Sarmatæ	ibidem
R		Satius	ibidem
R <i>Efigere</i>	152	Satricum	ibidem
<i>Repetundarum</i>	153	Scæna	ibidem
Replumbari	ibidem	Scæua	162
Resipiscere	154	Scandularius	ibidem
Rheda	ibidem	Scapha	ibidem
Riuales	ibidem	Scaphium	163
Rogatio	ibidem	Scortum	ibidem
Rubrica	155	Scrupulus	ibidem
Ruder	ibidem	Scrupulosus	164
S		Sebastani	ibidem
S <i>Accarius</i>	155	Secundum	ibidem
<i>Saccus</i>	ibidem	Sedularium	ibidem
<i>Saccularius</i>	156	Selinis	165

I N D E X.

Sella	165	Stypteria	ibidem
Semis.	ibidem	Stipulor	ibidem
Semisses	165. & seq.	Stola	176
Septa.	167	Stragulus	ibidem
Septum	168	Stramenta	ibidem
Seria	ibidem	Strobulus	177
Sericum	ibidem	Subdisiunctua coniunctio	
Sescuncia	ibidem	ibidem	
Sestertius	169	Subgrundæ	ibidem
Sycomorus	ibidem	Subsellum	178
Sigillum	170	Subsistō	ibidem
Signator	ibidem	Substruere	179
Signinus	ibidem	Succinum	ibidem
Siliginarius	ibidem	Suggillo	ibidem
Synthesis	171	Supellex	ibidem
Si quis	ibidem	Superficies	180
Sisto	ibidem	T	
Situla	ibidem	T' Antisper	180
Situs	172	Tectorium	181
Smyrna	ibidem	Telum	ibidem
Sodales	ibidem	Temporaria res	182
Solidus	173	Tepidarium	ibidem
Sphæristerium	ibidem	Tessera	ibidem
Spica nardi	ibidem	Theriaca	183
Spurco	ibidem	Thymelicus	ibidem
Spurius	ibidem	Thlasiae	184
Stabularius	174	Tyberius Cæsar	ibidem
Statio	ibidem	Tympanium	185
Stellionatus	175	Tyrus	ibidem

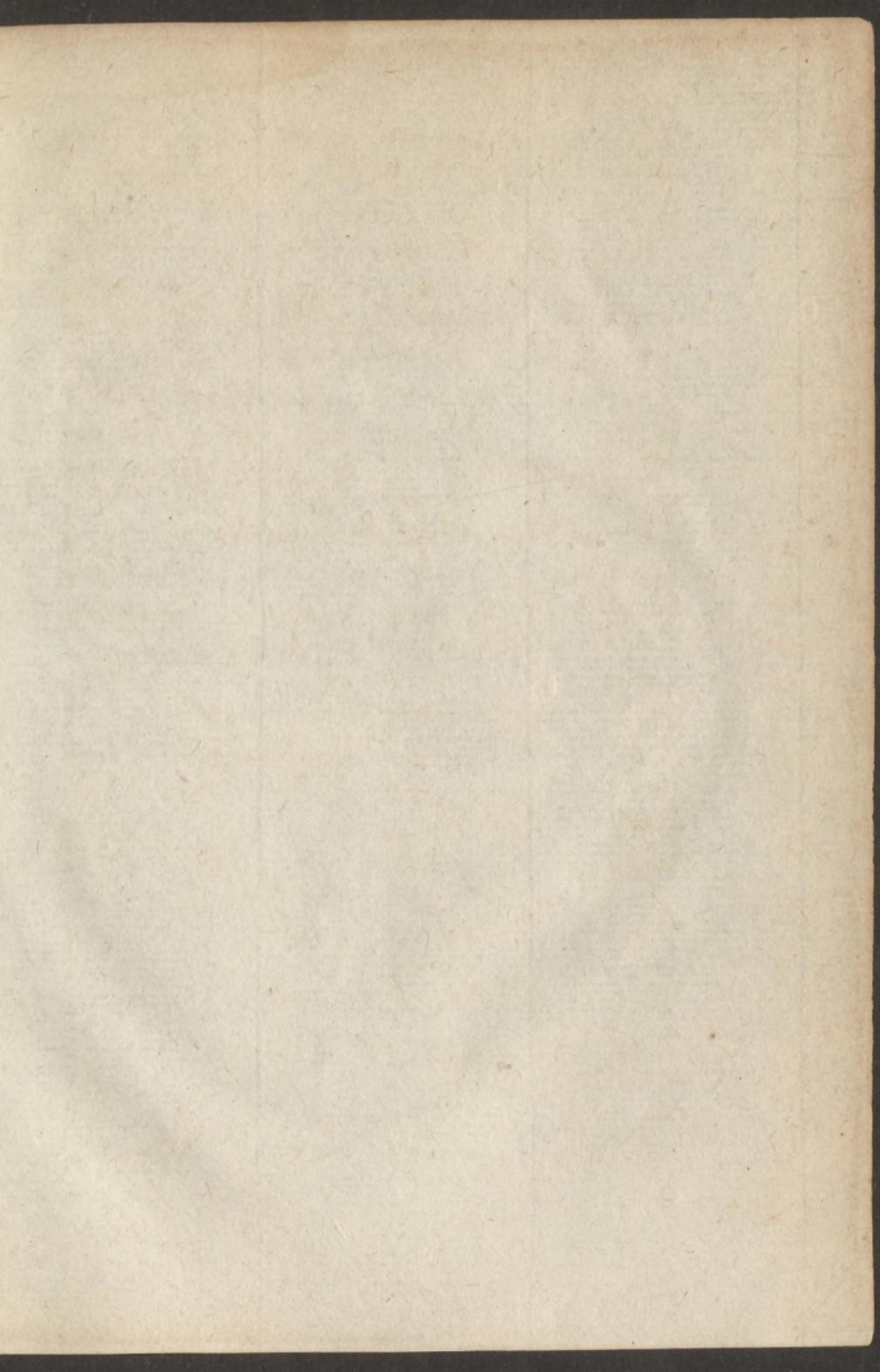
I N D E X.

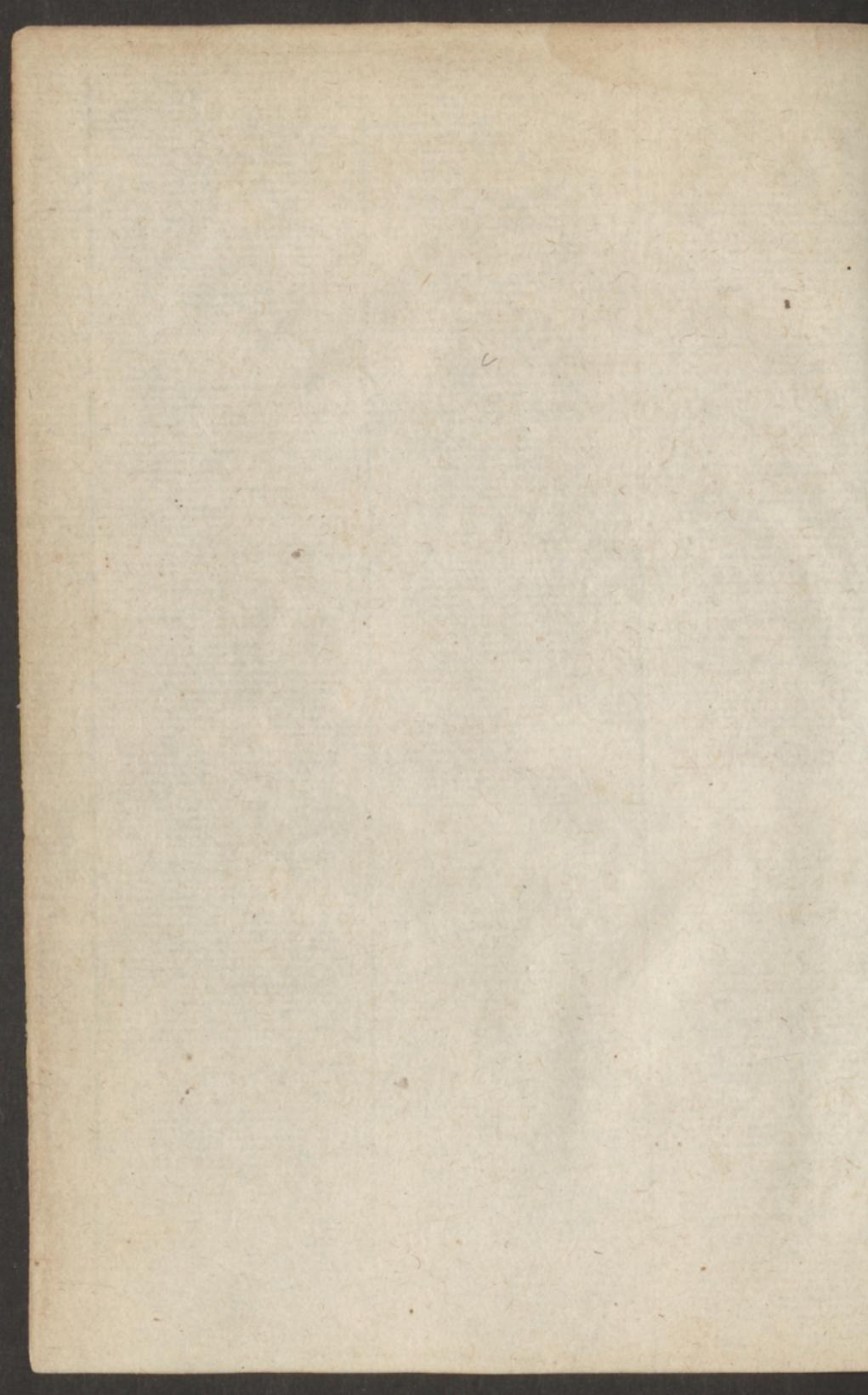
Toga	ibidem	Vespilones	ibidem
Tomentum	186	Vestiarium	196
Topiarius	187	Veterator	ibidem
Toral	188	Veterinarius	ibidem
Traianopolis	ibidem	Viaticum	197
Traiectitia	ibidem	Viatores	ibidem
Trapetum	ibidem	Vicarius	ibidem
Trapezophorum	189	Vienna	198
Trierarchus	ibidem	Vinacium	ibidem
Trietericus	ibidem	Vindicta	ibidem
Trini	190	Viriolæ	ibidem
Triphus	ibidem	Vitis	199
Troclea	191	Vniones	ibidem
Trozimos	ibidem	Vrinatores	ibidem
Trulla	ibidem	Vulpianus	200
Tubus	ibidem		X
	V		
V Adimonium	192	X Enium	200
Valesij	ibidem	Xenodochium	ibid.
Valetudo	193	Xenoparochus	201
Varus	ibidem	Xerolophum	ibidem
Venaliciarius	194	Xystici	ibidem
Veneficus	ibidem	Z	
Versicolor	195	Ylthum	202
	Z	Zona	ibidem

F I N I S.

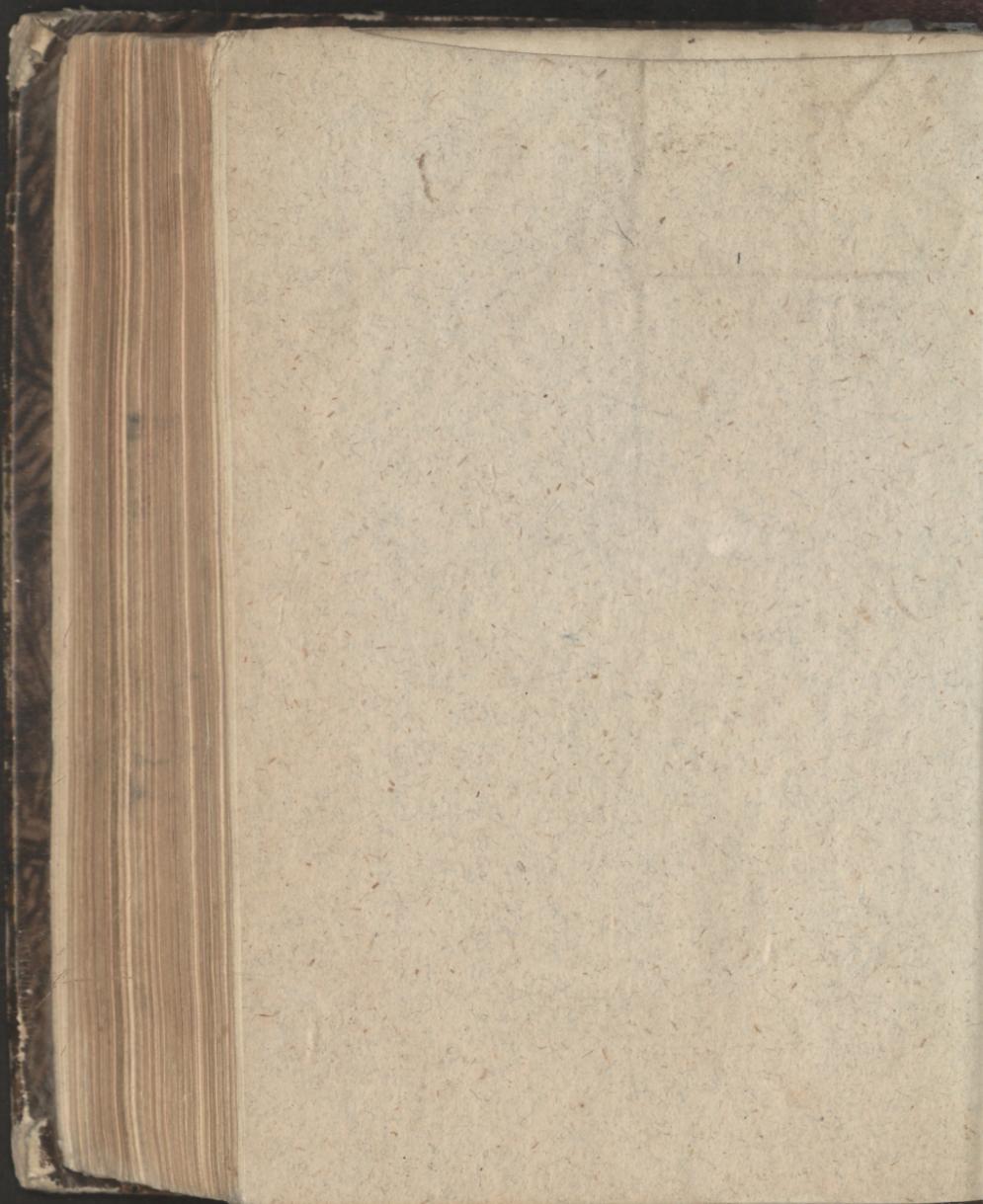
Lugduni,
EX CV DEBAT IOAN-
NES BARBOVS, ALIA'S,
LE NORMAND

M. D. XXXVII.

G 7200

B 5912

Zur. IX. 1. Zur. Rom. fort
2) Hermeneut.

لَهُنَّ أَنْجَانٌ
لَهُنَّ أَنْجَانٌ
لَهُنَّ أَنْجَانٌ
لَهُنَّ أَنْجَانٌ

Lexicon Iuris ci

VILIS, ADVERSVS

quodam insigne locutio

